

არსენალი

ეროვნული

№ 15 (84), 24 ივლისი - 6 აგვისტო, 2009. საგზაო-ანალიტიკური ჟურნალი. ფასი 1,5 ლარი.

**ექსკლუზიური
რეპორტაჟი
ავღანეთიდან**

**ვირადი ამოსასროლი
ნიშნების შექმნის
ისტორია**

1425
2009

**პირთვლი
ვაჭრობა...**

**ექსკლუზივი -
პირთვლი
ფუნქციონირება:
გაგანივით, გაგრამ
"არასდროს ვაგანივთ!"**

**დასაკუსი
პისტოლბ-
ტყვიამფრქვევეები**

ISAF-ის
ოპერაცია
ავღანეთში

6

NATO-სთან
მიმდებელი გზა
ავღანეთში
გაღის

9

„მეაზიებით, მეგობრებო
ვერასდროს
ვეაზიებო!“

12

პირველი
ნაბიჯი
მთვარეზე

23

მხურავი აენის
დავითყვეული
გვირობა

17

პირთვეული
ვაჭრობა

46

სარჩევი

კალენდოსკოპი

4 ახალი ამბები

შვეიცარიის ფეხბურთელები

6 ISAF-ის ოპერაცია ავღანეთში

ბანკოლომბია

8 10 წლის წინ ღია კოსმოსში პირველი ქართული კოსმოსური ობიექტი გავიდა

ინტერვიუ

9 NATO-სკენ მიმავალი გზა ავღანეთზეც გადის

შემთხვევა

11 „Ночной Охотник“-ის დანარცხება

შუკინის პოლიტიკა

12 „მაპატიეთ, მაგრამ ვერასდროს ვაპატიებ!“

სარჩელი

15 პასუხი რუსეთმა უნდა აგოს!

წვრთნა

16 მაქსიმალური შედეგი მინიმალური დანახარჯით

აუხარბოთის მოტი

17 მცურავი ამნის დავიწყებული გმირობა

სამხედრო პოლიტიკა

20 თანამეგობრობის სამხედრო ორგანიზაცია ერთიანობას ჯერგავს

თარღი

23 პირველი ნაბიჯი მთვარეზე

საავიაციო შეიარაღება

30 საავიაციო ტყვიამფრქვევები და ქვემეხები

ილენიჟიკა

36 პირადი ამოსაცნობი ნიშნების შექმნის ისტორია

რევიზია

42 ჯავახიური მოვლენების მიმოხილვა...

სიხლუ შეიარაღება

44 კორეელთა კიდევ ერთი ახალი ხომალდი

45 სერბი ავიაკონსტრუქტორების თვითმფრინავი

ლავიკის სიკვდილი

46 ბირთვული ვაჭრობა

ქრისტიანობა

52 არსენალტორი

არსენალის იარაღის მალაჩი

53 დასავლეთი ჰისტორიკ-ტყვიამფრქვევები ARES FMG, M21 და ПП-90

საინფორმაციო

არსენალი

ოპა-შედეგების შეხედრამ მნიშვნელოვნად შეამცირა ის დაძაბულობა, რაც რუსეთის სამხედრო აგრესიის შესაძლო გაგრძელებას მოასწავებდა. ომი გადაიღო, თუკა არხინად ყოფნა არ შეიძლება, რადგან რუსეთის ტელისუფლება არაპროგნოზირებადია. საქართველოსთვის აშშ-ის პრეზიდენტ ობამას პოზიციას დიდი მნიშვნელობა აქვს, მაგრამ ჯერ ის იქნება მუდმივად ჩვენი შვიდობის გარანტი. როგორც ოდითგანვე ყოფილი, ჩვენ თავს ჩვენვე უნდა მივხედოთ, გავარძილოთ შეიარაღებული ძალების გვერდითი გაწერონა და ეს მზადება ეფექტიანი და რეალობასთან მიახლოებული უნდა იყოს. ანუ ძირითადი ყურადღება უნდა დაეთოს თავდაცვითი ოპერაციების მზადებას, თუკა ეს ხელს არ უშლის ავიაციას, არტილერიას თუ სპეცდანიშნულების დანაწილებებს შტრეკითი მოქმედებებიც დახვეწონ.

ირაკლი ალაბაშვილი
გეოგრაფიული პროფესორი

ყურადღება!
გამოიწერეთ „არსენალი“
და მიიღეთ შინ,
ორ კვირაში ერთხელ!
ტელ: 38-26-74;
38-26-73

რედაქციის დაუკითხავად
მასალების გადაცემა
აკრძალულია

გადაცემულია დასაბჭად
20.07.2009

გაზეთი „კვირის პალიტიკის“
დამატება ©
რედაქციის მისამართი:
თბილისი, იოსებოძის ქ. №49.
ტელ: 38-37-47
სარედაქციო განყოფილება:
ტელ: 37-78-07; 38-78-70
email: arsenal@kvispalitra.com
ქურნალი გამოდის
ორ კვირაში ერთხელ

ინოვაციური პირველი ატომური სუბმარინის რეაზმობის წყალში

2009 წლის 26 ივლისს ინდოეთის ქალაქ ვიშაკაპატნამის გეომშენებელ კერაში წყალში ჩაუშვებენ პირველ ინდურ ატომურ სუბმარინას, რომელიც

შეიარაღებული იქნება ბალისტიკური რაკეტებით ინდოეთის სამხედრო-საზღვაო ძალების ტრადიციით საზღვაო ცერემონიას გახსნის ქალი — ქვეყნის პრემიერ-მინისტრი გურუპრან კაური. ცერემონია ინდოეთსა და პაკისტანს შორის კარგი იმის დამთავრების შეათუ წლისთვის ედგენება.

სუბმარინა მაღალტექნოლოგიური ხომალდების შექმნის პროექტ Advanced Technology Vesse (ATV)-ის ფარგლებში აიღო. ატომურ წყალქვეშა ნავს „არიანტი“ უწოდეს, რაც „მტრების შემუსკრელს“ ნიშნავს. სუბმარინის საფუძვლად დაედო საბჭოური პროექტ 670 „CKAT“-ის წყალქვეშა

ნავი. ამ სუბმარინების 1968-1973 წლებში აგებდნენ, ერთ-ერთი მათგანმა დაღიწი ლიხხავით გადაიცა.

ახლა „არინტი“ დახურულ ნავსინაღდომის ტერმინალია. შიშს გამოცდის პირველი ეტაპი, რომლის დროსაც შეუმოწმებენ ძალზე დანადგარსა და დამზარებელ სისტემებს, ბენგალის ყურეში ჩატარდება. შემდეგ სუბმარინა ღია ზღვაში გავა, სადაც მასთან ერთად გამოცდიან ბალისტიკურ რაკეტა K-15 Sagatika-ს, რომლითაც სუბმარინას შეიარაღდება დაგეგმილი. „არიანტი“ ინდოეთის სამხედრო-საზღვაო ძალების შემადგენლობაში ორ-სამ წელს იქნება შეყვანილი.

ჩინეთი სულანისთვის საიდუმლო არტისტიკების მიყიდვასი ახილავს

ჩინეთმა სულანს ზღაპური ცეცხლის რეაქტიული სისტემა WS2 (WeiShi)-ების მცირე რაოდენობა მიჰყიდა. სისტემის სიშორე 200 კმ-ს შეადგენს და ის, ფაქტობრივად, საიდუმლო იარაღია. ეს ინფორმაცია დაადასტურებს აფრიკის სამხედრო-დაპრომატიური წრეების წარმომადგენელმა გამოცემა Index-2009-ზე აბუ-დაბში და ჩრდილო აფრიკის ქვეყნების სამხედრო ატაშეებს. ეს პირველი გახმაურებული ფაქტია საზღვარგარეთ ჩინური სისტემების მიწოდებისა, რაზეც პეკინი რამდენიმე წელია დუმის არჩევს.

სულანისთვის შეიარაღების მიყიდვა შეეძლო ორ ჩინურ კომპანიას — CPMIEC-სა და Poly Group Corporation-ს. ორივე კომპანიის წარმომადგენლებმა უარი თქვეს ფაქტის კონფირმაციაზე, მაგრამ ჩინეთის ექსპორტიორების თქმით, თავდაცვის პროდუქცია სულანს შეიარაღების მიწოდების აკრძალვის თანაბრად საერთაშორისო სანქციების დაწესებამდე მიჰყოფდა.

WS2 ჩინეთის არმიის ზესაიდუმლო შეიარაღებაა. ის არაერთხელ გამოიყენებია სამხედრო აღლუმებზე. სისტემა WS2-ები, რომლებიც ჩინეთის შეიღო სულანისთვის მიყიდა, გაცილებით მოდერნიზებული იყო წინამორბედ ნიმუშებთან შედარებით კრძოდ, მათი სიშორე 70-დან 200 კმ-ს შეადგენს.

გენს, შეუძლიათ 200 კგ-მდე საბრძოლო თავიკის წაღება და დაკომპლექტებული 4 სხვადასხვა სახის საბრძოლო მარაგი. ამჟამად ჩინელი ამუშავენენ ამ სისტემის კიდევ ერთ მოდელს — WS3-ს, რომლის ექსპორტზე, როგორც ამბობენ, ქვეყნის მთავრობა თანახმაა.

ინოვაციური რუსული რაკეტები დაიწესა

„რუსული წარმოების საუბიკო მაროიდი „პაერი-პაერი“ კლასის რაკეტების თითქმის ნახევარი, რომელიც ინდოეთის სამხედრო-საპაერო ძალების შეიარაღებაშია. წუნიათ აღმოჩნდა“, — ნათქვამია ინდოეთის საინფორმაციო პალატის მოხსენებაში, რომელიც სამხედრო-საპაერო ძალების შეიარაღების შემოწმების შედეგად დაიწერა.

ლაპარაკია საშუალო სიშორის საუბიკო რაკეტა P-77 (PBB-AE)-ებზე, რომლებსაც ინდოეთ საბრძოლო თვითმფრინველ Cy-30MKI-ების, MiG-

29-ებისა და Cy-27-ების შეიარაღებად იყენებენ. ამ რაკეტების შესყიდვა რუსეთისგან 1996 წელს დაიწყო. პაკისტანთან კარგი იმის დამთავრების შემდეგ ინდოეთმა კიდევ 2000 რაკეტა შეუკვეთა, რომელთაგან 1000 სამხედრო-საპაერო ძალებს მიჰყოფდა.

აუღიტირების მოხსენების თანახმად, P-77-ების დიდ ნაწილზე დეფექტები გამოცდისა და შემოწმების შედეგად გამოიღინდა. გამოცდის დროს რაკეტები ან არ ემუხნებოდა, ან შემოწმების ეტაპზევე ცნუს ექსპლუატაციისთვის

უვარცხად, თუმც მენახვის ვადა გასული არ ჰქონდათ.

ინდოეთის სამხედრო-საპაერო ძალების სარდლის თქმით, ამჟამს როცა ეს რაკეტები იყიდეს, ისინი საუკეთესოდ ითვლებოდა მსოფლიოში და არც ერთი ქვეყნის არ ჰქონდა; მაგრამ რაღაც ინდოეთის არა აქვს ასეთი რაკეტების გამოსაღვლიად საკუთარი სიმძლავრეები. შესაბამისი სამუშაოები რუსეთში უნდა ჩატარდეს.

რაკეტების გაუმართობის შესახებ მწარმოებლებს აცნობეს, რის შემდეგაც რუსი სპეციალისტები ვითარების შესწავლად ინდოეთში ჩავიდნენ.

ენეტაგონი რობოტ-კანიბალს დააფინანსებს

ამერიკელი კომპანია Robotic Technology პენტაგონისათვის შუქმქნის ოთქკლისსაყვანი რობოტს, რომელსაც ენერჯის მძლავრა ახლომასშტაბი არსებული ორგანიზაციული მასალებიდან შეუძლია. ეს შეიძლება იყოს ბალანი, ხე, ძველი ავტო-ავტო და ცხვრებიც კი. როგორც იუწყებიან, ამ მანქანაში გაერთიანებულია მე-19 საუკუნის მექანიკა, 21-ე საუკუნის ტექნოლოგიები და მე-20 საუკუნის სამხედრო ფილოსოფია.

Robotic Technology-ის ქნელებას „ენერჯეტული ავტონომიური ტაქტიკური რობოტი“ (Energetically Autonomous Tactical Robot) უწოდებს, ანუ EATR-ი. მას შეუძლია გარემოში არსებულ ბიომასაში (ასევე ენერჯის სხვა ორგანიკული წყაროებიდან) ენერჯის აღმოჩენა და შთანთქმა, ასევე საწვავის ტრადიციულ და ალტერნატიული სახეების (ბენზინის, მძიმე საწვავის, ნავთის, დიზელის, პროპანის, ნახშირის, კულინარული ზეთისა და შხის ენერჯის) გამოყენება, როცა ეს დასჭირდება.

EATR-ი ენერჯის სითბური ძრავად იღებს, რომელიც კომპანია Cyclone Power

Technology-მ შეიმუშავა. ენერჯის წყის შიდა კამერის ხარჯზე გამოიმუშავებს, რომელიც წყალს ჩაკეტულ სივრცეში აცხვლებს, რისგანაც ელექტრობა გამოიმუშავდება. ტერმინებში „ბიომასა“ და „ენერჯის სხვა ორგანიკული წყაროები“ აუცილებელი არ არის ვიგულისხმობი მხოლოდ მცენარეული მასალები, რადგან საბრძოლო მოქმედების ადგილებში ადამიანთა ცხედრებიც და ცხოველების ლეშები ენერჯის დიდ რაოდენობას შეიცავს.

„ახალი რობოტი არმიისთვის ძალზე სასარგებლო იქნება“, — ირწმუნებიან მისი შემქმნელები. ენერჯეტული „უპრეტენზიოზის“ წყალობით მას თევზითა და წლითიათც კი შეუძლია საწვავის და ტექნიკური მომსახურების გარეშე გაძლება. მის პლატფორმაზე შესაძლებელი იქნება სატრანსპორტო ან სინატირული მანქანის, კუმპრის სისტემებისა და თვით შეიარაღებული აპარატის შექმნაც. რობოტის შემქმნელები EATR-ს მშენებლობა მანქანად მიიჩნევენ, მიუხედავად მისი აშკარა საბრძოლო დანიშნულებისა.

საინფორმაციო საშუალებებში ცნობის გავრცელების გამო, რომ EATR-ს ენერჯის წყაროდ შეუძლია ადამიანის ნეშტი გამოიყენოს, შემუშავებულმა კომპანამ გაავრცელა განცხადება, რომელშიც ნათქვამია, რომ რობოტი იმუშავებს საწვავზე, რომელიც „თიფზე, ფიჩხსა და ბურბუშულაზე“ საშენილო არ არის.

ამასთან, როგორც Robotiv Technology აღნიშნავს, ადამიანის ნეშტის შუარაცხვავა ენერჯის კონვენციის მე-15 სტატიის მიხედვით სამხედრო დანაშაულად ითვლება. ამიტომაც ამჟამინდელი მანქანის შექმნას არ დაუშვებდნენ როგორც აშშ-ის სამხედრო უწყება, ასევე რობოტისა და მისი ძრავის შემქმნელები.

პოლონური ჯავშანტრანსპორტიორები გზაში დაახიანეს

ახალი ჯავშანტრანსპორტიორები, რომლებიც პოლონელმა სამხედროებმა თავიანთი კონტინენტისათვის აღნიშნულმა გაგზავნის, დანიშნულების ადგილას ძალზე დაზიანებული ჩაიდა. ჯავშანტრანსპორტიორების დიდი პარტია Rosomak-მა ფინურ ფირმა Patria-ს 2003 წელს შეუკვეთა. 70 მანქანა უკვე არის აღნიშნულ პოლონური კონტინენტის შეიარაღებაში.

პოლონელ სამხედროთა თქმით, ჯავშანტრანსპორტიორების გაგზავნა მიმდინარე წელს იქნის დაიწვეს უკრაინაში იჯარით აღებული სამხედრო-სატრანსპორტო თვითმფრინავებით, ბოლო პარტია ვრიცლავიდან ივლისის დასაწყისში გაეიდა. მანქანები პოლონეთის არმიის წარმომადგენლების თანდასწრებით ჩაიტვირთა და იმომენტისათვის ყველა წესრიგში იყო.

დაზიანებები სამხედროებმა ბაგრაძის ავიაბაზაში აღმოაჩინეს. ცამეტ მანქანას დაზიანებული ჰქონდა თვალთვალისა და შეიარაღების მართვის ელექტრომეოქანიკის სისტემათა ელემენტები. ზოგიერთი ჯავშანტრანსპორტიორის საბურავები დასერილი იყო. სხვათა შორის, თვითმფრინავები მხოლოდ ერთხელ დასხედნენ ბაქოში საწვავით გასამართავად.

Rosomak-ის მანქანები აღნიშნულ არაერთხელ ჩასულა დაზიანებულ. მაგალითად, 2007 წელს, როცა ტუშკინა პაკისტანის პორტის გავლით გადაიტანეს, ადგილზე ჩატანისას აღმოჩნდა, რომ მანქანებს სარკები, კომპიუტერის ეკრანები და საწვავი აღარ ჰქონდათ. პოლონეთის სამხედრო კონტრდასწავრვამ მომხდარს საბოტაჟის კვლევიკა-

ცია მისცა. გამოძიება დაწყებულია. შეეწინააღმდეგა, რომ Rosomak-ის („როსომახა“) ჯავშანტრანსპორტიორები ფინური Patria AMV-ს მოდიფიკაციაა, რომელიც უკვე არის შეიარაღებაში და რამდენიმე სახელმწიფოსაც აქვს შეკვეთილი. პოლონეთის კონტრაქტი 313 მანქანის მიწოდებას 2004-დან 2013 წლამდე ითვალისწინებს.

ISAF-ის ოპერაცია ავღანეთში

აქსლუზიური რეპორაჟი სენსაკლური აზიილან

ჩრდილოატლანტიკური ალიანსის ბოლოდროინდელი შეხვედრების მთავარი თემა ავღანეთის ოპერაციაა. ზაფხულში ამ ქვეყანაში არსებობდა დაგეგმილი NATO-ში ფორმირება, რომ ოუკი არჩევების უსაფრთხოება არ იქნება დაცული, ეს იქნება ტერიტორიებისათვის ხელსაყრელი საშუალება ძალაუფლების დასაბრუნებლად. ტერიტორიების საფრთხეში ალიანსის ძალები ავღანეთში გააქტიურა.

2009 წლის ბოლოს ავღანეთში ორი ქართული დანაყოფი გაემგზავრება სამშვიდობო მისიის შესასრულებლად. მკერე ბრძაგადის ასეული ქაბულში ალიანსის ბაზის დაცვის ამოცანებს შეასრულებს ფრანგული პასუხისმგებლობის ზონაში, ხოლო მესამე ბრძაგადის 31-ე ბატალიონი ამერიკელებთან ერთად იმსახურებს. ქართველი სამხედროების ავღანეთში წას-

ვლამდე ავღანეთში გამგზავრების საშუალება მომცა. ჩრდილოატლანტიკურ ალიანსში ამერიკის წარმომადგენლობა ყოველ სამ თვეში ერთხელ სხვადასხვა ქვეყნის უზრუნველსებს შესაძლებლობას აძლევს ავღანეთში მიმდინარე ოპერაცია თავად შეაყვასონ. ათდღიანი ტური ბრიუსელში NATO-ს შტაბბინაში დაიწყო, სადაც სხვადასხვა რანგის სამხედრო მოსამსახურეებთან შექმნილი გასაუბრება. უზრუნველსებს ყველა რეგისტრული საკომანდო პუნქტი უნდა მოგვეჩვენებინათ. მათ შორის ის ადგილებიც, სადაც ქართველი სამხედროები იქნებიან გათავსებული.

ავღანეთში ISAF-ის ოპერაციაში ჩართული NATO-ს ძალები რამდენიმე საკომანდო-სამშობო ერთეულად არიან დაყოფილი: ჩრდილოეთის, სამხრეთის, აღმოსავლეთისა და დასავლეთის საკომან-

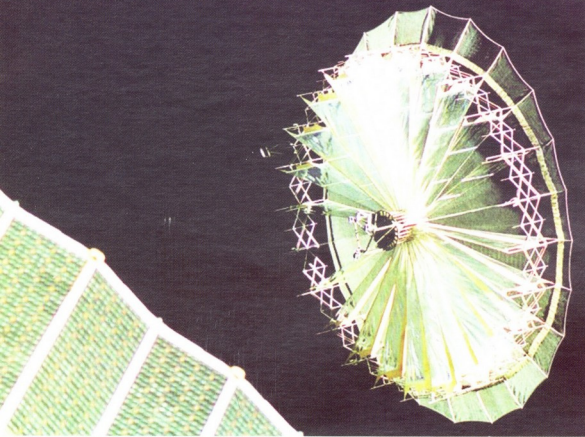
დობა. ასევე ცალკეა დალაშქრებული ლაზა და მსაგერეთების საკმარისი პუნქტები. ყოველ ამ ნაწილს პასუხისმგებელი ქვეყნა ხელმძღვანელობს. ჩრდილოეთის — გერმანია, სამხრეთის — ნიდერლანდები, დასავლეთის — იტალია და აღმოსავლეთის — ამერიკის შეერთებული შტატები. ქაბული ფრანგული ძალების პასუხისმგებლობის ზონაა. ახლახან დანიშნეს ავღანეთის ოპერაციის ხელმძღვანელი, ამერიკელი გენერალი სტენლი მაკკრისტალი. ალიანსის ძალები მიუღი ავღანეთის ტერიტორიაზე თანაბრად არიან განაწილებული, — ანუ შექმნილია მულტინაციონალური შტაბები. ISAF-ის პროგრამაში სხვადასხვა ქვეყნის 61 ათას 130 სამხედრო მოსამსახურეა ჩართული. აქედან ყველაზე დიდი რაოდენობა ამერიკის შეერთებული შტატებიდანაა — 28.850 სამხედრო, შემდეგ მოდის ინგლისი, გერმანია, კანადა და ა. შ. გარდა კონტრტერიტორიული და სხვა სამშვიდობო მისიით გათვალისწინებული ოპერაციებისა, NATO-ს ძალები ავღანეთში ერთვარ პერტინისა და აღჭურვის პროგრამასაც გადიან. ავღანური პოლიციისა და ჯარის გაწერონა ერთ-ერთი პრიორიტეტის წარმოადგენს. ჩამოყალიბებული ავღანეთის ნაციონალური არმიის ნდობის ფინდი, სადაც ბოლო მონაცემებით 221 მილიონ ვეროზე მეტია თავსორილი.

პირველი დღე ავღანეთში ქაბულიდან დაიწყო. ქაბული, რომლის მოსახლეობა 2 მილიონს აჭარბებს, ამ დროისათვის უსაფრთხო ქალაქია. თუმცა უზრუნველსებული შტაბების საფრთხედ მინც ჯავშანფილქებიითა და ჯავშანმანქანებით გადაგვიყვანეს. ამერიკის შეერთებული შტატების საელჩო დიდ გამაგრებულ სამხედრო ბაზას ჰყავს, რომელიც ISAF-ის შტაბბინის გვერდით მდებარეობს. ISAF-ისა და ყველა დიპლომატი-

ავღანეთში ხშირად შეხვედებით რუსული ჯავშანტექნიკის ნაშთებს, რომელიც ძველი ომის დროს განადგურდა. რუსული მარცხი ამ ქვეყანაში ყოველ ნაბიჯზე ცხადად იგრძნობა.

პირველი ქართული კოსმოსური ობიექტის იზვილა

10 წლის წინ ღია კოსმოსში პირველი ქართული კოსმოსური ობიექტი გავიდა

1999 წელი, 23 თვისი, 15 საათი და 16 წუთი — ეს არის თარიღი, რომელიც კოსმონავტიკის ღირსშესანიშნავ ქრონიკაში ჩამონათვალშია შეტანილი. ზუსტად 10 წლის წინ პირველი ქართული კოსმოსური ობიექტი — რეფლექტორი კოსმოსში გაიტანეს გამოსაცდელად. ეს დღე მსოფლიო კოსმონავტიკის ისტორიაში ჩაწერილია როგორც ახალი ტექნოლოგიების დასაწყისი მსოფლიო კოსმონავტიკაში.

და მასიც, რა მნიშვნელობა ჰქონდა კოსმონავტიკის განვითარებაში პირველი ქართული ობიექტის — რეფლექტორის გაშვებას ღია კოსმოსში? დაკვიცილ მდგომარეობაში ღია კოსმოსურ სივრცეში გატანა, მისი გაშლა და პროცესში გათვალისწინებული პარამეტრების დადგენა, რამაც ყველა ეტაპზე სრულად დააკმაყოფილა ექსპერიმენტის მოთხოვნები, მსოფლიო კოსმონავტიკაში გახდა ახალი ტექნოლოგიების დასაწყისი დიდი ზომის კოსმოსური რეფლექტორის შექმნისა და პრაქტიკული რეალიზაციის საქმეში.

ამ ტიპის რეფლექტორებით შესაძლებელია ანტენებისა და მზის ენერჯი-

ის კონცენტრატორების დაშადება ზომით 5-დან 30-მეტრამდე, რასაც განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება კოსმოსურ ტექნიკაში.

კოსმოსურ ობიექტზე, უძლიერესი კოსმოსური სახელმწიფოების არაერთ-გზის მცდელობის მიუხედავად, საქართველომ პირველმა წარმოაჩინა დიდი ზომის კოსმოსური რეფლექტორის ფორმათარმოქმნის შესაძლებლობები, მაღალი სიზუსტე და სიხისტე, ასევე, გაშლის პროცესებისა და ფორმის ფიქსაციის მართვა.

თავის დროზე, უამრავი ეთიხა გან-

და, თუ რა კოსმონავტიკის კოსმოსურ ობიექტზე გაეშენისა და გამოცდის მისწრაფებით უნდა პროექტის ავტორი, გენერალ-მაიორი **ალექსანდრე მამარიაშვილი** გვესაუბრება:

— პირველი და უმთავრესი ის არის რომ პირველად საქართველოში ქართველების შექმნილი კოსმოსური ობიექტი კოსმოსურ სივრცეში გავიდა, წარმატებით გაიარა გამოცდა და დამოუკიდებელ თანამგზავრულ ობიექტზე გადავიდა, რასაც ქართველი ერისათვის ისტორიული მნიშვნელობა ჰქონდა. ასევე მოხდა ღია კოსმოსურ სივრცეში დიდი ზომის რეფლექტორული კონსტრუქციის შექმნისა და მისი გაშლის სისტემების აპრობაცია; კოსმოსურ სივრცეში კონსტრუქციის გაშლის პროცესში ფორმათარმოქმნისა და ფორმის ფიქსაციის პარამეტრული და ხარისხობრივი განსაზღვრა; კონსტრუქციის მიღწეული ფორმის შენარჩუნების მხრე; დიდი ზომის ტრანსფორმირებადი სისტემის — გასაძლიერებელი რეფლექტორის სიხისტის პარამეტრების განსაზღვრა — რეჯის სიზშირე, დეფორმაციულობა; ამრეკლი ჰაღის დაჭიმულობის ხარისხობრივი ანალიზი და დისკრეტული ზედაპირზე ეკრანის მდომისი ჩამკერებით სრული, პარაბოლიდური ფორმის შექმნის შესაძლებლობების დადგენა. მნიშვნელოვანია, რომ გაშლის პროცესში სტაბილურად წარმოართა და გამოირიცხა ანომალური პროცესების წარმოშობა.

პირველი ქართული კოსმოსური ობიექტის — რეფლექტორის ღია კოსმოსურ სივრცეში გატანით საქართველომ პირველი ნაბიჯი გადადგა კოსმოსში, რაც არა მარტო სამეცნიერო ღირებულების ფაქტი, არამედ უდიდესი ეროვნული საქმეა.

ენიონ მამუკაძე

„ლიბა“

სამკურნალო ბავთრიანება

ხემსოკათოლოგია

- ერეკციის ხარისხის გაუმჯობესება
- სქესობრივი აქტის გახანგრძლივება
- ყველა სახის სექსუალური დარღვევის მკურნალობა
- სექსუალური წარუმატებლობის მოლოდინის შიშის მოხსნა

ხელმძღვანელი პროფესორი არჩილ ბაკრაძე

მის: ვაჟა-ფშაველას გამზ. 83/11 ☎ 32 21 21, 31 73 24

NATO-სკენ მიმავალი გზა ავღანეთზე გზის

სამშვიდობო მისიები განსაკუთრებით ექტუალური ბოლო ათწლეულებში გახდა, მას შემდეგ, რაც ქვეყანამ ეროტლანტიკური ალიანსისაკენ დაიწყო სწრაფი. 2004 წელს 50-კაციანი ჯგუფი, რომელიც ქართველი სამხედროებისგან იყო დაკომპლექტებული, საბრუნდენტო არჩევნების უზრუნველყოფის მიზნით ქაბულში ასრულებდა მისას. ახლა გაცდლებით ფართომასშტაბიანი გეგმები დასრულდა, — საქართველოს ხელმძღვანელობამ გადაწყვიტა ავღანეთის სამშვიდობო მისიაში ქართველმა სამხედრო მისამსახურებმაც მიიღონ მონაწილეობა. ჯერ ერთ ასეულზე იყო ლაპარაკი, მაგრამ შემდეგ მათი რიცხვის 870 კაცამდე გაზრდა გადაწყდა.

20 წელია გასული ავღანეთიდან საბჭოთა არმიის ე.წ. შესვლული კონტინენტის გამოყვანიდან. აინტერნაციონალური ვალის“ მოხდისას არაერთი ქართველი დაიღუპა და დასახინდა, სხვის ომში, სხვის მისაზე. ქართველები საუკუნეების განმავლობაში ავღანეთის მიწაზე, სხვისი ინტერესების საზღვრების მიდოიდნენ და სისხლს ღვრიდნენ. ისტორიას შემორჩა ვახტანგ გორგასლის ლაშქრობანი, ქართლის მეფეების ქაიხოსროსა და გიორგი XI-ის ბრძოლები.

ისტორია მეროდება. საქართველო ამჟერად უკვე 32-მილიონიანი ავღანეთის ისლამური რესპუბლიკის მიწაზე გაგზავნის სამხედრო კონტინენტს.

სამშვიდობო მისიების აეკარგა და ავღანეთის მისიანე ვესაუბრებოთ საქართველოს შეიარაღებულ ძალებს გაერთიანებული შტაბის უფროსს, გენერალ-მაიორ **ლემი ჭანაშვილს**:

— ავღანეთში II ქვეითი ბრიგადის ერთი ავღანეთური ასეული, კრიზისი, 170 კაცი შემადგომავთ მისი, ხოლო III ქვეითი ბრიგადის მხარე შემაღვენეობის ერთი ცალკეული ბატალიონი, დაახლოებით 700 კაცი, მომავალი წლის პირველი კვარტალში გაემგზავრება. ისინი სხვადასხვა მისიას შეასრულებენ. ასეული საფრანგეთის ცვლით იქნება და ქაბულში ლოჯისტიკის ბაზას დაიცავს, ბატალიონი კი ამერიკის საზღვაო ქვეითი ჯარის ბრიგადის სტრუქტურაში შევა. როტაცია 6 თვეში ერთხელ მოხდება. კონტინენ-

ტის გაზრდა, ჯერჯერობით არ იგეგმება.

— ვისი ინიციატივაა ეს, რას მიიღებენ საქართველო და ქართული არმია ამ მისიით?

— ეს საქართველოსა და NATO-ს ერთობლივი ინიციატივა იყო. პოლიტიკური თვალსაზრისით ავღანეთის მისა დიდი სარგებლის მომტანია ჩვენი ქვეყნისათვის. ჩვენ NATO-ში გაწევრება გვსურს, ამისათვის კი ერთ-ერთი პირობა ის არის, ქვეყანა სამშვიდობო ოპერაციებში მონაწილეობდეს.

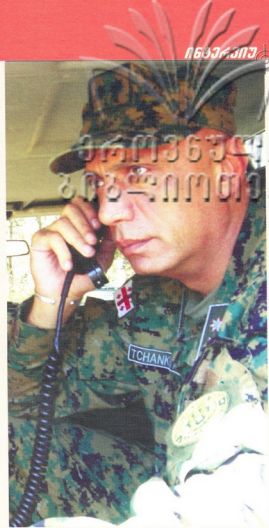
არმია კი დიდ გამოცდილებას მიიღებს.

რას მიიღებს საქართველო და მისი არმია ავღანეთის საგზვილოზო მისიიდან

მდე ჩამოვლენ უცხოელი სპეციალურ ძალები, რომლებიც მოამზადებენ შერჩეულ ქვედანაყოფებს, ჩაუტარებენ ტრენინგს. ასეული, რომელიც ქაბულში ლოჯისტიკურ ბაზას დაიცავს, პარტოლოგიების, კონიორებისა და ტერიტორიის დაცვის გამოცდილებას მიიღებს. ბატალიონი კი, რომელიც ამერიკის შეერთებული შტატების საზღვაო ძალების ბრიგადის შემადგენლობაშია, საბრძოლო გამოცდილებას მიიღებს. ნახვევ ამერიკის არმიის, მსოფლიოში ერთ-ერთი უდიდესი არმიის მოქმედებას, ეს ძალიან ბერის ნინავეს. შეცდვიდ სიამოვნებით წვიდობენ, რადგან ამერიკის ჯარი უმაღლეს დონეზე მომზადებულია და ჩვენი ქვედანაყოფების მათ სტრუქტურაში მოქმედება ძალზე ნაყოფიერი იქნება. ჯერ წარმომიდგინა, სამშვიდობო მისიის შესრულებაზე დიდი ბედნიერება კაცისთვის რა უნდა იყოს?!

— ნინასწარ მომზადების თუ გადიან გასამგზავრებლად შერჩეული დანაყოფები?

— მომზადება ჯერ არ დაგვიწყია. ჩამოვიდა ინსტრუქტორების ჯგუფი, რომელმაც შეაძინა ჩვენი ჯარისკაცების მომზადების დონე და ამის მიხედვით შემოქმედის მომზადების გეგმა, რომლის შესრულება სექტემბრიდან დაიწყება. გასამგზავრებლად შერჩეული ბატალიონ-

იდან ჯგუფი უკვე გაიგზავნა გერმანიაში, სადაც ამერიკის შეერთებული შტატების გერმანიის სამხედრო ბაზაზე გადის სამტაბო მომზადებას. როდესაც ჩამოვლენ, დაიწყებენ ბატალიონის გადამზადებას, რომელიც 6 თვეს გასტანს. აქედან 5 თვე ინტენსიურ მომზადებას, ტრენინგს დაეიძობა, დანარჩენი დასვენებას.

ასეული მომზადებას ავღანეთში იწყებს. დაახლოებით 50 სამხედრო მოსამსახურეზე მდის ჯერ საფრანგეთში, საქართველოში დაბრუნების შემდეგ იქ მიღებულ გამოცდილებას თავიანთ ასუელს გაუზიარებენ. ამ ორ საჯაროს შესაერთის თავ-თავის მომზადების პროგრამა აქვს. იწყება ინდივიდუალური მომზადებით, შემდეგ ათუელის შემადგენლობის, შემდეგ ოცეულის, ასუელის და ბოლოს ბატალიონის შემადგენლობაში მომზადება.

— ავღანეთში ჩასულებს ეწყებათ თუ არა დრო იმ უცხო ქვეყნის დანაყოფებთან ინტეგრირების?

— ამისთვის დრო აუცილებლად იქნება, სხვანაირად არც შეიძლება. ჩვენი ბატალიონის სამტაბო სტრუქტურა იმ ბრიგადის სტრუქტურასთან, რომელთან ერთადაც სამსახური მოუწევთ ისედაც

საკმაოდ ინტერერებულია. ერთნაირაა სამტატო გადაწაწილება, კავშირგაბმულობა, სივრცულ საშუალებები, ტექნიკა და ასე შემდეგ. ამიტომ ამ მხრივ დაბრკოლება არ იქნება.

— მისიაში მონაწილეობა ნებაყოფლობითია? რა ანაზღაურება ექნებათ ჯარისკაცებს?

— დიახ, ნებაყოფლობითია. სხვათა შორის, ქალებმა აქტიურეს, მხოლოდ ასეულის შემადგენლობაში 7 ქალი იმსახურებს.

ანაზღაურების საკითხი ჯერ გადაწყვეტილი არ არის, დაახლოებით 600 ევროს ფარგლებში იქნება. გარდა იმ ხელფასისა, რაც აქ აქვთ ის სახელფასო ანაზღაურებაც შეიძლება.

— ერაყმა და ავღანეთის მისიაში მონაწილე ჯარისკაცებს მიენიჭებათ თუ არა ომში მონაწილის სტატუსი?

— ეს საკითხი ჯერ გადაწყვეტილი არ არის.

— საჭიროების შემთხვევაში ბრძოლაში ჩაბმა თუ ევალებათ ქართველ სამხედროებს?

— მხოლოდ თავდაცვისთვის. თუ საჭირო გახდება, ცეცხლის გახსნის უფლება ექნებათ, აბა, ხომ არ დაელოდებოდნენ როდის ესერის მოწინააღმდეგე?

— დღეს ქართული არმიის ჰოლოცენტრით თავდაცვითი საბრძოლო მომზადებაა, ცინსაკუთრებით საპაერო თავდაცვა. რამდენად წაგაბადება ავღანეთში მიღებული ანტიპარტიზანული და ანტიტერორისტული საბრძოლო მომზადება?

— მართალია, აქცენტი ბოლო დროს

თავდაცვით საბრძოლო მომზადებაზე გვაქვს გადატანილი, მაგრამ ეს არ არის საკმარისი, ეს მხოლოდ ერთი მთლიანია ნაწილია. ეს დიდი კომპლექსური სამუშაოა და სრულყოფილებას არ მიაღწიო, რამდენიმე თვე ნამდვილად არ უყოფი. ნებისმიერი საბრძოლო გამოცდილება მისაღებად და მნიშვნელოვანია ჩვენთვის.

თუ თქვენ ერაყში მიღებული გამოცდილების უსარგებლობას გულისხმობთ, მე ასე არ ვფიქრობ. ერაყში მივეყი საბრძოლო მომზადებას არ ვაღიფიქრებ, მათი ძირითადი ფუნქცია კონფირება იყო, მაგრამ საკმაოდ დიდი გამოცდილება მიიღეს მაღალი დონის თანამედროვე ტექნიკასთან მუშაობისა.

— ტექნიკასთან, რომელიც არ გავიქვს...

— მართალია, ძირითადად მოქველ-

ბული, საბჭოური ტექნიკა გვაქვს, მაგრამ განახლება იცავება. როდესაც შეიარაღებულნი თორმედიოვე ტექნიკას მივიღებთ, მაგარ დაგვკურავება სამხედროების მომზადება მათ სწორი ექსპლუატაციისათვის. ეს დიდი დროს შეიძლება ნახვარ წელსაც კი დავგიზოგვს. სამშვიდობო ოპერაციებში სამსახურის მთავრად დიდი პლუსი ის არის, რომ ქართველმა ჯარისკაცებმა რეალურად ნახეს მსოფლიოში ერთ-ერთი უძლიერესი ჯარის ცხრეების სტილი, სერუანტის, ოფიცრის შთაბეჭდილება, ასეთისე სამხედრო ბაზის მშენებლობის პრინციპები.

— რა მდგომარეობაა დღეს ავღანეთში? ბოლო პერიოდში თუ ყოფილა მსხვერპლი?

— ამის შესახებ ინფორმაცია არა მაქვს. ნორმალური ვითარებაა, მშვიდობა, საბრძოლო დაძაბულობა არ შეინიშნება. უფრო სიმშვიდეა, ვიდრე ერაყში, შესაბამისად, საფრთხეც ნაკლებია.

— ემუქრება თუ არა ახალი საფრთხე საქართველოს რუსეთიდან?

— არც ისე დიდი, რომ ამ მისიაზე უარი ვთქვათ თუ საფრთხის მოახლოება ვგეგმობთ რა თქმა უნდა, ქვედა აყიფები დაბრუნდებიან საქართველოში. თანაც ავღანეთში ერაყთან შედარებით საკმაოდ ბატარა ძალები მონაწილეობენ. ასეული არ არის ისეთი ქვედანაყოფი, რომლის არყოფნაც დიდად დაზარალებს ჩვენი თავდაცვის გუნდს. საჭიროების შემთხვევაში ჩვენი ბატალიონი ავღანეთიდან საქართველოში 3,5 საათში ჩასვს.

ინტერვიუ

თალიზი

თაიზი გადამწარმოების კომპანია

თაიზი ავღანეთში მარაგების სამსახურის საზოგადოებრივი -ISHRS- V3360

მარაგაფულობანი გამოიდიობა, ხარისხი, გარანტირებული უმარაგა

ფულადურად დახმობისთვის მარაგაში ტარდავადობაში, ხანმოკლეხანობაში ტანდროში, FOX- პროგრამაში, სერვისის და წარმოების ხარისხში

თაიზი გადამწარმოება სერვისებზე 2-3 საათში უმარაგაფულობა

გარდაცემული თაიზი უმარაგაფულობა და ახი ცხრა, არსებობს უმარაგა და პროგრამა.

მისამართი: ქ. თბილისი, ტაშაშვილის ქ. № 27 ტელ.: 25-37-39; 37-50-89

www.talizi.ge www.talizi.net www.talizi.com

ეიროვნული
გეოპოლიტიკა

„Ночной Охотник“-ის დანარჩენები

თითქმის ერთი თვეა რუსეთის თავდაცვის სამინისტროს სპეციალური კომისია შუამდგომლობაში ახლახან მიღებულ დამრტყმელი შვეულმფრენ მი-28H-ის ჩამოვარდნის ფაქტს იძიებს. შემთხვევა 19 თნის, მოსკოვის სამხედრო ოლქის გოროხოვეციის საერთო-საჯარისო პოლიგონზე მოხდა. შვეულმფრენმა, რომელსაც საარბო ავიაციის გამოყენებასა და პირადი შემადგენლობის გაადგინების 344-ე ცენტრის ეკიპაჟი მართავდა, აერია დადგინდნობის სროლისას განიცადა. სხვათა შორის, იმავე დღეს რუსეთის სამხედრო-საჰაერო ძალებს კიდევ ერთი საფრენი აპარატი — შიროზოუსკო ჩამოვარდნა ც-24M-ის ტიპის საფრენო ბომბდამშენი გამოაკლდა. შემთხვევა მამინ მოხდა, როდესაც შვეულმფრენმა, რომლის საბორტე ნომერიც ჯერჯერობით უცნობია, ჩამოკიდებული მფრინარობიდან უძრავი საავიაციო რაკეტები ისროლა. გასროლისას ორივე ძრავას პერემილებებში გასროლილი რაკეტების საქმენებიდან გამოსული დამწვარი აბრები მოხდა, რამაც მათი პიშაჟი გამოიწვია. სიმღაერის მკვერი დაკარგვის გამო ეკიპაჟს მანქანის დასამა ექსტრემალურ რეჟიმში მოუწია. შვეულმფრენი დახლებით 40მ სიმაღლიდან თითქმის ვერტიკალურად ჩამოვარდა. მიწაზე მცირე გარბენი შეასრულა და შასის მარცხენა დგარი ორბოში მოხდა, რის გამოც მანქანა მარცხენა ბორტზე გადავარდა. დამტერა შიდა ხრანის ყველა ნიჩაბი და გადტედა კულის კოჭი.

ეკიპაჟის ორივე წევრიდან არავინ დაზარალებულია, როგორც ჩანს, აერიალი დაჯილდოსის სისტემებმა კარგად იმუშაო და მიწაზე ჩამოვარდნის დროს წარმოქმნილი ძლიერი დატვირთვა იაზე შვეულ-

ფრენის შასი და ეკიპაჟის წევრების სავარაუდოა აიღო.

შვეულმფრენის საბორტო კომპიუტერში ჩადებული პროგრამის მიხედვით, მსგავს შემთხვევაში კომპიუტერმა მანქანა ისე უნდა დასვას, რომ შასის ერთდროულად შასის ყველა დგარი შეეხოს. ამ შემთხვევაში კი ასე არ მოხდა, რაც მიწაზე დაეცემისა შვეულმფრენის დაზიანებით დასრულდა.

მიომდარის მიზეზად ერთდროულად ორი ურნაა განიხილება: ეკიპაჟის შეცდომა და შუამდგომლობის მართვის სისტემის გაუმართაობა. როგორც ამბობენ, ვითომ ეკიპაჟს ჩამოკიდებული მფრინარობიდან 300მ-იანი ქვეში უნდა გაესროლა, გასროლის დღესაც დაწლის შემდეგ კი ქვეშიის ნაცვლებს ურავი რაკეტებს გასროლა მოხდა. თუ მართლაც ასე მოხდა, ჩანს, აერაის პრობლემა ძრავების მართვის ელექტრონულ სისტემაში იმალება.

ყველა შვეულმფრენზე, მოქმედების სიმაღლიდან და კლიმატური პირობებიდან გამომდინარე, ძრავათვის საწვავის მიწოდების რაოდენობას სპეციალური სისტემა აკონტროლებს. სისტემის შემადგენლობაში შემავალი მონაცემების მარცხენალები პერემილებებშია დაყენებული და ძრავაში შემავალი ჰაერის ტემპერატურადან გამომდინარე, საწვავის მიწოდება შესაბამისი რაოდენობით ხდება. მი-28H-ში ძრავებს BK-2500 მართვის ცენტრული სისტემა აქვთ და საწვავის რაოდენობის მიწოდებას საბორტო კომპიუტერი აკონტროლებს. ის ისეა დაწვრილებული, რომ რაკეტების გასროლისას წარმოქმნილი ცხელი ჰაერის ქვეშე სისტემაში რეაგირება არ მოახდინოს და მარცხენა სისტემის საწვავის მიწოდების რაოდენობა უცვლელი დარჩეს, მაგრამ რატომღაც ამ სისტემაში არ იმუშაო, რა-

მაც ერთდროულად ორივე ძრავას პიშაჟი გამოიწვია. პიშაჟი საავიაციო ძრავის შუამდგომლობის რეჟიმის დარღვევას ჰქვია, რასაც თან სიმღაერის მკვერი ვარდნა და ძლიერი ვიბრაცია სდევს, რომელმაც შესაძლებელია ძრავის კომპრესორის ან ტურბინის ნიჩბების მოგლეჯა გამოიწვიოს. პიშაჟის დროს ძრავაში გამავალი ჰაერის ნაკადი მკვერიად იცვლის მიმართულებას და ტურბინაში ტურბულენტური აბრებივითა წარმოიქმნება, კომპრესორის შესასვლელში არსებული წნევა კი მის გამოსასვლელზე არსებულს ტოლი ან მეტი ხდება. გარდა ამისა, პიშაჟი ძრავაში უცხო სხეულის მოხვედრა ან მუშა თვის ნიჩბის მოგლეჯამაც შეიძლება გამოიწვიოს.

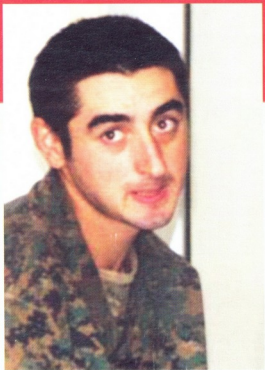
პიშაჟის დროს მისი მოქმედების ეფექტის მაქსიმალურად შესამცირებლად მფრინავმა ძრავა მუშაობის დაბალ რეჟიმზე უნდა გადაიყვანოს ან საწვავის მიწოდება შეამციროს. თანამედროვე შვეულმფრენებზე (ისევე როგორც თვითმფრინავებზე) ამ ოპერაციას ავტომატულად ატარებს. მი-28H-ში პიშაჟსაწინააღმდეგო სისტემის ამოქმედება საქმე ვერ უშველიდა, რადგან შვეულმფრენი დაბალ სიმაღლეზე იყო და ეკიპაჟს მანქანის გახასწორებლად და სიჩქარის ახალბედა სიმაღლე არ ეყოფოდა.

კითხვის ნიშნის ქვეშ რჩება შვეულმფრენის აღდგენის საკითხიც. შიდა ხრანის გამოცვლის გარდა, კულის კოჭის გადატეხვის გამო ძლიერი დიდი აზიანებით შეიძლება იმის თქმა, რომ კუდა ხრანის ნიჩბიც დაზიანდა, შვეულმფრენის გადატრიალების გამო კი, შესაძლოა, მისი პლანერის სხვა რომელიმე ელემენტიც დაზიანებულიყო.

თეიმურ კულუზაშვილი

„გააზივით, გაგრაგ ვერასლოს ვააზივით!“

გვერდობაგვერდობილი იმედა მუხამბეზოვი უერისკივებზე უიკროს

სკოლის სპორტდარბაზის გასახელებში პეადათ გამოშვედეული ოხებს ქართული სამხედრო ტყვეები, რომელთა შუასახებ უკვე ვეველამ ოცოდა — ოსებმაც და რუსებმაც, ჩენებმაც და კახაკებმაც და რიგრიგობით, ხანაც ერთად მოდიდენენ მათ სანახაუად, სანამებლად. სავინებლად, დასაკითხად, დასახერებლად... მაშინ ამ ქართველ ჯარისკაცებზე ჯერ კიდევ არაფერი იციდენენ საქართველოში...

თურმე, ტყვეობაში მხოლოდ სასწაულის გვერა. აგერ ერთი სასწაულიც — სულ ცოტა ხნის წინ 21 წლის იმედა ქუტაშვილსაც დაემუქრენ დაზერტობით. კაცი, ვინც ემუქრებოდა, რუსს ჰგედა, ქერა იყო და მსუქანი. მეტწილად რუსულად დაბარაკობდა. ავტობიტი მომბარაკა, გადატენა და დაუმბნა. „მართლა მესერის? რა თქმა უნდა!“ — გაუელეც იმედას ვონებოდა და თვალები დახუჭა. რამდენიმე წუთის წინ ოთახიდან გაიყვანეს და დაზერტებს მასთან ერთად დაკეებული ერთი ქართველი ჯარისკაცი უმანგი სიფრომბიძე, რომელიც სკოლის ენოში იმედას და კიდევ სამ ქართველ ტყვეს გადასვენებინეს. რუსმა იმედას სხუებისგან განცალკევებით დადგომა უბრძანა და... ესერის? რა თქმა უნდა! იმედა სიკვდილისგან ერთმა შუახნის მამაკაცმა იხსნა, რომელიც იარაღ-მომარჯვებულ რუსს გადაეფარა. იმედამ ტყვეობაში ოსების, კახაკებისა და ჩენების ერთმანეთისგან გარჩევეც იხსნედა. კარგად ახსოვს ოთახის მხსნელის

ჯიქურ მომზირალი თვალები, გრძელი წვერი. აქცენტიც ისეთი აქვს, აშკარად ჩენია. რუსს ჯერ უბრძანა, იარაღი შეინახეო, შემდეგ ჰოდაობა დაუსწო და უთავაზა კიდევ. საბოლოოდ რუსს განზრახვაზე ხელი მაინც აალებინა. ჩენი შეხლებზე დაემხო, მიწას აკოცა და ლოცვა აღუვლინა. მაშინ სასწაული მართლა მოხდა. — თურმე იმედა გაჭრილი ვაშლივითი პეკანებია ამ ჩენის ვაჭს, რომელიც იმ წუთებში მძიმედ დაჭრილი საუადმეფოვოში იწვა. შენ ნუ გეძინია, სანამ მე აქ ვარ, ხელს არავინ გახლებსო, უთქვამს მაშინ იმედანთვის და მამაშვილები ამბობით გაუმხნევებია.

იმედა არ დაზერტებს. სხვა ტყვეებთან ერთად ისევ სკოლის სარდავის ბნელ და ნესტიან ოთახში შეეგდეს. მეთიხე დღეა, ტყვეობაშია. აძენი ცემისა და წამებისგან სხეული ისე აქვს დადივებული. ეღარაფერს გმბობს. წყალი და „სუხოი პაიოკი“ კი შემოაწოდეს ამ დღითი, მაგრამ ვის აქვს ჰჭამის ოთვი?! ტანკისტო სოფრომბიძე წედან დაზერტებს. კახა ხუბულურიც საეჭვოდ გაუქინარეს. გაიგეს, რომ კახას დედა ოსი ჰყოლია და მოდლატეობა დასწამეს. განსაკუთრებით სასტეკად ეგერობოდნენ, ბოლოს კი გაიყვანეს, ვითომ დასაკითხად და მას შემდეგ აღარ დაუბრუნებიათ. ცოტა ხანში ოსი ჯარისკაცებისგან პასუხი მიიღეს, დაიფწვეთ ეგ მოდლატე. უკვე მკე-

დარია და თქვენც სათითაოდ დაგხერტობთ. იმედა გულის ლოცვებში. ვეღრედა ღმერის გადაჩენას. გადაჩენა? მგერა მალლა აღაპერო. ჰერზე ვევერთულა ობობა შენიშნა, გაუნძრეველად იყო. უკვე იმედამ მუჯღუგუნეი წაპერა სერუნტეს, დავით მალაჩინს და ჩასუნუნედა: „სხუე მალლა ობობას? ხეუთქვი, თუ ცოცხალია და გაინძრა, ე. ო. აუცილებლად გადაჩენებოთ“. და აი, მგერე სასწაული, ობობა შერბა...

ამ ამბიდან თითქმის ერთი წლის შემდეგ იმედა ქუტაშვილს თბილისში შევეცი. 12-დღიანა ტყვეობამ მეთიხე ქვეითი ბრიგადის 42-ე ბატალიონის კარავს ჯანმრთელობა მალევე შეურყვია. რამდენიმე თვითანი მრავალმხრევი მკერნალობა დასჭირდა და სრულებით ვერაც არ არის გამოჯანმრთელებული. ამჟამად ჯარში აღარ მსახურობს, ჩემბა გასაკვირად, იტბიბარს მაინც არ იტყვს და დარწმუნებულია, როგორც კი მოიშუშუმბს ვეველამ იარას, ისევე საქართველოს შეიარაღებული ძალების რიგებში დაბრუნდება.

იმედა ტყვეობის ამბის მოსახელოდ ემზადება. ვატყობ, ნერვიულობს. მითხრა, რომ ზოგჯერ ღამითაც უკვრს დაძინება, იმდენად ძლიერია იმ კომპარული წუთების განება.

24 საათიანი ცემის შემდეგ ქართველ ტყვეებს ქამის თავიც აღარ უქონდათ

— 2008 წლის 6 აგვისტოს დამით ვაზინის სამხედრო ბაზაზე, ჩემს ნაწილში ვიყავი, როდესაც განგავში გამოცხადდა. 7 აგვისტოს უკვე სოფელ სოქოში ვიყავით. დამით დავიძარბო, ისური სოფლები გავიარეთ და 8-ში დილით ცხინვალის მისადგომებთან, მალდობზე, ნაძვარში დუბანაკდით ამ დროს ცხინვალში გააფთრებული ბრძოლები იყო. ჩვენ დაჭრილების გამოყვანა გვეკლებოდა. მივკანაებით დაიწყო სამზადისი ფრონტის წინა ხაზზე ჩვენი ბატალიონის გასაგზავნად. მაგრამ ქალაქის თავზე სამი Cy-25 გამოინდა, რომლებმაც დაბომბვა დაიწყეს. ჯერ ეფეთკით, რომ ჩვენი თვითმფრინავები იყო და ოსურ პოზიციებს ბომბავდნენ, მაგრამ მალე ჩვენც აიღეს გეზი და ბომბები გადმოგვრეს. მე უნებელი გადარევი, ჩემი ბერი თანამებრძოლი კი დაიღუპა და დაიჭრა. უკან დახვევის აზრის ნება მივიღეთ. დიდი პანიკა იყო. ვინ საით გარბოდა, არავინ იცოდა. მე სხუეთან ერთად დაჭრილების სამშვიდობო გამოყვანას ვუშურებოდი. ამასობაში ჩემს ბატალიონის წამძვრინით მე, რამაზაშვილი და მეღაძე და ოსების მრავალიცხრები რაზმის პირისპირ აღმოვჩნდი. ქართული გვიბრძანეს აბრადის დაეწა და დახეხება. წინააღმდეგობის გარეშე აზრი არ ჰქონდა და დავეპორონით. ჩვენთან ერთად მალე კიდევ სხვა ქართველი ჯარისკაცებიც დაატყვევეს.

ძველი, საბჭოთა ვეჭირის დროინდელი, მოწვანი ყვების გახუნებული სამხედრო ფორმები ეცვით თეთრი ლენტები ეკვითა. ოსურად, რუსულად და ქართულადც ლაპარაკობდნენ. იქვე ცემა დაგვიწყეს. თვოდან დახიცვაც დაგვიპირეს, მაგრამ შემდეგ ვიღაცას დაუკეთებდნენ ტელეფონით და გადაეფიქრეს. ცოტა ხანში ცხინვალისკენ წავიყვანეს. თვოდან ხოხვით გვაიძულდებნენ სვლას, შემდეგ კი ავგაყენეს და თვითონ ბარგი ავკვდიეს. ცხინვალის გარეუბანში, ერთ-ერთ სახლში მივავიყვანეს. იქ უამრავი ხალხი დაგვხვდა, სამხედროებიც და სამოქალაქო პირებიც. პატარა ოთახში შეგვიყვანეს. შესვლისთანავე დახლოებით ოცამდე კაცი გვეცა და ცემა დაგვიწყო. გვიტყვამდნენ მუშტებს, ხისლებს, კეტებს. გვეწროდნენ, რაც ხელში მოხვდებოდნენ ბოთლებს, ქვეხს. გვლანძღვდნენ, მოკვდით გვეშურებოდნენ. მე ცხვირ-პირიდან სისხლი მდიოდა.

მოვიყვანებით ქალაქის დაბომბვა დაიწყო. ოთახიდან გამოვიყვანეს და

სარდაფში გვიკრეს თავი. კიბეზე წიხლის კვრით დაგვაგორეს. სარდაფში წყალი იდგა. იატაკზე დაგვიკრეს. სამინდალ ციოდა. ერთმანეთს ვებუტეობდით, რომ გავშობარევიყვით. დამით ნიბიანები შემოგვიკვიდნენ, ოსურად და რუსულად ლაპარაკობდნენ. კონდახებით უმტყვლოდ გვეტყეს, თან დაგვკანაზიდნენ. თქვე ღირებო, რატომ მოხვედით ცხინვალში, ჩვენი მიჰა განდიოდა? აჰა, მიდილი! თან გვეკითხებოდნენ სახელსა და გვარს, რომელი ბატალიონიდან ვიყავით. მე კონდახით თავი გამიტყტეს და ძალიან ბერი სისხლი დავკარგე.

შეორე დღეს კიდევ ორი ქართველი ტყვე მოვიყვანეს. სულ ცხრანი ვიყავით მე, მელაძე, რამაზაშვილი, სოფრომაძე, ზირაქაშვილი, მალაჩინი, ხუბულური, კეთიაშვილი და ღუმბაძე. კეთიაშვილი ფეხში იყო დაჭრილი, ზირაქაშვილს კი ზურგში ჰქონდა ყუშპარის ნამსხერვეობა.

10 აგვისტოს ადგილი შეგვაცვლიდნენ, ცხინვალში დაახლოებით ორი კვირამეტრი ფეხით გვატარეს. დაჭრილი კეთიაშვილს არ შეუძლო სიარული და ხელით მივყავდა. გზადაგზა მოსახლეობა გვლანძღვდა, გვაფურთხებდა და გვიტყვამდნენ. ამის ამსახველ კარგებს ინტერნეტშიც ნახეთ.

მოვიყვანეს ქალაქის ცენტრში, მოღანბე, სადაც უამრავი ხალხი იყო შეკრებილი, როგორც სამხედრო, ისე სამოქალაქო პირები: ქალები, კაცები, ბავშვები და მოზულები. იყვნენ ოსებიც, რუსებიც, ჩქნებიც და კახაკებიც. ჩვენ ძირს ვყვართ, ისინი კი გვეცემდნენ და გვლანძღვდნენ. ცემისაგან იცინვარულებს თან წყლას გაესამდნენ, რომ ამოვფიხნებულდებიყვით. ეს ვიჯიჯიხეთ თით საათს გავრემლდა...

მოინდინა ცხინვალის მე-1 სკოლაში წავიყვანეს. გააფთრებული ბზო სკოლის შესახელითანაც დაგვხვდა და ცოცხალი კორიდრი მოგვიყვან, შუაში გველსას ორივე მხრიდან გავიტყამდნენ. სკოლის სიორტული დარბაზის გასახლეობა შეგვიყვანეს, მანადე კი რუსმა ჟურნალისტებმა ჩვენგან ინტერვიუ აიღეს.

გასახლდნენ გვაწამეს. ხელები კარისას მდით შეგვიკრეს და ფეხზე მივკიბეს. შემდეგ ძალით გავსუსეს გაზიანი წყალი, რომ ვენები გაგვფართოებოდა და მათს უფრო მარად მოუხვარა. აუტანელი ტკივილისგან რამდენიმე საათს ვდრიალებდით. ბილოს შუგზხსნეს. იმავე დღესვე ორმა ოსმა

იმედამ სიკვდილს თვალებში არაერთხელ ჩახედა

სამხედრო საითიოდ დაგვიტალიერათ თითები. როგორც გავიყვ, ჩვენ შორის ტანკისტს ეტებდნენ. ცოტა ხანში გავიდნენ და მათ ნაცვლად სხვები შემოვიდნენ, რომლებმაც სოფრომაძეს უხმეს. გავიგეთ ავტომატის ჯერის ხმა... სოფრომაძე დახვრიტეს. 11 აგვისტოს კიდევ კახა ხუბულური გავიყვანეს. დედა ოსი ჰყვდა და მას განსაკუთრებით ემტრებოდნენ. მისი ასავალ-დასავალი დღევე უცნობია.

12 აგვისტოს სხვაგან გადავიყვანეს. მტონი, მილიციის შტოზა იყო. იქ საითიოდ დაგვიკითხეს. მე თვითდაწვე მოვიდა და როცა დაგვიკითხეს, თავი რუხრევისტად გავასაღე. იგივე გაიმეცო ხელები სხვებმაც. ანტერულებდაი ჩვენი სახელი, გვარი, საცხოურებელი ადგილი, სად ემსახურობდით და ცხინვალში რა დავალებით ჩვედით. დაკითხვამდე მაწამეს, მარცხენა ხელზე ცერი თითი გადაამიტყეს. მეცმდნენ კონდახით, არამტურით. თავზე ვუდროს მთავრებდნენ და ჩაქქეს ურტყამდნენ. საწიფლით თითს მანამ მივყავდნენ, სანამ ხორცი სუნს არ აუშვებდა.

წამებისა და დაკითხვის შემდეგ ციხეში გადავიყვანეს. ერთ საკანში მოვათავისეს მე და მალაჩინი, სადაც ხუთი დღე დავიყვით. საჭმელი მხოლოდ ერთხელ მიიკვლ დღეს მოგვცეს. სხვა დღეებში მხოლოდ ერთს მოგვცეს წყალს გვაწოდდნენ. საკანში ვიფინსას გვეტყმდნენ თითქმის 24 საათის განმავლობაში. ზოგჯერ ვირტებს ვკარგავდით. სახეზე წყლის შესხმით მასულიერებდნენ და ისევ მცემდნენ.

შვეულმფრენმა წრე გააკეთა, ჩვენ კი გავბორო, გადაცვლა გადავიფიქრეს და ისევ უკან მივყავით. მაშინ ბიჭებმა გადმოსტამა დაგაპირეთ

ყველაზე აუტანელი მინც ფეხის-გულუბზე რჯინის კეტით ცემა იყო. მაშინვე გონებას ვკარგავდი. ერთხელ ექიმი მომიყვანეს, რომელმაც ნაღამ გამოკეთა. როგორც შემდეგ შემაჩინებამ მითხრა, წამებისგან თურმე კრუნჩხვა დამეპართა.

17 აგვისტოს რუსი სამხედროები მოვიდნენ და „უაზის“ ტიპის მანქანით სხვა შენობაში გადაგვიყვანეს. იქ, ძირითადად, რუსები იყვნენ. ერთ-ერთმა გვითხრა, ამერიიდან რე გემინათო, ხელს აღარაინც გასლებო, რადგან ორ რუსს სამხედრო მფრინავი უნდა გადაგვტოლოთ. იქ ჩვენი გარდა სხვა ქართველი ტყვეებიც დაგვხვდნენ, რომლებიც ჩვენთან შედარებით უკეთეს პირობებში იყვნენ. რუსები მართლა უკეთესად გვეპყრობოდნენ, აღარ გვცემდნენ, გვაჭყვედნენ, დაბანავს, გაპარსვისა და ტანსაცმლის გარეცხვის საშუალებაც მოგვცეს. ორი დღის შემდეგ, 19 აგვისტოს, რუსებმა შვეულმფრენით იფოთამდე გადმოგვაფრინეს, სადაც გაგვეკვალეს ორ რუსი პილოტში.

— იმედა, ის, რაც გადაგიტანია, მოსაყოლადაც კი შეშხარავია, თუმცა მიაინც მინდა გკითხო: შენთვის რა იყო გამორჩეულად მძიმე ამ კოშმარში?

— ყველაზე საშიშლი სურათი ტყვედ ჩაყარდნამდე, ომის პირველ დღეს ვიხილე, როდესაც დაგებობებს, ახლაც თვალწინ მიდგას იმ დაჭრილი ბიჭების სახეები, რომელთა სამშვიდობოს გამოყენება ელარ შვეტელით ასეთები კი ბევრი იყვნენ. უკვე ტყვეთა გაცვლის დღეს ძლივს შევიკავე თავი, როდესაც ჩვენმა მხარემ დატყვევებული რუსი პილოტები გაათავისუფლა. შვეურები დამ ბოლ-

მა მაძრობდა: დაგებობებს, ბიჭები დაგვიბოცეს და თვად სალ-სალამათინი დანამკურნალები უბრუნდებოდნენ თავიანთი ქვეყანას მაშინ, როცა ჩვენ ტყვეობაში ასეთი სიმწარე ვიხსოვო.

საშინელზე საშინელი იყო ის დღეც, როცა სიფრთხილად დახვრიტეს და გართუ გამოგვავსვენებინეს. საწვავის ცოლი და ორი შვილი დარჩა. სამშობრზეც ვერ შევძელი მისვლა მის ოჯახში, გამბედაობა არ მყოფო...

ყო კიდევ ერთი შეთხვევა. როდესაც გავიგეთ, რომ რუს ტყვეებში უნდა გადაგვეკვლიყო, იმედი ჩავკეცხა. რუსებმა სამხედრო შვეულმფრენით გადმოგვაფრინეს იფოთისკენ. დასაჯლომდ რომ ეშხადებოდა, შვეულმფრენმა წრე გააკეთა, ჩვენი კი გვეგონა, გადაცვლა გადავიფიქრეს და ისევ უკან მივყავით. მაშინ ბიჭებმა გადმოსტამა დაგაპირეთ, ცოცხლები თუ არა, მკვდრებს მიაინც გვეღიბსება თავისუფლება-მეთქი. რუსი

ნანამებ ქართველ ტყვეებს გამოჯანმრთელებისთვის მრავალთვიანი მკურნალობა დასჭირდათ

პილოტი მიგვიხვდა გისხრახვას და დროულად დაგვამშვიდა.

— შენ ხანგრძლივი მკურნალობა დაგჭირდა სულადი და ფიზიკური იარების მოსაშუშუებლად რიკსკრუთიფეჯარისაკურთ ცხოვრების გაგრძელებაზე?

— აუცილებლად! ვერჯერობით მიჭირს ფიზიკური დატვირთვის ატანა, ფეხი ვჯრაც არ მომშუშება. ცოტ-ცოტას ვვარჯიშობ, რომ ძალა აღვიდგინო. ჯვარი გვეწერია და, ისევ რომ დაიწყოს ომი, აუცილებლად წავალ სამშობლოს დასაცვად.

— საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის მიერ სულ მალე სტრასბურგის სასამართლოში სარჩელები შევა რუსეთის წინააღმდეგ, რომელთაცან ერთ-ერთი შენი იქნება. რას ელი ამ პროცესისგან?

— მსოფლიომ უნდა გაიგოს, რაც მოხდა. ამის შესახებ არათუ სხვაგან, ბევრმა საქართველოშიც კი არ იცოდა კარგა ხანს — აქ კონცერტები და ტრამფანდური იყო, იქ კი ჯოჯოხეთი. არაგის არ უნდა შერჩეს სისასტიკე.

— დასასრულ, გულახდილად მითხარი, ომი რომ განახლდეს და მოხდეს პირიქით, შენს ტყვეობაში აღმონდნენ ისინი, ვინც განამა და დაგამცირა, სამაგიეროს მიუზღავ?

— არც კი დავფიქრებდი! რაც უნდა დიდ დანაშაულად ჩამითალონ და მკაცრად გამასამართლონ, ჩემს თავზე რომ აღარაფერი ვთქვა, სიფრთხილის დახვრეტას ნაღდად ვერასდროს ვაპატებ!

მელა უშხარიძე

პასუხი რუსეთმა უნდა აგოს!

სულ მალე საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია სტრასბურგში, ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოში, რუსეთის წინააღმდეგ სარჩელის დასრულებულ ვარიანტს წარადგენს. მასში ლაპარაკია აკვისტოს ომის დროს ცხინვალში დატყვევებულ შვიდ ქართველ სამხედრო მოსამსახურეზე, რომელთაც განსაკუთრებული სისხსტაქით ექცეოდა მტერი. დეით მალაჩინი, კახა ზირაკაშვილი, იმედა ქუტაშვილი, ზაზა კვიციანიშვილი და მალხაზ მელაძე ჯერაც იშუშებენ ტყვეობის როგორც სულიერ, ისე ფიზიკურ იარებს. მათთან ერთად დატყვევებული ვარისკაცი კახა ხუბულური აქამდე უცხო-უკვლიდ დაკარგულად ითვლება, უმანგი სიფრო-მაძე კი, სხვა ტყვეების ჩვენებებს თუ ეწინააღმდეგობის, წამების შემდეგ დახვრიტეს.

სარჩელი ჯერაც შვადლება და საბოლოო სახეს, სეარაულოდ, ამა წლის აგვისტოში მიიღებს. საია-ს სტრატეგიული სამსახურის იურისტი 6060 ხაინღარაძე:

ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია სტრასბურგში ქართველ ტყვეთა სარჩელს წარადგენს

— საერთაშორისო სამართლის ნორმებით, რა შემთხვევაში ირღვევა ტყვეთა უფლებები?

— არსებობს საერთაშორისო ჰუმან-იტარული სამართალი, რომელიც არ ეტყობა ომის ომის პერიოდში, ძალის გამოყენების დროს, სხვადასხვა პირობის და მათი უფლებების დაცვის საკითხებს. მათ შორის არიან სამხედრო ტყვეებიც. 1949 წელს მიღებული ჟენევის კონვენცია დეტალურად არეგულირებს სამხედრო ტყვეების სამართლებრივ მდგომარეობას შეიარაღებული კონფლიქტის დროს. ამ კონვენციიდან გამომდინარე, თავისთავად, დაშვებულია მტრის სამხედროების დაკავება, მაგრამ ძალიან მკაფიოდ არის განსაზღვრული, დაკავების შემდგომ როგორ უნდა მოქმედეს ტყვეს დამკავებელი მხარე: როგორ დაიკითხოს, როგორ იზრუნოს მის ყოფით პირობებზე, კვებაზე, მკურნალობაზე და ა.შ. ჩვეის შემთხვევაში ლაპარაკია შვიდი დატყვევებული ქართველი სამხედროს წამებასა და მათგან ორის სიცოცხლის ხელყოფაზე. ამ კონვენციით წამება დაუშვებელია. რაც შეეხება მოკვდინებას უშუალოდ ბრძოლის დროს, რა თქმა უნდა, ერთ მხარეს აქვს სრული უფლება, მოუსწრაფოს სიცოცხლე მოწინააღმდეგეს, მაგრამ მას შემდეგ, რაც დატყვევებს, მისი სიცოცხლის ხელყოფა ეკრძალება.

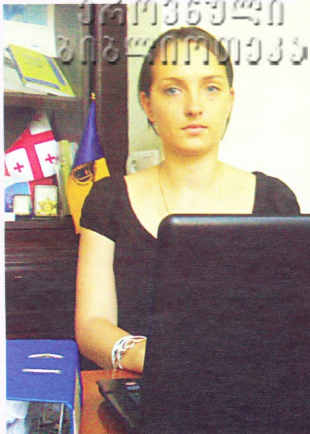
— რამდენად იცავდა კონვენციას ატვისტოს ომში რუსეთი ან დე ფაქტო ენ. სამხრეთ ოსეთის რესპუბლიკა?

— საქმეთა მასალების თანახმად, ქართველი სამხედროები ოსურმა მხარე დაატყვევა. ისინი, რომლებიც რუსებ-

მა დააკავეს, გაცილებით უკეთეს პირობებში იყვნენ. თუქცე ეს სულაც არ ნიშნავს, რომ რუსეთმა პასუხი არ უნდა აგოს იმაზე, თუ რა შემთხვეით ოსების მიერ დატყვევებულეს. მოგახსენებთ, რუსეთი აკონტროლებდა ე. წ. სამხრეთ ოსეთს, მის მთავრობას, მთლიანად სამხედრო მოქმედებებს და ა.შ. პართალია, უშუალოდ რუსებს არ უწამებიათ და დაუხიციეთ ქართველი ტყვეები, მაგრამ მათ შეუძლიათ ხელი შეუშალოთ ამისთვის.

მოგახსენებთ, ე. წ. სამხრეთ ოსეთის რესპუბლიკა აუღიარებელი სუბიექტია. ამიტომაც საქართველო სარჩელს აღძრავს მკორე სახელმწიფოს — რუსეთის წინააღმდეგ, რაც შეეხება ოსურ მხარეს, ანუ იმ პირებს, რომლებიც მონაწილეობდნენ ტყვეთა წამებაში, ლიკვიდაციაში, ეს ინდეიდუალური სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობის საკითხია.

სტრასბურგში ქართველ ტყვეთა სარჩელს დოკუმენტური ფოტო და ვიდეომასალა ახლავს

— რუსი და ოსი სამხედრო ტყვეები ჩვენც გვყავდა. თუ არის თქვენთვის ცნობილი, რამდენად იცავდა ქართული მხარე ენევის კონვენციის მოთხოვნებს და რუსეთიც ხომ არ ამზადებს საპირისპირო სარჩელს საქართველოს წინააღმდეგ?

— წესის მიხედვით, რაკ სტრასბურგის სასამართლოში შვიდა საქართველოს სახელმწიფოს სარჩელი რუსეთის სახელმწიფოს წინააღმდეგ, სარჩელი ვადავზაუნება მოპასუხე მხარეს გასაცნობად და კონტრარგუმენტების წარმოსადგენად. რით უპასუხებს რუსეთი საქართველოს სარჩელს, უცნობია. ვიც-

მართალია, უშუალოდ რუსებს არ უნამებიათ და დაუზოცეთ ქართველი ტყვეები, მაგრამ მათ შეეძლოთ ხელი შეეშალათ ამისთვის

ით მხოლოდ ის, რომ სტრასბურგის სასამართლოში ბერი ინდიფერალური საქმეა აღძრული საქართველოს წინააღმდეგ. როგორც ჩვენ, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია ვებმარბეით ტყვედყოფილ ჯარისკაცებს სარჩელის მოძიადებასა და შეტანაში, ასევე რუსეთის სხვადასხვა სტრუქტურა დაეხმარა ე.წ. სამხრეთ ოსეთში მცხოვრებ პირებს სტრასბურგში სარჩელის გაგზავნაში. ლაპარაკია დაახლოებით 3000 საქმეზე, რომელთა შორის არის თუ არა სამხედრო ტყვეების სარჩელეებიც, ვერ უცნობია.

ჩვენ გვაქვს რამდენიმე ფაქტი, რომლებშიც, სავარაუდოდ, იკვეთება საქართველოს მხარის დანაშაული სამხედრო ტყვეებით. ეს არის ე.წ. სამხრეთ ოსეთის დე ფაქტო შინაგან საქმეთა სამინისტროს თანამშრომლის გაუჩინარება, რომელიც ომის დროს, დაუდასტურებელი ინფორმაციით, ქართველმა სამხედროებმა დააკავეს და მას შემდეგ უგზო-უკვლოდ დაკარგულად ითვლება. მეორე შემთხვევაში საქმე ეჭვა უკვე ომის შემდგომ, ოქტომბერში დაკავებულ სამ ოს მოქალაქეს, რომლებიც ასევე გაურკვეველ ვითარებაში გაუჩინარდნენ. ჩვენ ვცდილობთ, ადგილობრივ დონეზე მოეთხოვროთ გამოძიების დაწყება, რათა დადგინდეს ამ პირთა ადგილსამყოფელი.

საკმაოდ ვრცელი და, ვფიქრობ, ობიექტური დასკვნა გამოაქვეყნა საერთაშორისო ორგანიზაცია „კოჰენ რათის ფონძა“. დასკვნაში დეტალურად არის აღწერილი, თუ როგორ ეჭრობოდნენ ქართველები რუს და ოს სამხედრო

ტყვეებს. მართალია, მათი დაკავების პროცესში პატარ-პატარა დარღვევებზე, ძალიან ზედმეტად გამოყენებაზე ლაპარაკი, მაგრამ მთლიან მხარის ნამოქმედართან შედარებაც კი არ შეიძლება.

— იურიდიულად რამდენად სრულყოფილია სარჩელი?

— პირველად, არასრული სარჩელი ამა წლის თებერვალში წარვადგინეთ სტრასბურგში. სასამართლომ ჩათვალა, რომ მასალა საკმარისად სრულყოფილი იყო განსახილველად, მაგრამ ჩვენ ასე არ ვფიქრობთ და ვმუშაობთ დამატებითი მტკიცებულებების შეგროვებაზე. დაწყებული თითოეული ტყვის დეტალური ჩვენებით, დამოუკრებელი დოკუმენტური ფოტო და ვიდეომასალით, საერთაშორისო ორგანიზაციებისა და მედიაწარმოების ანგარიშებით. სავარაუდოდ, სარჩელის დასრულებულ ვარიანტს ავევისტოს დასაწყისში გავუგზავნით სტრასბურგის სასამართლოს.

— მასალის მოძიების პროცესი რამდენად პრობლემატური და შრომატევადი იყო?

— თუკლავიერულად გვესრუტე ტყვეების უფრო დიდ ჯგუფზე — 13 კაცზე შეგვედგინა საქმე, მაგრამ რამდენიმეხონ დაკავშირება ვერ შეეძლია, რამდენიმე კი ჩვენების მოცემასზე უარი განაცხადა. მოგუხსენებთ, მათთვის ძეწელია იმ საშინელი წუთების გახსენება. ერთ-ერთმა პირდაპირ განმცხადა, ვახსენებაც არ მინდა, არაფერ მცოდნო. რაც შეეხება სახელმწიფო სტრუქტურებს, იუსტიციის სამინისტრო დიდად დაგუჟმარა.

— რა დრო დასჭირდება სტრასბურგში სარჩელის გან-

ილგა და როდის დასრულდება პროცესი?

— სტრასბურგის სასამართლო ძალიან ტენდენციური — მოკვდილი მასშტაბით დაახლოებით 100000 საქმე აქვს განსახილველი. უსწრაფეს რით დაეკავთ, ჩვენ რიგში ჩავდებით. მართალია, ვცდილობთ, ჩვენ სარჩელისთვის პრიორიტეტის მინიჭებას და ვიმედოვნებთ მისი დანქარებული წესით განხილვას, მაგრამ 3-4 წელიწადს მაინც გასტანს პროცესი.

— როგორ ფიქრობთ, როგორი იქნება პროცესის შედეგი?

— ორი მოთხოვნა გვაქვს: დაიწყოს გამოძიება. სტრასბურგის სასამართლო აიძულებს რუსეთს, გამოძიოს ეს საქმეები: სახელდობრ, ვინ აწამა, ვინ დახვრეტა სამხედრო ტყვეები და ა.შ. უპირველესად იმ ორი დატყვევებული და შექმდე დაღუპული სამხედროს ოჯახებმა უნდა მიიღონ იმ ყველაფერზე პასუხი; მეორე მოთხოვნა ამ ახალგაზრდისათვის მიყენებული მორალური ზარალიან ანაზღაურება, რაც გულისხმობს კომპენსაციის გადახდას და საქმის მოგების შემთხვევაში, ჩვენ მოთხოვთ რუსეთს მის ანაზღაურებას. თანხის ოდენობაზე ლაპარაკი ნაადრევია, რადგან არ არსებობს რამე სტანდარტი. ტყვეთა უფლებების დარღვევის ყველა შემთხვევა ინდივიდუალურია და სასამართლო ვადაწყვეტილებაც შესაბამისად მიიღება. მაგალითად, რუსეთის წინააღმდეგ ჩეჩენთა პროცესების დროს ნაწამებთა, დახვრეტილთა და უგზო-უკვლოდ დაკარგული ტყვეთათვის მიცემული კომპენსაცია 35 ათას და მეტ ვეროს შეადგენდა.

ესაუბრა გელა უშარბიძე

გსურავი აენის ღაჟინყაჟი გეიკოგა

ქერნომორეც-9
ბიჭინოშვილი

აფხაზეთის ომში ქართველი მეზღვაურების გმირობაზე კიდევ ბევრია საოქმელი. 1992 წლის აგვისტოში მოვლენები ისე სწრაფად განვითარდა, რომ ახალნაშობილებულ საქართველოს სამხედრო-საზღვაო ძალებს არაფერ საბრძოლო დანიშნულების, პატარა საზღვაო-სატრანსპორტო მცურავი საშუალება კი არ ჰყოფდათ.

ომის პირველივე დღეებში გაჩნდა საზღვაო ტრანსპორტის საჭიროება და ამ საქმის მოვალეობა მხოლოდ ამოქალაქო უწყებებს შეეძლოთ. ჯერ კიდევ საბჭოთა პერიოდში დამუშავებული სამობილიზაციო გეგმის შესაბამისად სამხედრო-საზღვაო ძალების განკარგულებაში გადავიდა საქართველოს პირტებზე მიწერილი 9 სამგზავი და 6 სატვირთო გემი, 4 ბუქსირი, 3 ლიხტერი, 100-ტონიანი მცურავი აწვე და 12 თევზჭერი სიყურია.

მაშინდელი თავდაცვის მინისტრ თენგიზ კიტოჯიანის ბრძანებით, 14 აგვისტოდან ფოთში საზღვაო-სამხედრო და სამოქალაქო სტრუქტურების მუშაობის საკოორდინაციოდ შტაბი ამოქმედდა, რომელსაც სამხედრო-საზღვაო ძალების სარდალი, I რანგის კაპიტანი ალექსანდრე ჯავახიშვილი მეთაურობდა. მობილიზებულ სამოქალაქო მცურავ საშუალებათა წინაშე ორი ამოცანა დადგა:

— სამხედრო ნაწილების, სამხედრო ტექნიკისა და საბრძოლო მასალების საომარ მოქმედებათა რაიონში ტრანსპორტირება;

— დაჭრილებისა და ღატოლილების ევაკუაცია.

მობილიზებულ მცურავ საშუალებებს შორის იყო ბათუმის პორტის 100 ტონა ტვირთამწვერის მცურავი აწვე „ქერნომორეც-9“.

მცურავი აწვე ბათუმის პორტში 14 აგვისტოს გამოვიდა და იმყოფებოდა ფოთში საკონტინენტო ტერმინალის გემსადამიან გაგრის რაიონში გადასატანი ჯავახიშვილის მასალებად დაღადა.

ფოთში აწვის პორტზე ორ-ორი ტანკო T-55 და 6 მპნ და ოთხი საზღვაო ერთეობილი დაიტვირთა. სამხედრო ტექნიკას დაახლოებით 30-40 კაცი ახლდა. ჯავახიშვილიც ისე იყო დაყოფილი, რომ ეკაპაეკის თავის სექტორში ცეცხლის გახსნა შეუფერხებლად შეეძლო და მოწინააღმდეგის თავდასხმის შემთხვევაში აწვე წრულ თავდაცვაში შეეძლო.

ფოთიდან გამოსული „ქერნომორეც-9“ მცირე ხნით სოხუმში შეჩერდა,

ჩვენი დღისი: მცურავი აწვე „ქერნომორეც-9“ (პროექტი 1511) შვედურში 1970 წელს ჩაღდა. საზღაო წყალწვეა — 1238 ტონა, სიგრემე — 40,54 მეტრი, წყალჯღობი — 1,52 მეტრი, მაქსიმალური სიჩქარე — 5,6 კვანძი, ცურვის სიშირე — 1900 მილი, ეკაპაე — 16 კაცი, შუგულია გემბანი 300 ტონა ტვირთის გადატანა და საზღაო სიფისებებს 4-5-ბაღიან დღღვაშიც ინარჩუნებს. აწვის ისარი 100 ტონამდ ტვირთის 25-30 მეტრზე გადატანის საშუალებას იძლევა.

„ქერნომორეც-9“-ს ეკაპაეის შემადგენლობა: კაპიტანი ჟონი კუბლაშვილი, უფროსი თანამეწვე ამირან დუმბაძე, უფროსი მექანიკოსი ალექსანდრე ვარტულაძე, ცვლის მექანიკოსი შოთა შკვლაშვილი, ცვლის ელექტრომექანიკოსი იგორ ლიტოვკა, ბიკინი ანატოლი ბაიროლინი, მატროსები: ალექსანდრე ჩურხინი, ფირონ კუბლაშვილი, დავით დუმბაძე, არკადი ზოიძე; მოტორისტები: არსლო დეიჯორია და ვიანესლავ შეკლაშვილი, მეამწვეები: მიხეილ თურმანიძე და ტარიელ ბოლქვაძე, მზარეული ლუდმილა ხოდიერა.

სადაც კვების პროდუქტები დამატა და ცურვა ღესილიდასკენ გაარქელა.

სამხედრო ტექნიკა ღესილიდემდე პირდაპირ პლატზე, გართულების გარეშე გადმოიტვირთა.

მომდევრო რეისით ისევ ფოთიდან ღესილიდემდე გადაიტანა 4 მპნ და

სამხედრო პოლიციის ქვედანაყოფი გადაიყვანა. მცურავი აწვის სატრანსპორტო რესიბეს აფხაზეთისათვის შეუმწვევლი არ დარჩინდა და მსუბუქი ცეცხლსარბოლი იარაღით აღჭურვილი სასიერო კატარლების გამოყენებით „ქერნომორეც-9“-ს განადგურებას შეეცადნენ.

ე.წ. აფხაზერი სამხედრო ფლიტის ერთ-ერთი პირველი საბრძოლო დაჯღეუბა 26 აგვისტოს შუღდა, როცა გაგრის რაიონში მცურავ აწვის სასიერო კატარლების ეკაპაეებს უშუღდრო ცეცხლი გაუხსნენ.

20-21 სექტემბერს აფხაზეტმა თავდასხმისათვის ფოთის პორტის „კომეტა-50“ გამოიყენეს, რომელიც რამდენიმე ხნით ადრე მზაკურული გზებით ბიჭინოში დააკეეს.

„ქერნომორეც-9“-დან ქართველმა სამხედროებმა სასახურო ცეცხლით, როგორც ჩანს, მოწინააღმდეგის კატარლას ისეთი დაზიანება მიაყენეს, რომ ამის შემდეგ „კომეტა“ ზღვაში ადარ შეუმწვევიათ.

აფხაზეთის კონფლიქტის დროს სამეგრელოში ვითარება საკმაოდ რთული იყო. ღლით ქობალას რანშიში აფხაზეთისკენ მიმავალ რკინიგზასა თუ საუტომობილო გზებს დროდადრო კეტედნენ და სოხუმში ტვირთის შეტანა მხოლოდ ზღვით ხერხდებოდა, მაგრამ საზღვაო ვაგზალს გემების განტვირთვისათვის აუცილებელი საიორტო ამწვენი არ ჰყოფდა.

საქართველოს
პარლამენტი
15 ივლისი, 2009

„ჩერნომორეცის“ სერვის ამენ

თის რაიონში ნაპირგასამაგრებულ სამუშაოს მცურავი სამშენებლო რაზმი 9 (PCO-9) ასრულებდა, რომლის განკარგულებაში იყო მცურავი აშუქები: СПК-166, „ჩერნომორეცა-1“, „ჩერნომორეცა-4“ და „ჩერნომორეცა-29“.

ომის დაწყებისთანავე სამშენებლო რაზმი მთელი ტექნიკით რუსეთის პორტებში გვიდა, სადაც შუშობას განაგრძობდა, შემოსავალს სეპარატისტებში იარაღის შესახანად იყვანდნენ.

ქართული გემებით სოხუმის დაცივასათვის საჭირო საბრძოლო ტექნიკისა თუ შეიარაღების და მშვიდობიანი მოსახლეობისთვის აუცილებელი ჰუმანიტარული ტვირთის განტვირთვაზე, ძირითადად, ბათუმის პორტის მცურავი აშუქ „ჩერნომორეცა-9“ მუშაობდა.

ჯავშანტექნიკა ფოთის პორტიდან საძისტონიანი თვითმავალი გრუნტ-გამტანი შლანდებით „კანიბალი-1“-ითა და „კანიბალი-2“-ით შეიძლიადა.

შლანდების ტრიუმს ფსკერის მთელ სიგრძეზე გასასხელი კარი აქვს, საიდანაც გრუნტი სპეციალურად გამოყოფილ რაიონში იყრება. ომმა ამ მშვიდობიან გემებს სამხედრო დანიშნულება მიუბრუნა და გრუნტის გასატანი ტრიუმს ტექნიკის სამ-სამი ერთეულის ტრანსპორტირებისათვის გამოიყენებოდა.

1993 წლის 27 ივლისს სოხუმში ქართულ და აფხაზურ მხარეთა შორის შეთანხმებით ცეცხლი შეწყდა. შეთანხმების ერთ-ერთი პუნქტი აფხაზეთში ქართული შეიარაღებული ფორმირებების გაყენასა და მძიმე ტექნიკის გატანას მოითხოვდა, ხოლო აფხაზთა მხრიდან ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ ვალდებულებათა შესრულებაზე პასუხისმგებლობა რუსეთის მხარემ აიღო.

1993 წლის 13-14 სექტემბერს „ჩერნომორეცა-9“ ფოთის პორტის ბუქსირ „კაპიტან რეკვივსონ“ ერთად ოჩამჩირის პორტიდან უკრაინელი ნაციონალისტების მოხალისეთა რაზმის „არგოს“ ევაკუაციამო მონაწილეობდა.

„ჩერნომორეცა-9“-ს კაპიტანი **ჯორი კუბლაშვილი**: „უკრაინელმა მოხალისეებმა ოჩამჩირე მანამდე არ დატოვეს, სანამ მღვდელი არ მოვიდა და მშვიდობიანი მგზავრობა არ დაულოცა. ზოგიერთი უკრაინელი მოხალისე კი ვაფორთხილებდა, რომ ხელმოწერილი დოკუმენტის მიუხედავად, რუსების ნღობა მაინც არ შეიძლებოდა. გინებაში სულ უკრაინელთა გაფორხილება მტრიალებდა და ამ ფიქრებით ჯერ ფოთში მწვევით, სადაც „არგოს“ მებრძოლები დატოვეს, შემდეგ ცურვა ბათუმისაკენ გააგრძელეს და მთელი დღეს საუკურო პორტის მე-9 გემსადგილთან დადგნენ“.

16 სექტემბერს დილის 5 საათზე აფხაზ სეპარატისტთა აღმოსავლეთის ფრონტის ძალებმა სოხუმს შთანხმება ცეცხლის შეწყვეტაზე დაარდნენ და სოხუმი-ოჩამჩირის დამაკავშირებელი გზა გადაკეტეს.

17 სექტემბერს სოხუმს მოწინააღმდეგის გუმიხისი ფრონტის ძალებმა შეუტყეს. განაიარაღებულ ქალაქი, სადაც მოსახლეობა მშვიდობიან ცხოვრებას უბრუნდებოდა, სეპარატისტთა ევრაგული შტოების გამო აღემა მიიქცა.

ალეკსმორტემული სოხუმისათვის დახმარება მხოლოდ საპაერო და საზღვაო ტრანსპორტით შეიძლებოდა.

მოწინააღმდეგე უს კარვად იცვდა და 19 სექტემბერს აფხაზებმა ბაბუქერის აეროპორტთან, ზღვაზე ბარე „კუმა“ და რამდენიმე კატარა დააყვეს. ევაკუაციამა ხელის საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსების გამოყენებით თბილისიდან ჩამოსული ერთი სამგზავრო თვითმფრინავი ჩამოაგდეს, ორი კი დაზიანეს. საპაერო გზა ჩაიკეტა და სოხუმის დახმარება შეუძლებელი შეიქნა.

ტექნიკის, შეიარაღებისა და დამხმარე ძალების ზღვით გაგზავნა ჯერ კიდევ შეიძლებოდა, მაგრამ სოხუმის განტვირთვისათვის მცურავი აშუქ ე-საჭიროებოდა.

ჯორი კუბლაშვილი: „ჩვენ სოხუმში

გადავლეს ბრძანება მივითქო, მდგომარეობა იმდენად სამძიმო იყო, რომ ეკაპითიან მილაპარაკებას საჭიროებოდა. მოსალოდნელი საჭიროების მიუხედავად, ეკაპის თითოეულმა წევრმა თანხმობა გამოსთქა. ეს ტონა საჭირო მიზეზით და ფოთისაკენ გამოეცურათ.

17 სექტემბერს უკვე ფოთში საკონტეინერო ტერმინალთან ვიდგნით, სადაც 4 ტანკი, 2 БМП და 2 ბენზინმზიდი მივიღეთ“.

სოხუმისაკენ გზას „ჩერნომორეცა-9“, ბუქსირი „კაპიტანი რეკვივა“ და სოხუმის პორტის სასაერო თბომალი „კაპიტანი ფაჩულია“ ერთად მიიკვლევდნენ. „რეკვივა“ ლისტერი ჰყვდა ჩაბმული, რომელსაც პაუცეცხვი და ჭურვები მოქონდა, ხოლო „ფაჩულიას“ პორტზე დაახლოებით 60-კაციანი რაზმი იყო.

ჯორი კუბლაშვილი: „17 სექტემბერს გაავდრა, ტალღებით ლისტერს აქანავებდა, პაუცეცხვი დაუშვარებელი იყო და შეიძლებოდა, ზღვაში გადაეფრთხიყო, ამიტომ ყუღვეს მაიახლოებული ფოთისკენ მივბრუნდით.

სოხუმში შექმნილი მდგომარეობის გათვალისწინებით 17 სექტემბერს სადამოს ზღვაში ხელმეორედ გავვიდით და აფხაზეთისაკენ წავიღეთ.

ოჩამჩირის ტრავერსთან ვიყავით, როცა მთელიდენვად თავზე ორი მიფრინვე Cy-25 წამოგავდგა და გადაგვიყრინა.

რაციაში გვესმიდა, როგორ ვაჭიროებდნენ რუსი მფრინავები, ჩაებრათ თუ არა ჩვენი ნელმავალი და დაუცველი გემების ქარავანი. რატომღაც დაგვიანდა და მომეხი ჩვეყვან ახილდ მჭერის დაშორებით მარჯვნივ და მარცხნივ ჩამოვარდა. აფეთქების ტალღამ აშუქ შეაქანადა, მაგრამ არ დაზიანებულა და ცურვა გააგრძელეთ.

ფოთში მზის დაუყოვნებლივ და ევლავიერი მოახსენეთ. ტემბამ ოჩამჩირეში შესვლა გვიბრძანა, მაგრამ რუსმა მესახვერებმა პორტში შესვლის ნებართვა არ მივცვეს. რაღა დაგვიჩინოდა, კურსი ისეე სოხუმისაკენ ავიღეთ.

სანაპიროს გასწვრივ მივცურავდით, უკვე დიდი ცეცხლიმოდებოდა სახლებს და გვესმინდა სროლა. უკვე ვიცოდი ქალაქში შექმნილი ვითარება და ისიც, რომ ტვირთის გადაზღვავა გაავკავრებოდა. ტემბითან ზღვიდან ჭურვი გვესროლებს, სტიდნიეროდ, აგვეცხა, ხოლო ლისტერიდან ჩვენი პაუცეცხვის საპასუხო გასროლამ მოწინააღმდეგე დააზიანა და სროლა აღარ გააგრძელებდა.

სოხუმში ნანახმა მოლოდინს გადააჭარბა. სროლა საზღვაო ვაჭრების რაიონში იმდენად ინტენსიური იყო, ახლოს მისვლა ჯერ შეუძლებოდა. ჩვენი ჩატა-

ქართული გიზლირთქვა

ნული თითოეული ქვეყნის თუ ჯერ კიდევ ქალაქის დამცველებისათვის იმედი იყო და რაღაც უნდა დაგვედომოდა, უნდა გადმოგვეტყვიან. 18 სექტემბერს დამო, როგორც იქნა ლიტერატურითა სახლის მახლობლად ლისტრეი დავეცალეთ.

მომდევნო დღეებში ბლოკირებულ ქალაქში მდგომარეობა კიდევ უფრო გაირთულა და ფოთიდან შეჩოსული დან-მარების განტვირთვა მოწინააღმდეგის ძლიერი ცეცხლის გამო სულ უფრო მძიმდებოდა და თანაც აზრს კარგავდა. 26 სექტემბერს დღითი ბუქსირმა „კომის-არმა კვაჭანტირაძემ“ ჰაუბიცებისა და ჭურვებით დატვირთული ორი 1000-ტონიანი ლისტრეი მოიყვანა. ძაღდატანებისა და მუქრებით ლისტრეები ტვირთისაგან დატვირთული და რამდენიმე საათის შემდეგ მივიღო ეს შეიარაღება შტერს დარჩა და ჩვენს წინააღმდეგ შემოატრიალა.

სიხუმი იყო. პაერში მთავრობის თვითმფრინავები და საბრძოლო შეუქმ-მურებები დაფრინავდნენ, ქალაქი განუ-წყვეტლავ იბომბებოდა, ქუჩებში ბრძოლები მიმდინარეობდა და ასეთ ვი-თარბებში მთავარი შვიდიოთხანი მოსახ-ლეობის გამოყვანა იყო, მაგრამ ნაპირ-თან მიახლოება სარისყო გზხლდათ.

26-ისათვის სიტუაცია კიდევ უფრო

დაძიმდა, მოსახლეობის ევაკუაციით დაკავებულ შავი ზღვის ფლოტის ხომალდებსაც კი ნაპირთან მისვლა აღარ შეუძლიო და მოსახლეობას სანაპიროდან დამორბეობ, რეიდზე იდუბდნენ. როცა შე-იარაღებული სამხედრო ხომალდი სრო-ლის გამო ნაპირთან მიახლოებას ვეღ-არ ახერხებს, მაშინ შვიდიოთხანი სამო-ქალაქო გემს რა უნდა მოსთხოვო?

გამოცხადდა ცეცხლის შეწყვეტის სამსათთანო მორატორიუმი და მოსახ-ლეობის უსაფრთხო გამოსვლისათვის ჰუმანიტარული დერეფანი გაკეთდა.

26-ში საღამოს ბაბუშერასთან იმ დრომდე ვიდგეობი, სანამ დავრწმუნდით, რომ სანაპიროზე ევაკუაციის მსურველი ავც ერთი კაცი აღარ დარჩა. „ქერინომორე-ცი-9“-მ ბორტზე 360 კაცი აიყვანა. ევაკურებულები შუბლებისდაგვარად გან-ვითვლიო და დახმარება აღმოუჩინეთ.

ფოთისაკენ ჩვენთან ერთად სიხუმის პორტის სამეცნიერო-საკვლევე გემი „გეტლიორ“ და სეინერი „განთიადი“ მოე-პარათობოდა. გემებზე რამდენიმე ასეუ-ლი ქალი, ბავშვი, მოხუცი და დაჭრილი მოწინააღმდეგის საპაერო თუ სახლყო თვალახმებისაგან სრულიად დაუცველ-ები იყვნენ. გზას მანათიბელი ჭურვების შუქზე მივიკვლევდით და ყოველ წუთს

თვითმფრინავებისა და კატარღების შე-მოტრევის მსუქვლიდით.

ოქაშირეთთან „გეტლიორი“ დავტრეუო და გზა ფოთისაკენ განვაგრძეთ. 27-ში დამით, როცა ფოთს მდუბარდლოდით და ინფორმაცია გადაგეო, რომ ბორტზე 360 კაცი მყოფა, ძალიან გაუკვირდათ. იმ ჯოჯოხეთთან ნელმავალი მტერავი ამწის ხალხთან ერთად უკებზლად გამოლწევა წარმოუდგენელი რამ იყო.

ლოლელითა ნაწილმა ფოთში დარ-ჩენა ამჯობინა, ხოლო მქოვრ ნაწილი, დაახლოებით 160 კაცი, ბორტზე დარჩა და 28 სექტემბერს ბათუმში ჩავიყვანეთ ერთი რუსი ქალი დაჭრილი ქალიშვილი-თან ერთად მატრისმა ალექსანდრ ჩერს-ინმა შინ წავიყვანა.

იმ დროს ბვერი დავლუბა სიტყვეერი ბრძანებით სრულდებოდა და ბათუმის პორ-ტის მტერავი ამწის ეკიბავს აფხაზების ომში მონაწილეობის დასადასტურებლად სასამარლოს გადწევეტლებუბა დასჭირ-და, ხოლო თვალავის სამინისტრომ 2000 წელს საბრძოლო მკვლევა ჩაატრია.

როგორც ომის მონაწილეებს, ამ ხალხს დაფოსტა და ყრადღება სჭირდებოდა. 2008 წლის აგვისტოში საქართვე-ლოს სახლვაო ძალებთან გამოვინდოლ სახლვაო ბრძოლაში მონაწილეობი-სათვის რუსეთის პრეზიდენტმა შავი ზღვის ფლოტის ბვერი ოფიცერი დაა-ჯოლდეთ.

აფხაზეთის ომში ჩვენი სამოქალაქო მტერავი სამულებების: „კაპიტანი რე-კეფოს“, „კომისარ კვაჭანტირაძის“, „ბუ-რევეტნიკის“, „განთიადის“, „ქერინო-მორეცი-9“-ს, „NK-28-ს“, „ამტყველის“, „კაპიტან ფაქლიასა“ და სხვების ეკი-ბაუბებმა თვალავებისა და გმირობის უა-მრავი მაგალითი გვეჩვენეს, რომელიც სათანადოდ უნდა დათვლეს.

თეიმურ ჩაჩანიძე

მტრავი ამწის კაპიტანი ჯონი კუბლაშვილი და მეამნე მიხეილ თურმანიძე

ტრავიკულად დაიღუბა ფოთის სანაპირო დავის სახლვაო ბაზის აკ-ვატორიის გაწმენდაზე მომუშავე ბა-თუმელი მვენიოვი ელნარ ბოლქვაძე. „არსენალის“ რედაქცია თანაუგ-რნობის და იზიარებს დაღუბულის ოჯახის დიდ მწუხარებას.

თანამებოგროვის სამხედრო ორგანიზაცია ერთიანობას პარკავს

რუსი მედესანტები საველე სწავლებებზე

14 ივნისს მოსკოვში კოლექტიური უშიშროების ხელშეკრულების ორგანიზაციის წევრმა შვიდი ქვეყნის ხუთმა პრეზიდენტმა: დმიტრი მედვედევმა (რუსეთი), ნურსულთან ნაზარბაევმა (ყაზახეთი), სერჟ ნაქსიანიამა (სომხეთი), ემპოალი რაზმონოვმა (ტაჯიკეთი) და ყურმანბეგ ბაიეევა (ვიეტნამი) ხელი მოაწერეს კოლექტიური ოპერატიული რეაგირების ძალების შექმნის შეთანხმებას.

შეთანხმებას არ შეუერთდა ბელორუსია და უზბეკეთი. ბელორუსიის პრეზიდენტი ალექსანდრ ლუკაშენკო მოსკოვიდან ე.წ. „რძის ომის“ მიზეზით შეხვედრაზე არ ჩავიდა, ხოლო უზბეკეთის პრეზიდენტს ამ ძალებზე თავისი მოსაზრებები აქვს.

უზბეკეთის პრეზიდენტის ისლამ ქარიმოვის აზრით, ძალების გამოყენება მხოლოდ ორგანიზაციის წევრი ქვეყნების კონსენსუსის, ანუ ყველაზე აზრის გათვალისწინებით, უნდა მოხდეს და არა ხმების მარტოებით უშიშროების ძალებზე სხვა ქვეყნებში არ უნდა გაიზარდოს, თუ ეს ეროვნულ კანონმდებლობას ეწინააღმდეგება. უნდა აიკმალოს ძალების გამოყენება კოლექტიური უშიშროების ხელშეკრულების ორგანიზაციის წევრ ქვეყნებს შორის კონფლიქტის შემთხვევაში, შეთანხმებას რატაციონირება უნდა გაუკვირონ პარლამენტებმა და არა პრეზიდენტებმა.

პრეზიდენტ ისლამ ქარიმოვის პოზი-

ცია უზბეკეთის პარლამენტაც გაიზარა, სადაც თითქო, რომ ოპერატიული რეაგირების ძალები თანამებოგროვის ტერიტორიაზე კონფლიქტების გადაჭრის ინსტრუმენტად არ უნდა გადაიქცეს.

უზბეკეთის პოზიციას ბელორუსიაც იხანოვს, ამიტომაც მისგან შეწოდებისათვის მოსკოვი „უზბეკური აირის ომს“ აზხადებს.

წინააღმდეგობათა მიუხედავად, ბელორუსიაში სრული დატვირთვით მიმდინარეობს შემოდგომაზე დაგეგმილი ოპერატიულ-სტრატეგიული სწავლება „ზაად-2009“-სათვის მზადება, სადაც 7 ათასი ბელორუსი და 6 ათასი რუსი სამხედრო მიიღებს მონაწილეობას.

პრეზიდენტ დიმიტრი მედვედევის შეფასებით, ბელორუსიისა და უზბეკეთის განსხვავებული პოზიციების მიუხედავად, დრამატული ამაში არაფერია, რადგან ასეთი ძალების შექმნა ერთი დღის საქმე არ არის.

14 ივნისს პრეზიდენტების შეხვედრას წინ უსწრებდა ორგანიზაციის წევრი ქვეყნების თავდაცვის მინისტრთა სამუშაოს სხდომა, სადაც ცნობილი გახდა, რომ ახალშექმნილი ძალები ავვისტო-სექტორებში რუსეთის, ბელორუსიისა და ყაზახეთის ტერიტორიებზე პირველ საწყვეტებს სწავლებებს ჩაატარებენ.

რუსეთის თავდაცვის სამინისტრო კოლექტიური ოპერატიული რეაგირების ძალებზე შემაჯავლი ფორმირებისათვის ერთიანი სტანდარტებით დამზა-

დებული ადგილობრივების მიმართებაზე მუშაობს. ძველ მზად იქნება წინააღმდეგული შეიარაღებაზე, კავშირის სამუშაოებზე, უნიფორმისა და განმასხვავებელი ნიშნების ერთიან ფორმაზე.

მონაწილე ქვეყნების დღევანდების სხდომაზე სამუქალბა ჰქონდათ რუსული წარმოების უნიფორმა, კავშირისა და ინფორმაციული დაცვის სამუშაოებას ნიმუშები ენახათ. მათ შორის იყო დასაკეცონდახიანი 7,62 მმ-იანი კალაშნიკოვის ახალი მოდერნიზებული ავტომატი, რომელსაც რუსეთი ოპერატიული რეაგირების ძალებს სთავაზობს.

ვარების რიცხვითობა დაახლოებით 15-20 ათას კაცს ამადლწევს, ნახვარზე მჭტი რუსეთის მობილი იქნება დაკომპლექტებული.

არსებული მონაცემებით, ოპერატიული რეაგირების ძალებში რუსეთის არმიიდან გამოყოფილია ივნისის 98-ე საჰაერო-სადესანტო დევიზია და ულანოვსკის 31-ე სადესანტო-მოითივი ბრიგადა.

98-ე დევიზია დაახლოებით 5 ათას სამხედრო მოსამსახურის ითვლის, დევიზიაში შემავალი 217-ე საჰაერო-სადესანტო პოლკის საბატალიონო ტაქტიკური ჯგუფი 2008 წლის ავვისტოში საქართველოს მიწების ოკუპაციაში მონაწილეობდა. ივნისი დევიზიის ტაქტიკური ჯგუფი 2008 წლის ავვისტოში საქართველოს მიწების ოკუპაციაში მონაწილეობდა. ივნისი დევიზიის ტაქტიკური ჯგუფი 2008 წლის ავვისტოში საქართველოს მიწების ოკუპაციაში მონაწილეობდა. ივნისი დევიზიის ტაქტიკური ჯგუფი 2008 წლის ავვისტოში საქართველოს მიწების ოკუპაციაში მონაწილეობდა.

31-ე ბრიგადა დაახლოებით 3500 სამხედროს ითვლის. ამ შემადგენლობაში 122 მმ-იანი პაუბი-ცა D-30 და სხვა ტექნიკა გადმოიყვანეს.

ბრიგადის პირადად შემადგენლობა დასავლეთ საქართველოში ქართული არმიის სამხედრო ობიექტების ძარცვანადგურებში დიდა წვლილი შეიტანა. ბელორუსიიდან მოსალოდნელია შემოკალიერ ოპერაციების ძალებში შეყვალვა 38-ე და 103-ე ცალკული მობილური ბრიგადებიდან ერთ-ერთის

მონაწილეობა. ორივე ბრიგადა 2007 წელს საპაერო-სადესანტო ჯარების რეორგანიზაციის შემდეგ ჩამოყალიბდა.

ორგანიზაციულად ბრიგადების შემადგენლობაში შედიან სამ-სამი მოზილური და კავშირის ბატალიონი, საარტილერიო დივიზიონი, საინჟინრო-მესანტრო, მატერიალური უზრუნველყოფისა და სამედიცინო ასულები.

ბატალიონები აღჭურვილი არიან БМД-1 ან БТР-80 ტიპის ჯავშანტრანსპორტიორებით, 82 მმ-იანი ნაღმსატყორცებით, АГС-17 ტიპის აუტომატური ყუმბარსატყორცებითა და სხვა იარაღით.

საცეცხლე მზარდაჭერისათვის გამოიყენება საარტილერიო დანადგარი 2С9 „ნონა“, ხოლო საპაერო თუფაცვას 23 მმ-იანი საზენიტო დანადგარი ЗУ-23-2 და ხელის გადასატანი საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსი „იგლა“ უზრუნველყოფს.

ტანკებთან საბრძოლველად ბატალიონების განკარგულებაშია БТР-РД ტიპის ჯავშანტრანსპორტიორები და „ფაგოტის“ ტიპის ტანკსაწინააღმდეგო მართვდი რაკეტები.

ვახახეთის აერომობილურ ჯარებში შემავალი თაღდი-ფორდის 37-ე სადესანტო-მოიერიშე ბრიგადა არმიის ყველაზე საუკეთესო შენაერთად ითვლება. ის დაახლოებით 3500-მდე სამხედრო მოსამსახურეს ითვლის და უმაღლესი მთავარსარდლის რეზერვს წარმოადგენს.

ბრიგადის ორი ბატალიონი რუსული წარმოების БТР-80А ტიპის ჯავშანტრანსპორტიორებით არის აღჭურვილი, ხოლო 2010 წლიდან ბრიგადა ახალ საარტილერიო შეიარაღებზე გადადის.

ბელორუსი სამხედროები პრეზიდენტ ლუკაშენკოს გადამწყვეტილებას ელოდებიან

ოპერატიული რეაგირების ძალები ძირითადად შედგებიან შედგება

ვახახეთი რუსეთის ერთგული მოკავშირეა

ტაჯიკეთის არმია მობილური ჯარების 1-ელი სადესანტო მოიერიშე ბრიგადით არის წარმოდგენილი. ბრიგადაში დაახლოებით 2 ათასამდე სამხედროა და მილიანად რუსული წარმოების ტექნიკითა და შეიარაღებით არის აღჭურვილი.

ოპერატიული რეაგირების ძალებისათვის ყირგიზეთმა ორი სადესანტო-მოიერიშე ბატალიონი, ხოლო სომხეთმა კი მოიერიშე ბრიგადა გამოყო.

კრისისულ სიტუაციებში სამხედრო ქვედანაყოფებთან ერთად იმოქმედებენ შინაგან საქმეთა ან პოლიციის, შინაგანი ჯარების, საგანგებო სიტუაციითა სამსახურების, უშიშროებისა და სპეციალური სამსახურების დანაყოფები.

რუსი მედენანტეები ვარჯიშის დროს

სომეხი ჯარისკაცები

რუსეთის შინაგან საქმეთა სამინისტროდან მოსალოდნელია განსაკუთრებული დანიშნულების რაზმი „ზუბრისა“ (100 კაცი) და საექსტრემული რაზმი „რისისა“ (50 კაცი), ხოლო რუსეთის საგანგებო სიტუაციების სამინისტროდან რაზმი „ლიდერის“ მონაწილეობა.

ბელორუსია შინაგანი ჯარების სწრაფი რეაგირების ბრიგადის საექსტრემული რაზმით, ყირგიზეთი კი შინაგან საქმეთა სამინისტროს სწრაფი რეაგირების სპეცდანიშნულების რაზმებით იქნებიან წარმოდგენილი.

სომხეთი შინაგან საქმეთა სამინისტროს მე-6 მთავარი სამმართველოს საექსტრემული რაზმის 30 თანამშრომლის გამოყოფას აპირებს.

ცოცხალი ძალისა და ტექნიკის ოპერატიულად გამოყენებისათვის ქვეყნებს სატრანსპორტო ავიაციის მნიშვნელოვანი პარკი აქვთ.

რუსეთის სამხედრო-სატრანსპორტო ავიაციას დაახლოებით 250 ილ-76, ან-72, ან-124 და ან-22 ტიპის თვით-

მფრინავი, ყაზახეთს ორ ათეულამდე ან-12, ან-26 და ან-30, ხოლო ბელორუსიას კი 15-მდე ან-12, ან-26 და ილ-76 ჰყავთ. სომხეთის ავიაციის განკარგულებაში ორი ილ-76 ტიპის სატრანსპორტო თვითმფრინავია.

კოლექტიური ოპერატიული რეაგირების ძალების შექმნა რუსეთის პრეზიდენტ დმიტრი მედვედევის ინიცია-

ვაზახი სნაიპერი

ტივია, ამ იდეით ის საერთაშორისო სიან ომის შედეგ გამოვიდა.

ძალებს გამოიყენებენ ტერორიზმისა და საექსტრემული დამაშინებლისა და ნარკოტრეფიკის ბრძოლაში, აგრეთვე ლიკალიტრ და ტრეფიკინგის საწინააღმდეგო.

საერთაშორისო ძალების აბრას ამოფრთხილი კოლექტიური ოპერატიული რეაგირების ძალები იქნება ის იარაღი, რომლითაც რუსეთი დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის სფეროში გავლენის შენარჩუნებასა და იმპერიალური გვეგების შესრულებას შეეცდება, მით უფრო, რომ სარდლობა მოსკოვში უნდა განთავსდეს.

რუსი ანალიტიკოსები უკვე დააბრალებენ იმ რევიონებს, სადაც ამ ძალებს იმომავალში გამოეყენება მოსალოდნელი. დასახელებულია ცხინვალის რეგიონი და აფხაზეთი, აგრეთვე ყირგიზეთ-უზბეკეთისა და უზბეკეთ-ტაჯიკეთის საზღვრები და მიმდებარე რაიონები, ტაჯიკეთ-აღანეთის საზღვარი, სადაც აღდანიშნული შევიწროებული ტერორისტების გადმოსვლას ელოდებიან.

ცნობილი ვაზნა, რომ მოსკოვი ყირგიზეთის სამხრეთ ნაწილში კოლექტიური ოპერატიული რეაგირების ძალებს ის ბაზის გახსნას გვეგავს. ამასთან დაკავშირებით უზბეკეთმა უკმაყოფილება უკვე გამოთქვა.

ყირგიზეთის ამ ნაწილში უზბეკი მოსახლეობის რაოდენობა მატულობს, ზოგიერთ რაიონში 80%-ს მიაღწია, მაგრამ ადგილობრივ ხელისუფლებაში პრაქტიკულად წარმოდგენილი არ არიან და არც სათანადო უფლებები სარგებლობენ. ტაშკენტი ეჭვობს, რომ ყირგიზეთში მისი ან სასაზღვრო კონფლიქტის შემთხვევაში ოპერატიული რეაგირების ძალები ნეიტრალური ძალის მთავრობას არ შესრულებენ.

თეიმურ ჩიჩინიძე

პირველი ნაბიჯი მთვარეზე

ეტიკეტული გიგლიორთიკს

ირველი სამარისებური ხაზი, მას მხოლოდ ხელსაწყოთა მონიტორინგი ელექტრონული შელოდია არღვევს. ხომალდის ილუმინატორიდან შემოჭრილი ვარსკვლავების შუქი თვალბზს ნემსებეთი ჩხვლვტს.

— დილა შვეიდიბისა, „აპოლონი“! — რადიოში გაისმის ვიდაცის მხნე ხმა, — ლაპარაკობს „აპოუსტონი“. როგორ გეხმით ჩემი?

— დილა შვეიდიბისა, „აპოუსტონი“, — მუხისი კარგად, — პასუხობს ნამძინარევი ხმა, — ლაპარაკობს არმსტრონგი.

— კეთილი! ღამემ შვეიდიბიანად ჩაიარა, ხელსაწყოებზე ნორმიდან გადახრა არ აღნიშნულა, — აცნობებენ „აპოუსტონიდან“.

— შესანიშნავია. შევედგეთ მუშაობას?

სანამ მუშაობას შეუდგებოდნენ, ფრენის მართვის ცენტრი ასტრონავტებს დედამიწის ახალ ამბებს აცნობს: „პრეზიდენტ ნიქსონის გადაწყვეტილებით „აპოლონი-11“-ის სტარტის დღე უკმდ გამოცხადდა, რაც მიწიწონეს ედვრკალურმა მოსამსახურებმა.

ბგლისის პრემიერ-მინისტრმა თანამოქალაქებს მარსზე გაფრენისას მოუწოდა. ყვროპა აღფრთოვანებული ასტრონავტების გმირული ფრენით“; „ინგლისის ღორღთა პალატამ ამერიკულ წყალქვეშა ნავს უფლება მისცა, გამოიკვლიოს ლინ-ნესის ტბა“; თუ უცნობი ცხველი, თუ მის წყლდროებას არ დაარღვევენ და 1876 მყდს მიღებული ცხველით დაცვის კანონის შესაბამისად იმოქმედებენ“; „სოიოლის ასტრონომიული ობსერვატორიები იუწყებიან, რომ დაკარგეს საბჭოთა „ლუნა-15“-ის სიგნალები, შესაძლოა, ის უკვე დაჯდა მთვარეზე“. ეს უკანასკნელი კოსმოსური სიგრცისა და მთვარის შესასწავლად შექმნილ, საბჭოთა ავტომატურ კოსმოსურ სადგურს წარმოადგენდა, რომელსაც მთვარიდან გრუნტი უნდა ჩამოიტანა.

„ლუნა-15“ საბჭოთა კავშირის უკანასკნელი იმედა მთვარისათვის გამართულ უშედეგო ბრძოლაში. უკვე ვეღვლავთვის ნათელია, რომ ამერიკელებზე ადრე ვერ დასვავენ კოსმონავტებს მთვარეზე, მაგრამ ერთი რამის იმედი აქვთ თუ „ლუნა-15“ ამერიკელებზე ადრე გამოიტანს დედამიწაზე მთვარის გრუნტს, მაშინ საბჭოელებს შეუძლიათ თქვან, რა საჭირო იყო ეს ძვირად ღირ-

მთვარის პირველი დამპრობლები 6. არმსტრონგი, 8. კოლინზი და 9. ოლდრინი

20 ივლისს 40 წელი უნსკულა პას უეფეზ, რას ავეიკელება უზნი ღაღბას მთვარის ზედაირს

ბული და სახიფათო ექსპედიცია? საბჭოთა კავშირმა იაფად და ურისკოდ გარემუ კააკეთა ის, რაც ამერიკელებს მიღიარდობით დიღარი დაუკვდათ.

„ლუნა-15“-მა სტარტი 13 ივლისს აიღო, ამერიკელებზე ადრე, 17 ან 18 ივლისს დაჯდება მთვარეზე და გრუნტის ნიმუშებზე მათზე ადრე ჩამოიტანს დედამიწაზე.

ხომალდის მეთაური საათს შესცქერის. ფრენის დაწყებიდან 23 საათი და ცხრა წუთი (კოსმოსური ხომალდის დროით 023. 09. 00.) გაუიდა. დროა შეუდგნენ მუშაობას. ნიღ არმსტრონგი საბორტო ჟურნალს იღებს და ამბობს: „დეღს დიდი სამუშაო გველის“.

კაბინაში სიმურდოვე და სიბოთა. კოსმოსური ხომალდის გარეთ კი, რომლის სისქვე თბიწოლაციური ფენის გარეშე ხულ 4 მილიმეტრია, ტემპერატურა აბსოლუტურ ნულს უახლოვდება.

ამ დროს კანავერალის კონცხის მიღამოებში მცხზრები ადამიანები თავს მალღა სწევენ და ცას შესცქერიან. იქ უბირო ღაგელებს მიღმა, დღამიწიდან მრავალი ათასი კილომეტრის მანძილზე, შუე და ციე სიერცეში, ისევე როგორც 500 წლის წინ კოლუმბის ფლტრიილას

ატლანტის ოკეანეში, დედამიწის პატარა ხომალდს კურსი უჭირავს უცნობი მიწისაკენ — მთვარისაკენ.

ეს უმაგალითო ფრენა 1969 წლის 16 ივლისს ვაშინგტონის დროით 11 საათსა და 32 წუთზე (თბილისის დროით 20 საათსა და 32 წუთზე) დაიწყო.

უზარმაზარი რაკეტა, რომელიც გათიღლ ფანქარს ჰგუვდა, ნულა დაიძრა ზეითი, თავისევე ძირიდან გამოვარდნილი ციეცხლის კვამლი გაუვია და ვერ გაუტედაუღლ. შემდეგ სწრაფად აიჭრა მალღა. მას მიაცილებღა კოსმოდრომის დრონიში, ოკეანის სანაპირო პლაჟებზე შეკრებილ ადამიანთა ათასობით წყვილი თვალღ.

როგორც კი რაკეტა დაიძრა, კოსმოსური ხომალდის საათმა (000 საათი 00 წუთი 00 წამი) დროის ათვღა დაიწყო.

სამი წუთის შემდეგ (000. 03. 00.), როღესღა რაკეტა 80 კმ სიმაღლეზე ავიდა, მის წვერს გამოეყო აერიაული ხომალდის სისტემა და კოსმოსური ხომალდის დამცივი კონუსის შემინაკერი — „როგორც იქნა, ილუმინატორიდან გაჩუღდეს საშუალებღა მომეცა“, — თქვა ნიღ არმსტრონგმა. სტარტიდან 12 წუ-

„სატურნი-5“ ამერიკის სახელმწიფო დროშის ფონზე, (მეორე საფეხურის ჩართვის მომენტი)

თის შემდეგ (000. 12. 00), როდესაც ერთ-მანეთის მიყოლებით ამუშავდა რაკეტის სამივე საფეხური, „აპოლონი-11“ დედამიწის ირგვლივ ორბიტაზე გვიდა. ასტრონავტებმა მთვარისაკენ ფრენის ტრაექტორიაზე გადასვლისათვის დაიწყეს მზადება.

„სატურნი-5“-ის მესამე საფეხურის ძრავას ხელმოერდ ჩართვის შემდეგ (002. 44. 00) „აპოლონი-11“ მთვარისაკენ ფრენის ტრაექტორიაზე გადავიდა. ძრავა ისრაელებმა (002. 53. 00.0) იმუშავა და ხომალდს ფანტასტიკური სიჩქარე თითქმის 39000 კმ/სთ-ში მიაჩნია.

შემდეგ ასტრონავტებმა ხომალდის ნაკვეთურები გადააწყვეს: მირითადი ბლოკი (CSM) მესამე საფეხურს გამოეყო, 180 გრადუსით შემობრუნდა, მიუახლოვდა მასში მოთავსებულ მთვარის მოდულს (LM), შეუპირისპირდა და იქიდან გამოათრია (004. 13. 00). ამ პასუხსაგებო ოპერაციის შემდეგ ასტრონავტებმა მთელი სისტემა (კოსმოსური ხომალდი+მთვარის მოდული) ნულ-ნულა დაატრიალეს გრძივი ღერძის გარშემო (სამი ბრუნე საათში) იმისათვის, რომ მზეზე მლიერ არ გადახურებულიყო. ამ დროისათვის ასტრონავტები 80 ათასი კილომეტრით დაშორდნენ დედამიწას — ახლა შეეძლოთ თავისუფლად ამოეხსნათ და დაეხვეწათ, წინ მთვარისაკენ მოგზაურობის სამი დღე იყო.

ასტრონავტებმა სიყვარულით შესცქეროდნენ დედამიწის სფეროს, რომელსაც ღურჯი ოკეანეები, მთავისფრო-მოშვენილი კონტინენტები და ღრუბლები ის თეთრი ქულები საოცრად აღამაზებ-

და. მათ კარგად იცოდნენ, რომ ამჟამად დედამიწის ყოველი მცხოვრების ფეხრე მათიკენ იყო მიპყრობილი. ასტრონავტებმა რამდენჯერმე გააკეთეს რეპორტაჟი „დედამიწელებისათვის“.

ფრენის დაწყებიდან 25 საათის შემდეგ „აპოლონი-11“-მა გზის მნიშვნელოვანი ნაწილი გაიარა, ახლა ის ერთიანი ორ მანძილით იყო დაშორებული როგორც მთვარიდან, ისე დედამიწიდან.

„პოსტრონი“ ასტრონავტებს მუდმივად აწვდის დედამიწის ახალ ამბებს: ფრენის მართვის ცენტრი „აპოლონი“ — „უკანასკნელი ცნობები: „ლუნა-15“-ის ფრენის შესახებ, ის მთვარის წრითულ ორბიტაზე“; „შტატების უმრავლესობაში ორშაბათი უქმე დღედ გამოაცხადა, ასე რომ, თქვენ ბევრი მაყურებელი გველოდება“.

სწორედ ამ დროისათვის ამერიკის ერთ-ერთი ობსერვატორია ექსპერიმენტს ატარებდა, დედამიწასა და მთვარეს შორის ლაზერის სხივი იყო გაბმული.

035. 25. 00 — „ხედავთ ლაზერის სხივს მაკონოლდის ობსერვატორიიდან?“

ეკიპაჟი: „ვხედავთ სკანირებად ტელესკოპში, ძოლურჯო-მოშვენილი!“

053. 25. 00 — ფრენის მართვის ცენტრი — ახალი ამბები „პოსტრონიდან“ „აპოლონი“: „აპოლონიით დაინტერესუ-

ბა კვლევ დიდია, მაგრამ მის კონკურენტის უწყის გაზონების მორყევის ახალი სისტემა (პოსტრონი) განუწყვეტელი წესით იყო აღინიშნა კვლევ მთვარის ორბიტაზე“.

სწორედ ამ დროისათვის პაპინოვის ნაწილს „არამ“ საშინელ გრავილს გაუძლო და წყლის ზედაპირზე დგინდა“.

072. 29. 00 ახალი ცნობები ფრენის მართვის ცენტრიდან: „გაზეთი „Правда“-ც იქ წერს თქვენ შესახებ, ხოლო TACC-ი იუწყება, რომ „ლუნა-15“ შეიძლება მთვარეზე დაეშვას და იქიდან ცოტაოდენი გრუნტი ჩამოიტანოს“.

არც ასტრონავტებმა და არც ნასა-ში მაშინ არ იცოდნენ, რომ მთვარის ორბიტაზე გასული „ლუნა-15“-ის სანაფიგაციო სისტემაში გაუმართაობა იყო. მიუხედავად ამისა, მართვის ცენტრში გადაწყვიტეს, ავტომატური სადგურის მთვარეზე დაშვება. გაუმართაობის გამო „ლუნა-15“ მთვარეზე დაჯდომის დროს დაიშხვრა.

შაბათ დილას, როდესაც ასტრონავტებმა გაიღვიძეს, დინამიკურ უზარმაზარი მთვარე, რომელიც დედამიწაზე დიდი იყო, ის სწრაფად ახლავდებოდა.

073. 10. 01 — ეკიპაჟი „პოსტრონი“: „მთვარის ხედი მომავლოდებოდა!.. მან ილუმინირების 3/4 დაიკავა! მხოლოდ ამის გამო ღირდა აქ გამოფერნა!“

ასტრონავტებმა დაიწვეს საპასუხ-
ისმებლო მანქანის შესრულება, —
მთავრის გარშემო ორბიტაზე გასვლა.
ეს მოხდა მაშინ, როდესაც „აპოლონ-
11“ მთავრის უკანა მხარეს გავიდა (075.
40. 00). ამის გამო 30 წუთის განმავლო-
ბაში რადიოკავშირი დედამიწასთან შეწყ-
და.

პიუსტონის მართვის ცენტრში შეკ-
რებილი სპეციალისტები დიდი მძლავ-
რებით ელოდებოდნენ ზომიერად
გამოჩენას დედამიწასთან მთავრის უხ-
ილავი მხრიდან.

თუ ძრავა არ ჩაირთვებოდა, მაშინ
„აპოლონ-11“ მთავარზე ვერ დაჯდებო-
და, მხოლოდ შემოუფერნდა მთავრს და
დედამიწაზე დაბრუნდებოდა, თუ
ჩაირთვებოდა, განსაზღვრულ დროზე
მეტხანს იმუშავებდა და მთავარზე
დაეცემოდა.

ყველა შემთხვევაში ამოისუნთქა, როცა
385000 კგ მანძილიდან არმსტრონგმა
გადმოსცა: „ყველაფერმა კარგად ჩაი-
არა! ზომიერი მთავრის ელიფსურ ორ-
ბიტაზე გავიდა“.

მთავარზე დასაშვებად შეარჩიეს ეკ-
ვატორთან მდებარე სწორი ვაკე, ე.წ.
„სიმშვიდის ზღვა“, რომელიც ას-
ტრონომებს ყველაზე შესაფერის ადგ-
ილად მიიჩნდა. მთავარზე დაშვების
დრო ისე იყო გათვლილი, რომ მზე ზურ-
ვს მხრიდან ყოფილიყო, პირიბისთან
თან ახლოს. ამ შემთხვევაში ის ას-
ტრონავტებს ზომიერად მართვაში ხელს
ვერ შეუშლიდა, თანაც განათებაც
საკუთესო იქნებოდა, ამ დროს გრძე-
ლი ჩრდილები მთავრის ყველა დეტალს
კონტრასტულს ხდიდა.

მთავრის გარშემო ელიფსურ ორბი-
ტაზე ხუთი საათის ფრენის შემდეგ (ორი
გარშემოვლა) ასტრონავტებმა კვლავ
ჩართეს ძირითადი ბლოკის ძრავები და
ზომიერად თითქმის წრითულ სელენოცენ-
ტრულ ორბიტაზე გადაიყვანეს (110X120
კილომეტრი მთავრის ზედაპირიდან). 16
საათის განმავლობაში (10 გარშემოვლა)
ასტრონავტები ასრულებდნენ ორ-
ბიტულ სამუშაოებს: ამოწმებდნენ
„კოლუმბიისა“ (CSM) და „არწივის“
(LM) სისტემებს, აკვირდებოდნენ
მთავრის ზედაპირს, რეპორტაჟებს გად-
მოსცემდნენ დედამიწაზე.

კვირა დღას ასტრონავტები მისი-
ის მთავარი მიზნის, მთავარზე დაჯლო-
მის შესრულებას შეუდგნენ. ამისთვის
2 საათი და 38 წუთი იყო გამოყოფილი,
რომელიც ორ ნაწილად იყოფოდა: 1
საათი და 30 წუთი განკუთვნილი იყო
დასაშვებად მოსაზრებლად და მთ-

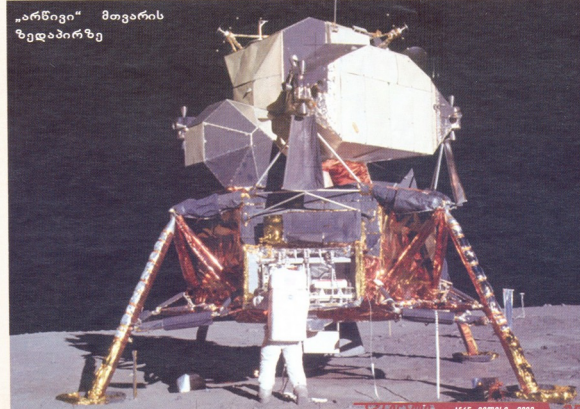
ასტრონავტებმა მთავრის
ზედაპირზე ამერიკის
დროშა აღმართეს

ვარის ზედაპირთან თანდათანობით მის-
ახლოებლად უფრო დაბალ ორბიტაზე
გადასვლის გზით (ერთი წრე მთავრის
გარშემო), 1 საათი და 08 წუთი კი
მთავრის ზედაპირზე დასაშვებად. ეს
უკანასკნელი ხუთ ეტაპად იყო დაე-
ოფილი, ამახთან, ბოლო ეტაპზე,
რომელიც 14 წუთს გრძელდებოდა, მთ-
ვრის მოდულს დამზურულებით სინქრე-
ნულამდე უნდა შეემცირებინა და მთ-
ვრის ზედაპირზე დამჯდარიყო.

ნ. არმსტრონგი და ბ. ოლდრინი მთ-
ვრის მოდულში (096. 48. 00) გადავიდ-
ნენ და დაიწვეს მოზახდებო მთავარზე
დასაშვებად. მ. კოლინზი კი ძირითად
ნაკვეთურში („კოლუმბია“) დარჩა და

მთავრის ზედაპირს ფოტოებს უღებდა.
ასტრონავტებმა ორვე ნაკვეთურში
კიდევ ერთხელ გულდასმით შეამოწმეს
სისტემები. განსაზღვრულ დროს
კოლინზმა თითო დააჭირა დილაკი და
ნაკვეთურები ერთმანეთს დააშორა (100.
09.50). ისინი ერთმანეთს 12 მეტრით
დამორიდნენ. კოლინზმა გარს შემოუფ-
ნდა მთავრის მოდულს და როდესაც
დარწმუნდა, რომ მისი დგარები ნორ-
მალურად იყო გაშლილი, არმსტრონგ-
სა და ოლდრინის რადიოში გაეხუჭრა:
„თქვენე მანქანა შეხანისშნაუად გამო-
იყურება! მთუხედავად იმისა, რომ
ნატომლაც თავდაყირა მიფრინაუთ“.

ნ. არმსტრონგი: „საკითხავია, ჩვენ

„არწივი“ მთავრის
ზედაპირზე

ნამიცი და ნ. არმსტრონგის მარცხენა ფეხი მთვარის ზედაპირს შეეხება

შორის რომელი მიფრინავს თავდაყოლა“.

მ. კოლინზი: „აბიჭებო, ფრთხილად იფიქრო“.

ნ. არმსტრონგი: „ნახეამდის!“

კიდევ ნახევარი საათის განმავლობაში „კოლუმბია“ და „არწივი“ წვევლად მიფრინავდნენ მთვარის ორბიტაზე ერთმანეთისაგან 5-30 მეტრის მანძილზე.

განსახვლევად დროს (100. 59. 50.) კოლინზმა ძირითად ნაკვეთრის ორბიტაციის ძრავები ჩართა და ის უფრო მაღალ ორბიტაზე გადაიყვანა. არმსტრონგი და კოლინზი ზედადენენ, როგორ შორდებოდა მათ ძირითადი ბლოკი. მალე ის პატარა ვარსკვლავად იქცა, შემდეგ კი მილიანად გაქრა.

მაიკლ კოლინზმა მოგვიანებით აღიარა, რომ ძალიან ღელავდა: — „შეჭედება კი სამი მეტობარი კვლავ ერთმანეთს?“ როგორ დამთავრდებოდა მისია, არავენ იცოდა. წინ იყო ურთულესი ოპერაციები. ტექნიკის მწვობრიდან გამოსვლას ან ეკიპაჟის მცირე შეცდომასაც კი შეიძლებოდა გამოუსწორებელი შედეგი გამოეწვია.

ნ. არმსტრონგი ილუმინატორიდან გასცქეროდა დაჯდომის რაიონს და ხედავდა, რომ ის ხულაც არ იყო „ვევლავზე უსაფრთხო“, როგორც არწმუნებდნენ ასტრონომები.

მთვარეზე ხომალდი პირველად დაჯდებოდა. დედამიწაზე ჯერ არც ერთ ასტრონავტს არ გამოუცდია მსგავსი რამ, მაგრამ არმსტრონგს დედამიწაზე გველილი წყროთნების იმედი ჰქონდა. ის დასაშვებ მოდულს ოსტატურად მართავდა.

მოდულების განცალკევებიდან ორი საათი გავდა და პოსტონში დაშვება დაიწყო. მთვარის მოდულის ძალური დანადგარი ჩაირთო (101. 38. 48.). მთვარის მოდულმა დაშვების პირველი ეტაპი დაიწყო.

პოსტონის ფრენის მართვის ცენტრში დაძაბულობამ კულმინაციას მიაღწია. „აპოლონ-11“-ის ფრენის ხელმძღვანელი ჯონ კრანცი ცდილობდა, მშვიდად ყოფილიყო. მის გვერდზე, ნახევრად მრავალ მაგიდასთან, რომელზეც კომპიუტერები და ფრენის მართვის პულტები იდგა, ექვსი დისპეტჩერი ეკრანებს დაძაბული მისწერებოდა.

— დასაწყისი კარგია, ასე გაუაგრძელო! — გასძახა ფრენის ხელმძღვანელმა დასპეტჩერებს.

ფრენის მართვის ცენტრში კვლავ უზარმაზარი ელექტრონული ტაბლოა მოთავსებული. მასზე აღირიცხება ვეველაფერი, რაც მთვარის მოდულზე ხდება: ძრავების მუშაობა, მისი კომპიუტერის მუშაობა, ეკიპაჟის წევრების გულისცემა, სიმაღლე მთვარის ზედაპირამდე, სიჩქარე, ადგილმდებარეობა და ა. შ. მოპირდაპირე კვლავზე დიდი საათია, ახლა ის ვაშინგტონის დროით 14 საათსა და 52 წუთს აჩვენებს.

უცებ რადიოკავშირი შეწყდა. ასეთ შემთხვევაში ინსტრუქციით დაშვება უნდა შეწყვიტათ. ეს კი მთელი პროგრამის ჩაშლის ნიშნავდა. კრანცი გადაწყვეტილების მისაღებად სულ ოთხი წუთი ჰქონდა. საბედნიეროდ, კავშირი ისევ სწრაფად აღდგა, როგორც შეწყდა. ოლდრინი დასაშვები მოდულის

სისტემების მუშაობის სეკონტროლო მონაცემებს გადმოსცავდა. მოულოდნელად კავშირი კვლავ შეწყდა. კრანცმა დისპეტჩერებს შეუძღვა: „გაუაგრძელოთ დაშვება თუ არა?“ — ითხოვა მან.

პოსტონი სუსტიკავშირული ელოდებოდა. გადაწყვეტილების მიღებამდე წამები რჩებოდა, როდესაც გაისმა არმსტრონგის ხმა: — „არწივი“ განავრძობს დაშვებას!“ — და ვეველამ შვევით ამოისუნთქა.

ამ დროს დედამიწიდან 380000 კმ მანძილზე, მთვარის წარმოსიბიდან ოთხი მილიარდი წლის შემდეგ, მის ზედაპირს პირველად რომელიმე აკვირდებოდა ორი არსება, — პატარა, ზოგის მსგავსი აპარატის ოლუმინატორიდან ორი ადამიანი დაძაბული იმზირებოდა. მათ თვალწინ სწრაფად იცვლებოდა მთვარის ლანდშაფტი, ერთმანეთის ცვლილდნენ კრატერები, ნაპრალები, მომრგვალებული ფორმის მთები, უზარმაზარი ლოდები.

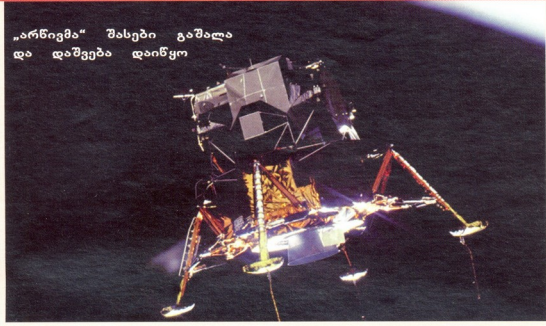
მოულოდნელად კაბინაში განგავსი მაუწყებელი სიგნალი გაისმა, ხელსაწყოთა დაფაზე წითელი ნათურები აციმციმდა, ისინი კომპიუტერში გაუპარათობას აღნიშნავდნენ. ნილ არმსტრონგის პულსი, რომელიც „არწივს“ მართავდა, 157-მდე ავირდა (მისი ნორმალური პულსი წუთში 75 დარტყმა იყო). ოლდრინმა თითო დააკვირა ყვევით და მოცემივე კომპიუტერის დილაკს, დასხლავზე ავირილი მდგომარეობის კოდი „1201“ გამოისახა.

„პროგრამა განგავსი — გადმოსცა

ო. ოლდრინი მთვარის ზედაპირზე. ნ. არმსტრონგის ფოტო

„არნიმა“ შესები გაშალა და დაშვება დაიწყო

არმსტრონგმა, — წავიკითხეთ პროგრამა თორმეტი წელი ერთი“.

სტივ ბიელსი, რომელიც პასუხისმგებელი იყო საბორტე კომპიუტერის მუშაობაზე, გაუმეზდა, როდესაც ზურგს უკან იგრძობ კრანციის მძიმე მზერა. წამიერი ვაიკუნებისაგან მხარდაჭერის ვჯვუფის ექსპერტის, ვეკ პარმანის ხმამ გამოიყვანა, რომელიც ფრენის მართვის მთავარ დარბაზში შემოვარდა ვფერილით: „განგაში! განგაში I20!“.

სტივ ბიელსის გონება გამაღებით მუშაობდა. ის აანალიზებდა კომპიუტერის გაუმართაობის ვყვლა შესაძლო მიზეზს, მისი მუშაობის ვყვლა თავისებურებას... და ერთი წუთის შემდეგ სტივ ბიელსმა მტკიცედ განაცხადა: „კომპიუტერი გადაიტვიტრა, ვვ არის და ვვ, ჩვენ ვაგრძელებთ დაშვებას!“ (ამ გადაწყვეტილებისათვის სტივ ბიელსი, 25 წლის სპეციალისტი, სახელმწიფო ვილოზე წარადგინეს).

— კარგი, ჩარლზ, გადაეცით, — უთხრა კრანცმა.

ასტრონავტმა ჩარლზ დიუკმა მიკროფონი ჩართო.

— „არწიო“, — თქვა მან, — შეასრულეთ დავალება.

„არნიმა“ სწრაფად დაიწყო დაშვება... 490 მეტრი... 430... — ოლდრინი ფრენის სიმაღლეს გადაოსცემდა: „228, დაშვების სიჩქარე 07 მეტრი წამში, სიჩქარე 6,4... უცებ დაშვების სიჩქარე კვლავ შემცირდა.

— რაღას აყოენებს, დაეშვას, მიდი, ნილ, — წურჩულებდნენ მართვის ცენტრში.

აქ არ იცოდნენ, რომ არმსტრონგმა ისეთი რამ დაინახა, რომ მასაც, ძველ მფრინავე-გამომცდელსაც კი შიში შეჰყარა. ისინი ეშვებოდნენ არა სწორ ზედაპირზე, როგორც ვგეგმით იყო

გათვალისწინებული, არამედ ფეხბურთის მოედნის სიდიდის კრატერის შუავულში, რომელიც უზარმაზარი ლოდებით იყო ამოვსებული. მეთაურმა სწრაფად მიიღო გადაწყვეტილება, — კომპიუტერი ნახევრად ავტომატურ რეჟიმში გადაიყვანა და მოდულის მართვა პირადად ითავა. მან პირინონტალური ფრენით გადაუფრინა კრატერს და დასაჯდომი ადგილის ძებნა დაიწყო. „სიმაღლე 30 მეტრი“, — გამოსცემდა ოლდრინი. უცებ დაშვება კვლავ შეწყდა.

— რატომ არ ვვლებ? მიდი, ნილ, დაეშვი! — ვვლარ ივაეებდნენ თავს „პიუსტონში“.

„60 წამი“, — აფრთხილებს დიუკი ასტრონავტებს „პიუსტონიდან“. ეს იმას ნიშნავდა, რომ სამუხრუჭე ძრავას საწვავის მარაგი მხოლოდ ერთი წუთის სამყოფი დარჩა. ზღერული მარაგი 20 წამი იყო. თუ არმსტრონგი „არწიოს“ 40

წამის განმავლობაში არ დასკამდა, მაშინ უნდა შეეწყვიტა დაშვება, ჩაერთო სასტარტო ძრავა და ფრიატზე დაბრუნებულიყო. მაიკლ კრანციმაც „პიუსტონში“ არ იცოდნენ, რომ არმსტრონგის წინაშე ხალხს პრეტენზია წარმოიშვა: ძრავის საქმინიდან გამოშვებულმა გაზის ნაკადმა მთავრის ზედაპირიდან მტკერის ისეთი ბული დააყენა, რომ ასტრონავტები ვვრათრის ზედაფენენ. „ვეეეეეებოდა, — იგრინებს არმსტრონგი, — რომ სწრაფად მოძრავ ნისლში ვეშვებოდი, მაგრამ რაღაცებს მაინც ვარჩევდით, ვხედავდით კრატერებს, დიდრონ ქვევს!“

„...30 წამი“, — ახსენებს „პიუსტონიდან“ ასტრონავტებს დიუკი და ამ დროს „არწივის“ კაბინაში სახსენადლო ნათურები აკაშკაშდა, დასაშვებით მოდულის მოუხეშეთ ფეხები მთავრის ზედაპირის შუკით.

— არის მთავართან კონტაქტი! — იყვირა ოლდრინმა.

— სწრაფად გამორთეთ ძრავა! — ისმის „პიუსტონიდან“.

— ძრავა გამორთულია, — პასუხობს ოლდრინი.

წამით სისწუმე ჩამოვარდა, შემდეგ „პიუსტონიდან“: „არწიო“, იქნებ დაეეექით?“

პიუსტონში იყო 15 საათი, 17 წუთი და 43 წამი (102. 47. 07.), როდესაც მართვის ცენტრის დარბაზში გაისმა ნილ არმსტრონგის ალღელებული ხმა: „პიუსტონ“, ლაპარაკობს ბაზა „სიმშვიდის ზღვა“, „არწიო“ მთავრეზე დაჯდა!“

სერგო ანგვერძელი

ნ. არმსტრონგი კონტინენტიდან საქინო ხელხანყოებს იღებს

საქართველოს
სამხედრო ჯარები

საავიაციო შვიარალა და კვებისა

(გაგრძელება. დასაწყისი იხ. „არსენალი“ №14)

შემდეგ სასროლ-საქვემხო შვიარალბასთან შედარებით პირველი გამანადგურებლების თაღდაცვითი შვიარალბა ხელი ტემპით ვითარდებოდა. პირველი მსოფლიო ომის პირველ ნახევარში მწვერავებსა და ბომბდამწვენებზე თაღდაცვითი ტყვიამფრქვევების დამავრების სქემა მარტო თაბა კებს არ გასცდენია.

პირველი რგოლური დანადგარები — ტურელები 1915-16 წლებში რუსეთსა და დიდ ბრიტანეთში გამოჩნდა. რუსული ტურელები, რომლებითაც ცეცხლს ეკიპაჟის მორე წვერი ხსნიდა, აზიმუტის მიხედვით ცეცხლის წარმოების საშუალეებს 360-ზე, ადგილის კუთხის მიხედვით კი +90/-10-გრადუსიან კუთხეებზე იძლეოდა. იმ პერიოდში ტურელებს არც აეროდინამიკური და არც წონითი კომპენსაცია ჰქონდა და ისინი უძრავი და მოძრავი ორი რკალისგან შედგებოდა, რომელთა დამატერი მსროლელს ცეცხლის გახსნისა და ტურელის მორტირების საშუალეებს აძლევდა. თაღ ტყვიამფრქვევი ნანგლის საშუალეებით თაბაკზე მავრდებოდა, რომელიც ტურელის მოძრავ რკალთან იყო დაკავშირებული.

ზოგიერთ ქვეყანაში მოძრავ ტურე-

ლურ დანადგარებზე ტყვიამფრქვევების გარდა ქვემხოების დაყენებაც სცადეს. 1915 წელს საფრანგეთში, „ეუაზენის“ ტიპის თვითმფრინავებზე, რომელსაც მამწლიო ზრახნი ჰქონდა, პოკისის ტიპის 37 მმ-იანი ქვემხო დააყენეს. ეს უკანასკნელი ვეროის ზოგიერთი ქვემხის სამხედრო ფლოტის გემებზე შვიარალბებს საკმოდ გავრცელებული სახე იყო. ამ ქვემხებს ავტომატიკა არ გააჩნდა, საკტი ხელით იღებოდა და იხურე-

ბოდა. ქვემხო 33კგ-ს იწონდა და ჭურვის 0,5კგ მასისა, გასროლის საწყისი სიჩქარე 442მ/წმ-ს შეადგენდა. „ეუაზენზე“ ქვემხო მის ცხვირა წაწილში განათავსეს და თაბაკზე დაამავრეს. მისი გადაადგილება მხოლოდ ვერტიკალურ სიბრტყეზე იყო შესაძლებელი, პირიზონტალური დამიზნებისთვის კი მსროლელი მერინავს თვითმფრინავის მორტირების საჭირო მიმართულებას ანიშნებდა.

პოკისის ტიპის 37მმ-იანი ქვემხო

იმავე პერიოდში სამხედროების დაკვეით გერმანელმა კონსტრუქტორმა რეინჰოლდ ბეკერმა სპეციალურად თვითმფრინავებზე დასაყენებლად მსოფლიოში პირველი საფრთხილ ქვემხო შექმნა, რომელშიც უძრავი ლულიის საკეტის უკან გამოსვლის პრინციპი იყო გამოყენებული. სასხლეტი წინ წინსვლითი ზამბარით გადაადგილდებოდა, რომლის შეყენებაც პირველი გასროლის წინ ხელით ხდებოდა. სასხლეტზე დაჭრისას ზამბარა თავისუფლდებოდა დამჭერი მექანიზმისგან და წინმოძრავი საკტი მჭიდთან ახალ ჭურვს იღებდა. სანამ დასრულდებოდა მოძრავი დეტალების გადაადგილება, კაფსულა აღდებოდა. ააღებული აირის წვეცის

ზემოქმედებით საკეტი ჩერდებოდა და გასროლის შემდეგ ზამბარასთან ერთად უკან გადაადგილდებოდა, სასხლეტზე შეუქრებელი დაჭრისას კი ავტომატური ცეცხლი გამოდიოდა. ქვეშები 30 კგ-ს იწონიდა, მისი სიგრძე კი 1370 მმ-ს შეადგენდა, საიდანაც 800 მმ ლულაზე მოდიოდა. ქვეშები 20X70-ის ტიპის ჭურვებს ისროდა, რომელთა საწვინო სინქარე 500მ/წმ-ს შეადგენდა. ქვეშების კვება 10 ჭურვზე გათვლილი მჭიდვან ხდებოდა.

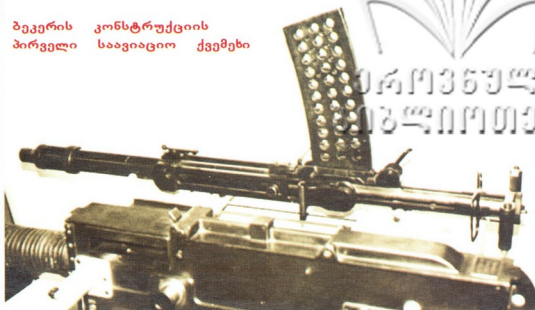
პირველი მსოფლიო ომის დროს ბეკერის ქვეშების მხოლოდ გერმანულ AEG-სა და Gotha-ს ტიპის ბომბდამშენების ტურელებზე იყენებდნენ.

მიუხედავად ამისა, თავდაცვითი შეიარაღებით ბომბდამშენების რაჭურვების წარმატებას პირველად რუსებმა მიადნეს. კონსტრუქტორ ივან სიკორსკის ბომბდამშენ **Илья Муромец**-ის პირველ ვარიანტებზე თავდაცვის მიზნით ოთხი ტყვიამფრეკვეი დააყენეს. წინა და ზედა ნახევარსფეროების დასაცავად თვითმფრინავის ცხვირა და ცენტროლანზე ნაწილში „მაქსიმის“ ტიპის თითო ტყვიამფრეკვეი იყო. ცენტროლანში განთავსებული ქვეშების გამოსაყენებლად ზედა ფრიაში ამონაჭერი გაკეთდა. „მადასენის“ ტიპის კიდევ ორი ტყვიამფრეკვეი კი მარცხენა და მარჯვენა ბორტებზე მაგრდებოდა. თანდათან **Илья Муромец**-ზე საცეცხლე სურტილებს რაოდენობა რვაამდე გაიზარდა, რის წყალობითაც თვითმფრინავის გარშემო სივრცის თოვლი სფერო მსროლელების დაფრავის ზონაში მოექცა. ვიკიპაში 4-დან 8 კაცამდე გაიზარდა. ძლიერი თავდაცვითი შეიარაღების წყალობით სიკორსკის ბომბდამშენი მსოფლიოში პირველი „მფრინავი ციხესმაგრე“ იყო.

პირველი მსოფლიო ომის ბოლოსთვის საბრძოლო გამოყენების სფეროს მიხედვით დაყოფილი თვითმფრინავები იმპროვიზებული საცეცხლე უკვე სერიული სასროლ-საქვეშები შეიარაღებით აღიჭურვებოდა, რომლებიც ცეცხლის წარმოების სახეების მიხედვით უძრავ და მოძრავ კლასებად იყოფოდა.

პირველ სამხედრო თვითმფრინავებზე ცეცხლსასროლი საშუალებების განვითარების პარალელურად, მათი დამიზნების მეთოდებიც ვითარდებოდა. პირველი ამოცანა, რომელიც ჰაერში სროლისას ჩნდება, სივრცეში სწრაფად მოძრავი თვითმფრინავიდან არანაკლებ სწრაფად მოძრავი საპაერო სამიზნის

ბეკერის კონსტრუქციის პირველი საავიაციო ქვეშები

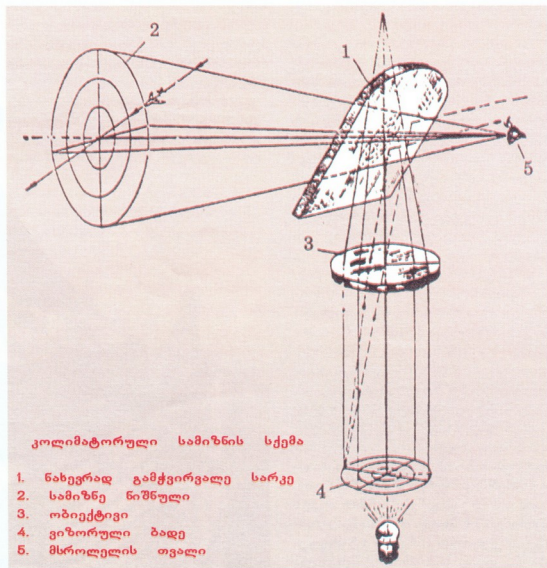

მიზანში ამოღებაა. თანაც მიწაზე სროლისგან განსხვავებით, ჰაერში მსროლელობა უნდა გაითვალისწინოს სამიზნესთან მიახლოების სიჩქარე და ურთიერთგადაადგილება.

ჯერ კიდევ 1870 წელს რუსეთის მეცნიერებათა აკადემიის წევრმა ნ. მაიეცკიმ, გიროსკოპური ეფექტის ზემოქმედებით, ბრუნვის მიმართულების მიხედვით კუთხვილლუბიანი იარაღით გასროლილი ტყვიისა და ჭურვების სროლის ტრაექტორიისგან გაღახვის გასაანგარიშებლად ფორმულა

გამოვიონა, ოცი წლის შემდეგ კი უკვე სხვა რუსმა მეცნიერმა ჰაერში ჭურვის მოძრაობის მტრადობისა და ფრენის ობტამალური ტრაექტორიის შესანარჩუნებლად ლულაში კუთხვილის ბიჯის საანგარიშო ფორმულა გამოიყენა.

ერთ-ერთმა პირველებმა საკმაოდ მარტივი საავიაციო სამიზნე ინგლისელებმა გამოიგონეს. სამიზნე სხვადასხვა დიამეტრის რგოლებისგან, შუაში განლაგებული ჯვრისგან და მცირე ნიშნის სამიზნისგან შედგებოდა, რომელიც რგოლებისგან დაახლოებით

კოლიმატორული სამიზნის სქემა

1. ნახევრად გამჭვირვალე სარკე
2. სამიზნე ნიშნული
3. ობიექტივი
4. ვიზორული ბადე
5. მსროლელის თვალი

პირველ მსოფლიო ომში უკვე აპრობირებული ქვეითების Vickers Mk-I-ის ტიპის ტყვიამფრეკვეთ აძღეს და საფუძვლამანი მოდერნიზაცია ჩაუტარეს. პირველი ცვლილება იყო გაცილებით მცირე დიამეტრის პერფორირებული გარსაცმა, რომელიც იარაღს ავრღებდა. მისი ავტომატიკა ლულის არხიდან გამომავალი პირების ენერჯის ხარჯზე მუშაობდა, ამიტომი დეტალების მასისა და სულის მანძილის შემცირების წყალობით სწრაფსროლა თანდათან გაიზარდა და 1924 წლისთვის წუთში 540 გასროლა შეადგინა. Vickers Mk-II-ის სიგრძე 1168 მმ-ს შეადგინდა, მასა კი 10 კგ-ს. ბრიტანული ავიაციისთვის განკუთვნილი ტყვიამფრეკვეთი 7.7 მმ-იან ვაზნებზე იყო გათვლილი, ექსპორტად კი უმეტესწილად 7.9 მმ-იან ვაზნებზე გათვლილი მოდიფიკაციები გადიოდა. მისი ლიცენზირებული წარმოება, ნიშნულით Type-97, იაპონიაში დაიწყო. ბრიტანეთის სამხედრო თვითმფრინავების შეარაღებაში ეს ტყვიამფრეკვეთი 30-იანი წლებში შუახანებამდე იყო, სანამ ამერიკული „კოლტ-ბრაუნინგი“ არ შეცვალეს.

ანალოგიური სახის ტყვიამფრეკვეთებზე საბჭოთა კავშირშიც მუშაობდნენ. 1924 წელს მოსკოვის საავიაციო ქარხანაში „მაქსიმის“ ბაზაზე ახალი საავიაციო ტყვიამფრეკვეთის ახალი დანიშნულების, რომელიც შემდგომში ნიშნულით PB-1 (Пулемёт Воздушный) მიიღო, საბაზო ვარიანტის ავტომატიკის დასაკრებით საბჭოთა ინჟინერებმა PB-1 მაქსიმალურად შეამსუბუქეს და სროლის ტემპი წუთში 750 გასროლამდე გაზარდეს. სახსლეტის მოდიფიცირების შედეგად კი მისი გამოყენება სინქრონიზატორთან ერთად გახდა შესაძლებელი. მისი სიგრძე 1067 მმ-ს შეადგინდა, საფიანჯი 721 მმ ლულაზე მოდიოდა. ტყვიამფრეკვეთი 14.5 კგ-ს იწონიდა. მას ლენტური კვების სისტემა ჰქონდა და 7.62x54-ის ტიპის ვაზნებზე იყო გათვლილი. კონკურსში გამარჯვების შემდეგ, სადაც მისი მეტოქე ბრიტანული Vickers Mk-II იყო (სხვათა შორის, მათ შორის ეიზენშტაინის მსგავსება იოლი შესაძლებელია), 1928 წელს ტყვიამფრეკვეთი საბჭოთა ავიაციის შეიარაღებაში მიიღეს და ტულის ერთ-ერთ ქარხანაში სერიული წარმოება დაიწყო. მისი სერიული წარმოება 1940 წელს 18000 ცალი გამოშვებით დასრულდა.

ამჟამად პერიოდში საბჭოთა ავიაციის შეიარაღებაში ბომბდამშენებისა და მხვერავების ტურელებზე დასაყენე-

ბლად დეტარირების კონსტრუქციის DA-ს ტიპის (Детарёв Авиационный) ტყვიამფრეკვეთი მიიღეს, რომელიც ქვეითებისთვის შექმნილი DP-ს მოდიფიკაცია იყო. 1930 წელს შეიარაღებაში მისი შეწყვილებული ვარიანტი DA-2 მიიღეს, რომელსაც ერთდროულად სროლისთვის დაპარალელბული სახსლეტი ჰქონდა. დატენილი შეწყვილებული ტყვიამფრეკვეთის მასამ 25 კგ შეადგინა. ამ ვარიანტში ისინი ბომბდამშენ TB-3-ებსა და მხვერავ P-5-ებზე გამოიყენებოდა.

ამჟამად კი ორი ცნობილი საიარაღო ფორმა — Colt-ის და Browning-ის ქვეყნის სამხედრო ავიაციისთვის ახალ ტყვიამფრეკვეთ ერთობლივად შრომობდა. მომავალი MG-40-სთვის მოქმედების პრინციპად მცირე სელით ლულის გადაადგილების სქემა შეირჩა, ლულის არხის ნაკეტო კი ვერტიკალურ სიბრტყეში მოირავი სოლით ხდებოდა. MG-40 მსოფლიოში ერთ-ერთი პირველი სერიული ტყვიამფრეკვეთი იყო, რომლისთვისაც ვაზნების მიწოდება მოწინააღმდეგე მეთოდური ლენტით ხდებოდა, რომელშიც გამაჟალი ვაზნები ერთმანეთთან რგოლებით იყვნენ დაკავშირებული. მისი სწრაფსროლა წუთში 900 გასროლას შეადგენდა და ტყვიის საწვინი სიჩქარე 850მ/წმ-ს უტოლდებოდა. ამერიკაში მას სინქრონულ და ტურელურ მოდიფიკაციებად აწარმოებდნენ. ინგლისელებს ამერიკული ტყვიამფრეკვეთი იმდენად მოწონათ, რომ მისი წარმოების უფლება მოიპოვეს და ინგლისში სერიული წარმოებაში, ნიშნულით Browning Mk-II, ჩაუშვეს. ბრიტანულმა გაუმჯობესების შედეგად სწრაფსროლა 1200-მდე გაზარდეს, ამ იარაღით Spitfire და Hurricane-ის ტიპის გამანადგურებლები შეიარაღდეს და

ამერიკული 12,788-იანი MG-40-ის ტურელური ვარიანტი

ტყვიამფრეკვეთი მათ ფრთხვში დაამონტაჟეს.

პირველ საავიაციო ტყვიამფრეკვეთს ერთი და იფვე ნაკლი ჰქონდა, — სროლის დაბალი ტემპი. მორწინააღმდეგის თვითმფრინავებთან ფეექტიანად ბრძოლისთვის საჭირო იყო წამური ზალკის გაზრდა. ეს ან სასროლ-საქვემეო შეიარაღების სწრაფსროლის ან თავად ტყვიამფრეკვეთის რაოდენობის გაზრდის საშუალებით უნდა მომხდარიყო, მაგრამ მთვე ვარიანტის მომხრე არც მფრინავები და არც კონსტრუქტორები იყვნენ, თვითმფრინავზე ზედმეტი წონის განთავსება და შესაბამისად მათი სამწვერო მახსიათებლების გაუარესება არავის უნდოდა. ამიტომაც საჭირო იყო ისეთი ტყვიამფრეკვეთის შექმნა, რომლის სროლის ტემპიც წუთში 1500-1600 გასროლავე ნაკლები არ იქნებოდა.

ერთ-ერთი პირველი ქვეყანა, სადაც ასეთი სახის საავიაციო შეიარაღებაზე

თვითმფრინავიდან მოხსნისა და მოდიფიცირების შემდეგ, MG-15-ის უმრავლესობა ქვეითების შეიარაღებაში გადავიდა

მოიერიშე ილ-2-ზე დაყენებული ტურულური უბტ

დაიწვეს მუშაობა, საბჭოთა კავშირი იყო. 1929 წელს ცნობილია შვიარაღე შპიტანიშვი 7.62 მმ-ის კალიბრის ახალ სწრაფსროლელ ტყვიამფრეკვეზე დაიწყო მუშაობა, რომელმაც შემდგომში დაწყო შაკას (Шпитального — Комарицкого авиационный скорострельный) მიიღო. მისი მოქმედების პრინციპი ლულაში არსებული ნახურტებიდან გასროლისას წარმოქმნილი აირის გასვლაზე იყო დაფუძნებული, რაც უკანა კიდურა მდგომარეობაში ტყვიამფრეკვის ძირითადი მოძრაუე ნაწილების, — ჭოკისა და საკეტის გადაადგილებას უზრუნველყოფდა. ჭოკის წინსვლითი მოძრაობა საფრენში ახალი ვაზნების მისაწოდებლად არსებული მექანიზმის ბრუნვით მოძრაობაში გადაიტვიკვობდა, რისი წყალობითაც მოლიანად მექანიზმი დიდი დატვირთვის გარეშე მუშაობდა. მოძრაუე დეტალებს მცირე წონისა და გადაადგილების მცირე ბიჯის წყალობით ტყვიამფრეკვის სროლის ტემპი წუთში 1800 გასროლას შეადგენდა. შედარებისთვის ფრანგული „დარნის“ ტიპის 7.62 მმ-იანი ტყვიამფრეკვის სროლის ტემპი (ლენტური კვება) წუთში 1100-1200 გასროლას შეადგენდა, ინგლისური 7.7 მმ-იანი Vickers-ის (მჭიდური კვება) — 1000 გასროლას წუთში, ამერიკული 7.62 მმ-იანი Colt-Browning-ის (ლენტური კვება) — 900 გასროლას, გერმანული MG-17-ის (ლენტური) — 1100 გასროლას.

თავად შაკას-ი მხოლოდ 10კგ-ს იწონიდა და ტყვიის საწვისი სიჩქარე 825მ/წმ-ს შეადგენდა. 1933 წელს ტყვიამფრეკვეი შვიარაღებაში მიიღეს და ვველა ტიპის საბჭოთა სამხედრო თვითმფრინავებზე დაყენეს. თავდაპირველად ტყვიამფრეკვეი მხოლოდ ფრთისა და ტურულურ კარინტად გამოიღობდა, 1936 წელს კი მისი სინქრონული ვარიანტიც გამოუშვეს. მართალია, სროლის მექანიზმის სინქრონზატორთან დაკავშირების გამო სროლის ტემპი 1650 გასროლამდე შემცირდა, მაგრამ დაგრძელებული ლულის წყალობით ტყვიის საწვისი სიჩქარე 850მ/წმ-დე გაზარდა. სულ სერიული წარმოების პროცესში, რომელიც 1940 წლამდე გაგრძელდა, 151127 შაკას-ი სამივე ვარიანტად გამოუშვეს. მას ი-16, ი-153, Як-1, Як-7, ЛаГГ-3 და МиГ-3-ის ტიპის გამანადგურებლებზე, მოიერიშე ილ-2-ზე და ТБ-3, ТБ-7, СБ, Су-2, Пе-2, Ту-2, Ил-4, Ер-2-ის ტიპის ბომბდამშენებზე აყენებდნენ.

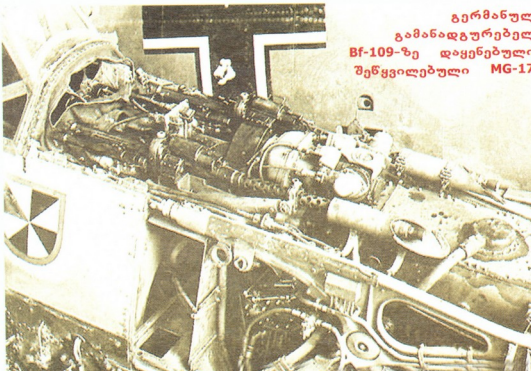
ახლოებური სახის ტყვიამფრეკვეზე მუშაობა გერმანიაშიც მიმდინარეობდა. მართალია, პირველი მსოფლიო ომის შემდეგ ვერსალის ხელშეკრულებით გერმანიას აუკრძალა ამაგარი შვიარაღების შექმნა, მაგრამ 1930 წელს ფირმა Rheinmetall AG-მა 7.92 მმ-ის კალიბრის ტურულური ვარიანტის საავიაციო ტყვიამფრეკვეზე მანინ დაიწყო მუშაობა და მისი პირველი ნიმუში 1932 წელს მზად იყო. ახალი MG-15-ის სიგრძე, რომელიც ორი დისკური ფორმის მჭიდრიანი იკვებობდა (ითით 75 ვაზნაზე იყო გათვლილი), 1078 მმ-ს შეადგენდა, აქედან 600 მმ ლულაზე მოდიოდა. ცარიელი ტყვიამფრეკვეი 8.2კგ-ს იწონიდა, ტყვიის საწვისი სიჩქარე 755მ/წმ-ს შეადგენდა, სწრაფსრო-

ლა კი წუთში 1000 გასროლას უტოლდებოდა, რაც თავდაცვითი ტურულური ტყვიამფრეკვისთვის ძალზე კარგი მანუშეხეული იყო.

1940 წლიდან ტურულური ვარიანტი MG-15 იხარისხებოდა დასავლეთში, ოღონდ უფრო სრულყოფილმა MG-81-მა შეცვალა, რომელიც ლენტით იკვებებოდა. თვითმფრინავებთან მოხსნილი ტყვიამფრეკვეების უმეტესი ნაწილით კი, მცირე მოდიფიცირების შემდეგ, ქვეითებს აიარაღებდნენ.

1936 წელს MG-15-ის ბაზაზე გამანადგურებელ Bf-109-ის შესაიარაღებლად შეწყვილებულ სინქრონულ ვარიანტში ტყვიამფრეკვეი MG-17 შეიქმნა, რომელსაც ამ ტიპის თვითმფრინავის ცხვირა ნაწილში, ძრავას თავზე განათავსებდნენ. ითხოველ ტყვიამფრეკვეს ვაზნები ცალ-ცალკე ლენტით მიწოდებოდა, მაგრამ ის საკმარისი იყო ექსტრულუკაციამდე და ხშირ მოვლას საჭიროებდა. მიუხედავად ამისა, მცირე მოდიფიცირებით კერძანაიში 24271 ახელი ტყვიამფრეკვე დაამზადეს. He-111, Ju-87, Ju-88-ის ტიპის ბომბდამშენებსა და Fw-189-ის ტიპის მხვერავეებზე ეს ტყვიამფრეკვეი ტურულურ ვარიანტში თავდაცვითი შვიარაღებად გამოიყენებოდა, ოღონდ გამანადგურებლებსაგან განსხვავებით არა შეწყვილებულ ვარიანტში.

მართალია, პირველ წინდა საავიაციო ტყვიამფრეკვეებს მაღალი სწრაფსროლა ჰქონდა, მაგრამ მათი ტყვიების კარგად დაცული საპაირო სამიზნების დამზახნებელი ძალა აშკარად არასაკმარისი იყო. როგორც ესაჩვენა და ჩინეთში საპაირო ბრძოლებმა ცხადყო, ნორმალური კალიბრის ტყვიამფრეკვეებს არ შეეძლოთ მოწინააღმდეგის თვითმფრინავის ძალზე დაზიანება.

გერმანული გამანადგურებელ Bf-109-ზე დაყენებული შეწყვილებული MG-17

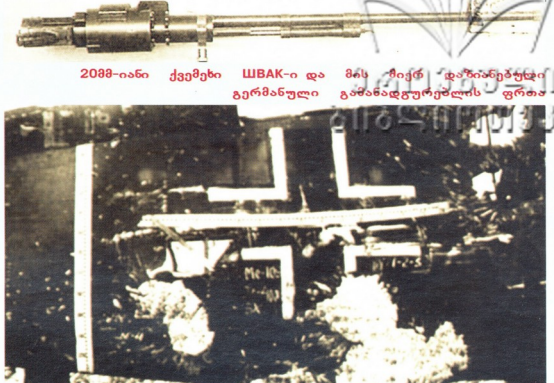
საჭირო იყო მსხვილკალიბრიანი ტყვიამფრქვევები, რომლებიც სპეციალური დანიშნულების — ჯეჟმანგამტან და ცეცხლგამქან ტყვიებს მოიხმარდნენ.

საბჭოთა კავშირში ასეთ ტყვიამფრქვევზე მუშაობა პირველად შპიტალნიმ დაიწყო და 1932 წელს 12.7 მმ-ის კალიბრის ШВАК-ის (Шпитальный-Владимиров-авиационный-крупнокалиберный) პირველი ნიმუში შექმნა, რომლის მუშაობის ავტომატიკაც ტყვიამფრქვევ ШВАК-ის ანალოგიური იყო. მისი სიგრძე 1726 მმ-ს შეადგენდა, საიდანაც ლულაზე 1246 მმ მოდიოდა. ტყვიამფრქვევი 40 კგ-ს იწონიდა და 12.7x108 ტიპის ვაზნებზე იყო გათვლილი, ტყვიის საწვავის სიჩქარე 810-830მ/წმ-ს შეადგენდა. ამჯეროდ აღა და მისი სწრაფსროლა წუთში მხოლოდ 700-800 გასროლას შეადგენდა.

ШВАК-ი, რომლის სერიული წარმოებაც 1935 წელს დაიწყო, პირველი საბჭოთა მსხვილკალიბრიანი ტყვიამფრქვევი იყო, მაგრამ მას ბევრი მინუსი აღმოაჩნდა. გასაკუთრებით ბერძენულ-ბული იყო კვების და ცარიელი მასრების ელსტრატევის შექანისხმების კონსტრუქცია, რაც ართულებდა იარაღის დაშლასა და აწეობას. საკმაოდ შრომატევადი იყო კვების შექანისხმისა და ლულის კოლოფის დაშლაც.

შესაძლებელია სწორედ ამის გამო ეს მსხვილკალიბრიანი ტყვიამფრქვევი ვერ მოერგა საბჭოთა თვითმფრინავებს და მისი სერიული წარმოება დაწყებდნენ რამდენიმე თვეში, მხოლოდ 92 ტყვიამფრქვევის გამოშვებით შეწყვიტეს. იგივე ბედი ხვდა წილად სახმელეთო მსხვილკალიბრიანი ДШК-ს ბაზაზე შექმნილ საავიაციო ტყვიამფრქვევის ვარიანტს. ორივე შემთხვევაში იარაღის გაზრდილ მასასთან ერთად მცირედებოდა მათი სწრაფსროლა.

ერთადერთი საბჭოთა მსხვილკალიბრიანი საავიაციო ტყვიამფრქვევი, რომელიც მკორე მსოფლიო ომში გამოიყენებოდა, მახილ ბერძინის ტურელურ და ფრთის ვარიანტებში 1938 წელს შექმნილი 12.7 მმ-ის კალიბრის УБТ და УБК იყო. მათი სწრაფსროლა წუთში, შესაბამისად, 800 და 1050 გასროლას შეადგენდა. ორივე ვარიანტში ტყვიამფრქვევი ჯეჟმანგამტან-ტრასირებულს (Б-32), ჯეჟმანგამტან-ცეცხლგამქან-ტრასირებულს (БЗТ) და ცეცხლგამქან-მსხვერვალ (МДЗ-3) ვაზნებს მოიხმარდა. მართალია, ტყვიამფრქვევი საპაერო სამიხვევებთან ბრძოლისთვის იყო განკუთვნილი, მაგრამ ზოგჯერ მფრინ-

ნავეი მას პიკირებისას მსუბუქი ტანკების გასანადგურებლადაც იყენებდნენ. Б-32-ის ტიპის ვაზნა 500მ დისტანციიდან 16 მმ სიქის ჯეჟმანს თვისუფლად ზერტდა. ტურელურ ვარიანტში ტყვიამფრქვევი Пе-2, Ер-2, Ил-2, Ту-2, Ил-4 და Пе-8-ის ტიპის ბომბდამქნებებზე გამოიყენებოდა, ფრთისაში კი МиГ-3-ის ტიპის გამანადგურებლებზე.

1939 წელს ბერძინმა თავისი ტყვიამფრქვევის ბაზაზე სინქროული მოდელიცაკცია УБС შექმნა, რომელიც წუთში 700-800 გასროლამდე შემცირებული სწრაფსროლა გამო იშვითად გამოიყენებოდა.

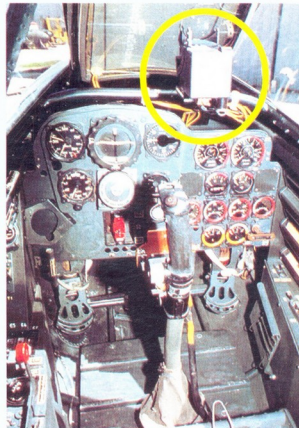
1936 წელს შპიტალნიმ მსხვილკალიბრიანი ტყვიამფრქვევის მოდერნიზაცია ჩაუტარა და იმავე ავტომატიკით პირველი საბჭოთა საავიაციო 20 მმ-იანი ქვემეტი შექმნა, რომელიც სამ ტურელურ ფრთისა და სინქროულ მოდიელიცაკციად არსებობდა. მართალია, მისი სწრაფსროლა წუთში მხოლოდ 700-800 გასროლას შეადგენდა, გაზრდილი კალიბრის ჭურჭების (20x99) წყალობით მოწინააღმდეგისთვის დიდი ზიანის მიყენება შეეძლო, განსაკუთრებით ჯეჟმანგამტან-ცეცხლგამქან ვაზნების გამოიყენებოდა. ШВАК-ის ქვემეტების წარმოება 1939 წელს დაიწყო და 1946 წელს დაახლოებით 101000 ქვემეტის წარმოებით დასრულდა. ამ რიცხვში ის ქვემეტებიცაა, რომლებიც Т-60-ისა და Т-38-ის ტიპის მსუბუქ ტანკებზე გამოიყენებოდა.

მაღალი ეფექტიანობის წყალობით ШВАК-ის ქვემეტი თითქმის ყველა ტიპის საბჭოთა გამანადგურებელზე გამოიყენებოდა, მათ შორის И-153П, И-16, И-185, Як-1, Як-7Б, ЛаГГ-3, Ла-

5, Ла-7 და Пе-3, ტურელურ ვარიანტში კი თვდაცვისთვის Пе-8 და Ер-2-ის ტიპის ბომბდამქნებებზეც. სხვათა შორის, ამ ქვემეტებით საბჭოთა კავშირისთვის დიდი ბიიტანეთისგან ლენდლიზით მიღებულ Hurricane-ის ტიპის გამანადგურებლებზე 7.62 მმ-იანი ამერიკული Browning-ის ტიპის ტყვიამფრქვევების ნაცვლად, საბჭოთა 20 მმ-იანი ШВАК-ებს აყენებდნენ.

თეიმურ პულუხაშვილი

(გაგრძელება შემდეგ ნომერში)

კოლიმატორული სამიხვერეპტიკული გამანადგურებლის Me-262-ის კაბინაში

კაცობრიობას არაერთი სისხლისმღვრელი ომი გადაუტანია. ეს უპირველესად ცოცხალი ძაღლის უზარმაზარ მსხვერპლიან იყო დაკავშირებული. მეომარი მხარეები დინაკარგს სისტემატურად აღრიცხავდნენ, რაც საშუალებას აძლევდათ, დაედგინათ, რა ძალას ფლობდნენ. აღრიცხვის ფორმა სხვადასხვა ქვეყანაში სხვადასხვაგვარი გახლდათ. ბრძოლაში მიმავალი წინაგის-ყვანის მეომრები წახვლასის მომცრო ქვებს ტოვებდნენ, ხოლო უკან დაბრუნებულნი, იღებდნენ. დარჩენილი ქვების გროვა დაღუპული მეომრების რაოდენობაზე მიახლოებით წარმოდგენას იძლეოდა. მოგვიანებით საჭირო გახდა დაღუპულ მეომართა იდენტიფიკაციაც.

პირადი ამოსაცნობი ნიშნის შექმნის ორი ისტორია არსებობს: ლებენდა და დისაბულებული ფაქტი, ორივე სათავეს ერთი ქვეყნიდან იღებს.

პირადი განმსხვავებელი ნიშნების შექმნა პირველად XIX საუკუნის სამოციან წლებში გერმანიაში სცადეს. ლებენდის თანხედ, ერთმა ბერლინელმა შექმალე, რომლის ეკეტიც პრუსიის არმიამ მსახურობდნენ, მათთვის თუნუკის ჟეტონები დაამზადა. შექმალის აზრით, შევალემის დაღუპეს ამ ჟეტონების საშუალებით შეიკოვდათ. შექმალეს ისე მოეწონა თავისი იდეა, რომ პრუსიის სამხედრო სამინისტროს მიმართა წინადადებით, ჟეტონები პრუსიის არმიამ გაეყრეკლებინათ. წინადადება უღვეოდ საქმიანი იყო, მაგრამ არკუმენტაცია აღმოჩნდა უღებლო. იმ-

XIX-XX საუკუნეების გერმანული ჟეტონები

პირადი ამოსაცნობი ნიშნის შექმნის ისტორია

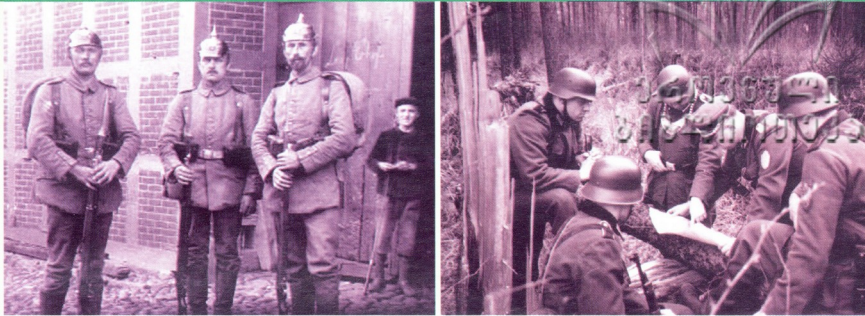
დროინდელ პრუსიაში ძალდებს სვეციალური ჟეტონებით აღრიცხავდნენ, რაც სახელწოდების მათი მფლობელების დაბგერის საშუალებას აძლევდა. როდესაც შექმალის იდეამ ვიღებულე I-მდე მიღწა, პრუსიის მეფე რისხვამ აიტანა, — მან შეურაცხყოფად მიიღო თავისი ჯარისკაცებისთვის „ძაღლის ძეღლიონების“ ტარება. მოგვიანებით კი, როდესაც რისხვა გაუნელდა, დარწმუნდა, რომ არცთუ სულელონი იდეა მიუწოდება შექმალეს და ექსპერიმენტის სახით არმიის ზოგიერთ ნაწილში ჟეტონების დარიცხვა ბრძანა.

სინამდვილეში კი ნიშნების შემოღებ-

ის ნამდვილი მძეზი პრუსიის სამხედრო ქირურგის, გენერალ ფ. ლოუელერის 1869 წელს გამოცემული წიგნი „პრუსიის სამხედრო-სამედიცინო სამსახური და მისი რეფორმა“ გახდა. გენერალი დაბეჯათებით მიითხოვდა არმიამ ჯარისკაცებსა და ოფიცრებს ძეღლიონები ეტარებინათ მისი განმარტებით ამის საუფუქელს იძლეოდა საეღალო მინაცემები. კრობი, 1866 წლის აგსტრია-პრუსიის ოდის დროს დაღუპული 8896 მეომრიდან მხოლოდ 429-ს ამცხვინა გახდა შესაძლებელი. გენერლის მოსაზრება გაიხიარა სამხედრო სამინისტრომ და 1869 წლის 29 აპრილს გამოსცა

აგსტრია-პრუსიის ომის დროს დაღუპული 8896 მეომრიდან მხოლოდ 429-ს ამოსაცნობა გახდა შესაძლებელი... სწორედ ამან უზიტა პრუსიელებს ამოსაცნობი ნიშნების შემოღებისკენ

I მსოფლიო ომისდროინდელი რაისხვერის ჯარისკაცები

II მსოფლიო ომ. ვერმახტის ჯარისკაცები

ბრძანება, რომლის 110-ე პარაგრაფი თითოეულ ჯარისკაცს ფორმის ქვეშ კისერზე თანსით თუნუქის ფეტონის ტარებას ავალდებულებდა. მასზე მითითებული უნდა ყოფილიყო სამხედრო ნაწილი და მფლობელის რეგიათი ნომერი ნაწილში. ამეგ წინაინან იქნა აღებული ფეტონის სახელწოდება: „მარკოგნოსცირებელი ნიშანი“ — **RECOGNOSCIERUNGSMARK**.

თუდაპირველად ფეტონი კუთხუბშიმორეკალბულ მართკუთხა ფორმის თუნუქის ნაჭერს წარმოადგენდა, რომელსაც ზედა შარის ორი ნახევრი ეჭირდა თანძის გასაყურებად. ფეტონზე მფორმაცამის მფლობელს გადაკქონდა. ფეტონები ჯარისკაცებს უფასოდ ურთავდებოდათ, ხოლო ოფიცრები მათ თუთანილი სასხუბით იძენდნენ. ოფიცრების ფეტონები სახელობითი გახლავთ. მასზე აღნიშნული იყო ოფიცრის გვარი და წოდება, ხოლო მის ქვეშით — სამხედრო ნაწილი. ხშირად წარწერებს გრავიორს აკეთებინებდნენ, ხოლო ზედაპირს ქრომით ამ ცერკვლით ფარავდნენ.

1878 წლის 10 იანვრის ახალმა სამხედრო-სამედიცინო წესებამ არმიამ ორი სახელქ დანერგა: პირველი — გერმანული „მარკოგნოსცირებელი ნიშანი“ შეიცვალა ფინანსებიდან ნახესხები „ამონაცრები ნიშანი“ — **ERKENNUNGSMARKE**, და მეორე — მართკუთხა ფეტონი იუალურმა შეცვალა. ამ ფორმის ფეტონმა ადგილი დაიმკიდრა როგორც რაისხვერსა და ვერმახტში, ასევე შოვანიებით შექმნილ ბუნდესვერშიც. ადრინდელი იუალური ფეტონებისთვის არ იყო მითითებული არც ზომები და არც მასალა, ამიტომაც პირველ მსოფლიო ომს გერმანელი ჯარისკაცები საკმაოდ მრავალფეროვნის, სხვადასხვა ზომის პირადი ნიშნებით შევუნდნენ. მიუხედავად განსხვავებული ზომისა, უფრო 50მმX33მმ-იანი ფეტონები ჭარბობდა.

პირველი მსოფლიო ომის მიწურულს

პირად ნიშნებზე მონაცემები შეამკიცრეს, რადგან როგორც აღმოჩნდა, მათზე მითითებული სრული ინფორმაცია მსუყვე ლუკმა იყო მიწინააღმდეგის დაწვერვისათვის. 1917 წლის 16 სექტემბერს გამიცვლია ბრძანება, რომ ფეტონის ქვედა და ზედა ნახევარზე წარსურა დუბლირებული ყოფილიყო. ინფორმაცია ერთმანეთისგან შედალიონის გრძობ ღერძზე სამი ვიწრო გამკვილი ჭრილით ყოფილა. შედალიონის ზედა ნახევარზე ორი ნახევრები ჰქონდა, 1925 წლის ნიშნებს კი ქვედა ნახევარზე ერთი ნახევრები დაამატეს. ამ კონსტრუქციის არსი ის იყო, რომ მეომრის დაღუპვის შემთხვევაში, საეციალური დამკვირბლავი ქვედანაყოფის ჯარისკაცი ემედიოდა ორი ნაწილად ამტყვევდა, რაშიც მას ზემოაღნიშნული ჭრილები ეხმარებოდა. ზედა ნახევარი, რომელსაც ორი ნახევრები ჰქონდა, თანძინადა, გარდაცვლილის სხეულზე რჩებოდა, ხოლო მეორე ნახევარი, ერთი ნახევრებით, შტამპში ივზუნებოდა. ამ ნახევრებით მას სხვა ფეტონების ნახევრებთან ერთად მკუთულზე აასხამდნენ.

ფეტონის მასლად პირველი მსოფლიო ომის დასაწყისში თუთიის ხშირობდნენ, ხოლო ომის დასასრულს უკვე დიურალისიკან მზადდებოდა. ამ შედალიონებს 80მმ სიგრძის თანძით ატარებდნენ. ფეტონები იმპერიულ (შვი, თთარი, წითელი) ამ გერმანულ კავშირში შემკული სახელწოდებების ფერებში (შვი-თთარი — პრუსიული-ისივის, ცისფერი, თთარი — ბაერისლებს-ისივის, შავი, წითელი — ვიუტერბურგელებისთვის და ა.შ.) იყო შესრულებული. ხშირად ჯარისკაცები ფეტონებს ატარებდნენ არა წესდების ვითავალისწინებით, ვულზე დაკიდებულს, არამედ ქურთუქის შიდა მარცხენა ვიბეში ამ ტყვიის პატარა ტომიკებში სხვა თილისმებით ერთად (მაგ: ჯრები, შედალიონები და ა.შ.). ფეულდებელი ამ ოფიცრები ყოველდღიურად ამწეებდა ჯარისკაცებს

და ფეტონების შეთხრობის შემთხვევაში მათი კვირა დისკალიბონური სასჯელით ისჯებოდა. შემოსუბას ყოველი ბრილის დაწვების წინაც ატარებდნენ. ჯარისკაცებს უარი, არ ეტარებინათ ფეტონი, ცრურწმინის ბრალი იყო. მათი შრით, ფეტონის მატარებელი ჯარისკაცი სიკვდილს იხდიდნენ. სხვათა შრის, ამ ცრურწმინამ მეორე მსოფლიო ომამდე იარსება. მხოლოდ ვერმახტის ოფიცრების დაქინებულმა პროპაგანდამ დაარწმუნა ჯარისკაცები, რომ რომელიმე მათგანის დაღუპვის შემთხვევაში ფეტონები ერთადერთი მანსი იყო მათი ოჯახისთვის ჰქვისის დაწმინჯისა. მას შესდევ ფეტონების ტარება გერმანული არმიის ოფიცარი მოსამსახურეებისათვის ნიშნად იქცა.

კავებრის გერმანიის სამხედრო-სახელვაო ძალებში რამდენიმე ნიშნებს პირად ნიშნები გამოიყენებოდა: გემის ეკიპაჟი მომცრო ნიშნებს (55მმX33მმ), ხოლო სანაპირო დაცვა წვეულებრივ საარმიო ნიშნებს (73მმX43მმ) ატარებდნენ. ისინი, ძირითადად, თუთიისგან ამ თითრისგან იყო დამზადებული. სამხედრო-სახელვაო ძალების პირად ნიშნებზე მითითებული იყო მფლობელის გვარი, სახელი, გემის დასახელება, რომელზეც მსახურობდა და ეკიპაჟის საიში მისი რეგიონის ნომერი.

მეორე მსოფლიო ომის დროს გამოყენებული ნიშნების ტიპები ორამდე შემცირებოდა. სამხედრო-სახელვაო ძალებისათვის ფეტონის ზომა (50მმX33მმ) 1878 წლის ნიშნებს იდენტური გახდა, ხოლო 1915 წლის ნიშნში, ზომით 70მმX50მმ, სხვა საარმიო ნაწილებსთვის (ტყვიით, სამხედრო საპაერო ძალების, CC, პოლიციისთვის და სხვა დამხმარე ორგანიზაციებისთვის) იქნა შემოღებული. არსებობდა მსხმდე ტიპის შედალიონიც, მართკუთხა, რომელიც მხოლოდ სამხედრო ტყვეებისთვის იყო გამოკვიზინო.

1939-1940 წლების შედალიონებზე გამოჩნდა Q.A.B. და AB აღნიშვნები, რაც

მოლოდ დაინებულმა პრობანდამ დაარწმუნა ვერმახტის ჯარისკაცები, რომ რომელიმე მათგანის დაღუპვის შემთხვევაში ფეტონები ერთადერთი მანია იყო მათი ოჯახებისთვის პენსიის დანიშვნის...

SS-ის ფეტონები

ვერმახტის ქართული ლეგიონების ფეტონები

მოლოდელის სისხლის ჯგუფს მყოფიებდა, რისი აღნიშვნაც 1941 წლიდან საკლდე-ბული გახდა. მერინაგებისათვის და ტანსაცმისათვის 1940 წელს შემოიღეს პირადი ნიშნები, რომლებიც ცეცხლგამძლე დასრულებული ფილადასაგან, ხოლო თასმა სპეციალური აზმეტის ბოჭკოანი მასალისაგან იყო დამზადებული. ეს იმას განაპირობა, რომ თეთის ან ალუმინის ფეტონები ცეცხლმდებულ თვითმფრინავში თუ ტანკში დაგროვდა და იფრთხილავდა მათთვის გამოუსადეგარი ხედიოდა.

ამოსაცნობი ნიშნები იმეუ ზომისა და ნიშუმის მზადებოდა, როგორც ვერმახტის ჯარისკაცები ატარებდნენ. ფეტონის წინა მხარეს მითითებული იყო ლეგიონის შემოკლებული დასახელება: GEORGE.LEG — ქართული ლეგიონი, ARMEN.LEG — სომხური ლეგიონი და ა.შ. და ლეგიონების პირადი ნიშანი. მუიერ მხარეს, ხშირად პირადი ინიციატლით, მფლობელის სრული დასახელება იყო მითითებული. რუსების გაპათივისუფლებული არმიის (POA) ქვედანაყოფების მებრძოლებისათვის გამოიყენებოდა 1935 წლის პან-ის ნიშუმი, წინა მხარეს მითითებული იყო STALAG 112 (ტყუთა ბანაკ №112), ხოლო უკანა მხარეს იხირომაცია მფლობელზე. ეს ნიშნები სამხედრო ტყვეს მას შემდეგ ეძლეოდა, რაც ის POA-ში სამსახურის სურვილს გამოთქვამდა.

რაისხტის ქვეით ჯარებში 1915-1917 წლების ნიშუმის ნიშანი 1925 წლის 12 მაისს (50X70X1მმ) შემოიღეს. ოჯალური ფირფიტა თუთიის შენაწილისაგან მზადდებოდა, ხოლო ვერმახტში 1935 წლიდან ფირფიტის ძირითად მასალად ალუმინი იქცა, თუმცა უკვე 1941 წელს ავიაციის დიდმა დანაკარგმა და ალუმინის დფიცეტმა ვერმანია აიძულა, დაბრუნებოდა თუთიას, ომის დასასრულს კი ფილაღზე გადავიდნენ.

ვერმახტის ნაწილებსა და ქვედანაყოფებში, გარდა ციცხალი ძალის დანაკარგის აღრიცხვისა, საკლდებული გახდა „პანის ჩამონათვლის“ ყველაფერი მომზადება, რათა ეწინააღმდეგებინათ იმ

ჯარისკაცებსა და ოფიცრებს აღწახს, რომლებმაც დატოვეს ქვედანაყოფი ან ნაწილი სხვა ადგილას გადასვლის გამო (მაგ.: დასაბრუნებელი ქუდანაყოფი ან სულაც ჯარისკაცი) — თან ატარებდა და ვერმახტის ტყვეთა რეურთა ბერ-სტენბი WEHRMACHI-AUSKAFI-STEIB (შემოკლებით WAST). WAST-ის დღევანდელი მემკვიდრის — „ყოფილი ვერმახტის დაღუპულთა ახლობლებისათვის შემოკლების გერმანული სამსახურის“ არქუმი მარტო ქვეითი ჯარებისა და სამხედრო აპარატის ძალების პირად შემადგენლობაზე ას მფლობელი მუიერ ცნობაა. აღრიცხვის ეს სისტემა დღესაც ზუსტ ინფორმაციას იძლევა მუიერ მსოფლიო ომში დაკარგული ან დაღუპული პირის შესახებ.

ომის შემდეგ ვერმანიაში, მსოფლიოში არსებული პოლიტიკური სიტუაციიდან გამომდინარე, ორი სახელმწიფო — გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკა და გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკა შეიქმნა.

გერმის სახელმწიფოებში არმანიაში „პანები“ სამხედრო მოსამსახურებისათვის და რეზერვისტებისათვის მხოლოდ 1970 წლის დასწყისში შემოიღეს. ვერცხლისფერი ლითონისაგან დამზადებული ფეტონი სამხედრო მოსამსახურის დაკომენტის შემადგენელი ნაწილი იყო. იგი მორგობ, მართკუთხა კუთხეებშიმორგებულ ფირფიტას წარმოადგენდა. ფეტონის შუაზე გადატეხის გასაილუმინირებლად გვიძე შუა ღერძზე გამჭოლი ჭრილები ჰქონდა. ფირფიტის ზედა და ქვედა ნაწილებზე მუიერ სატარებლად შენერეტიბთან ერთად დატანილი ჰქონდა ინიციალები DDR. ინიციალების ქვეშ მფლობელის საიდენტიფიკაციო ოთხნიშნისა ნიშნის იყო ამოტყვევებული, ხოლო მფლობელის ორივე მხარეს — მფლობელის სისხლის ჯგუფი.

1956 წელს ბუნდესვერში სამხედრო მოსამსახურეთათვის ტრადიციული, ოჯალური, 80მმX50მმ ზომის ფეტონი შემოიღეს. მას დაღესაც სპეციალური ლევირებული ფილადასაგან აშზადებენ. ფილადა უძლებს როგორც მქვეთაქურ დაზიანებას, ასევე ძადალ ტემპერატურასა და კორიზმას. თასმის მავთირად გამოყენება 2.5მმ დამატრის ბორთულებთან მქვეთ (სტიფიერ, როგორც აშშ-ის არმანიაში). ომის შემთხვევაში ბუნდესვერის ჯარისკაცები ფეტონის პირად ღონემეტრთან ერთად ატარებენ. მფლობელის ზედა და ქვედა ნაწილებზე, რომლებიც ერთმანეთისაგან გრძელ ხაზზე დატანილი იყო ზომის 5 ჭრილისაგან იყოფა, აღნიშნულია ერთნაირი მონაცემები და

ორ-ორი ნახევრეტი ძქვეით სატარებლად. ინფორმაციის გადასატანად მხარეებზე გაფორმებულია წერილი ჩაერთმეხული გრძივი დარები, რომელია წინა და უკანა მხარები დანომრილია: 1,2,3,4-თ — წინა მხარე, ხოლო, 5,6,7,8,9,10-თ — უკანა. ნუმერაციის მიხედვით მითითებულია ეროვნება (GE-GERMANY), აღმსარებლობა (K-კათოლიკები; E-ლუთერანები), სისხლის ჯგუფი, რწმუნუქტორი, პირადი საიდენტუფიკაციო 11-ციფრინანი ნომერი და ერთი ასო. ეს ნომერი შეიცავს შემდეგ ინფორმაციას: პირველი 6 ციფრი აღნიშნავს დაბადების თარიღსა და გვარის პირველ ასოს, ხოლო ბოლო 5 ციფრი ბუნდესქეის პირადი შემადგენლობის სამმართველოში არსებულ სიებში მის ნომერს. მაგალითად, 11.02.73. K 31213. შეუქსებული სტრუქტურა გამოიყენება დადატებით ინფორმაციის აღსანიშნავად.

გერმანელებს იფე ამერიკელებმც გამოიყენეს. მათი პირველი მცდელობა, ამერიკით ბრძოლის ველზე დაღუპული ჯარისკაცები, სამოქალაქო ომიდან ეტაცოს სათავეს. მამინ ჯარისკაცები იქააღდს ან სწოებით ნაჭურს იყენებდნენ, მათზე აღნიშნავდნენ პირად მონაცემებს და იყენებდნენ ტრანსკელებზე ან ჯიბეში ინახავდნენ. იყენებდნენ კუნტარულად დაშვადებულ ბრინჯაოს ან ტყვიის მედალიონებსც. მედალიონებით მომარაგებულ საეკლემიქური ორგანიზაციები და ფილანთროპიკე ზრუნავდნენ, მერამ ეს ზღვაში წვთი იყო იმ პირობე-მასთან შედარებით, რამც თუი სამოქალაქო ობის დაბიურების შემდეგ იქნა.

ცნობლია პიროვნების ამოსაცნობი ფეტონების (მედალიონების) — პაჟის შექმნის ოფიციალური თარიღი.

აშშ-ის შეიარაღებული ძალების სამინისტრომ 1906 წლის 20 დეკემბრის ბრძანებულებით ჯარისკაცებისათვის და ოფიცრებისათვის საეციალური მედალიონი დააკანონა. პირველი ნიმუშის ფეტონები დაახლოებით ვერცხლის ორმოცდათცენტინანის მრგვალი ფორმის მინერტსოფენა იყო. ის ალუმინისაგან შვადლებოდა. მასზე აღნიშნული იყო მფლობელის სახელი, გვარი, წოდება და ქვედანაყოფი. ძალების მედალიონებით-ან მსგავსების გამო მას მეტსახელი — „ძაღვის მედალიონი“ (DOG TAG) შეარქვეს.

ფეტონი ერთხელ გაიცემოდა და ავადებულება მფლობელს, ველზე თასმით შებმული ეტარებინა. დაკარგვის შემთხვევაში, მას საკუთარი ოანით შეიქმნდა, ხოლო დანიაურების ან სხვა ნაწილში გადაყვანისას ძველი წარწერები იშლებოდა და ფეტონზე ახალი მონაცე-

1. სამოქალაქო ომისდროინდელი ფეტონი; 2. ამერიკა-ესპანეთის ომის-დროინდელი ფეტონი; 3. 1906 წლის ალუმინის ფეტონი. პირველი ნიმუში

მები იტვიფებოდა. ცხადია, ეს არ ქებოდა ოფიცრებს, მათ შვექლოთ შევექვეითთ თუნდაც ვერცხლის მედალიონებში და თასმის მაფერად ძქვეით ეტარებინათ.

პირადი მონაცემები ფეტონებზე სამხედრო ნაწილში გადაქინდათ, ამისათვის არსებობდა ხელსაწყოების ნაწეები: პატარა ნაქუჩი, გრდელი, დასამტამპი პუახონები ციფრებისა და ასობის აღნიშნითი ფელაფერი ხის პატარა ყუთში იყო მითავებული და ასეულის სერფანტან ინახებოდა. გრდელი ისე იყო მოწყობილი, რომ შეიძლებოდა ქებურის სახელურის ან კოჭის ტრანს დამატება და მასზე მფლობელის იმ მონაცემების გადატანა, რაც ფეტონზე იყო აღნიშნული. ტექსტს მედალიონებზე მფლობელი თეითონ ათავსებდა, ამიტომ მასზე შეიძლებოდა სხვადასხვა ინფორმაციის გადატანა.

1910 წელს შემოიღეს ახალი, 35მმ დიამეტრის პაჟები. ის ძველისაგან მხ-

ოლად ზომით განსხვავებოდა (ონდაც დიდი — 36მმ), ინფორმაცია კი ახალ ფეტონებზე იფევე გახლდათ.

1916 წლის 6 ივლისის ბრძანებულებით პირადი შემადგენლობისთვის დაწესდა ორი ფეტონის ტარება. ამთეგან, ერთი შედარებით მოკლე თასმით უნდა ყოფილიყო მორეზე დამატებული. ჯარისკაცის დაღუპვის შემთხვევაში მოკლე თასმით დაკიდებულ ფეტონს ქვედანაყოფის მეთაურს აბარებდნენ, ხოლო პირველი გარდაცვლილიდან ერთად იმარტებოდა.

1917 წელს ამერიკის ჯარებისთვის ქვეყანაში კატასტროფული ეკონომიკური მდგომარეობის გამო სასწრაფოდ, ექსტრენული წესით დამზადდა კადრატული ფორმის კუთხემომრგვალებული ფეტონები. მასზე 1918 წლის ზაფხულამდე მფლობელის აღმსარებლობა მითითებული არ იყო, ეს გრაფა მოგვიანებით დაამატეს და ამისათვის ლათინურ შრიტტს იყენებდნენ. „C“ კათოლიკისმს (catholic) აღნიშნავდა, „H“ — ოულაიზმს

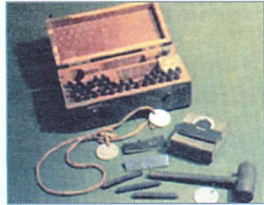

II მსოფლიო ომის დროინდელი ამერიკელი ჯარისკაცი

(Hebrew), „P“ - პროტესტანტიზმს (protestant). XX საუკუნის 60-იან წლებამდე მხოლოდ ამ სამხრეთის აღმშენა იყო დაშვებული.

საინტერესოა სამხედრო-სახლავო ძალებისა და საზღვაო ქვეითების ფერებზე. მათი ტარება სოფლებული 1917 წლის 12 მაისს USN 294 ბრძანების თანახმად გახდა. ოჯახური ფორმის შედარებები სპილენძ-ნიკელის შენადნობისაგან იყო დამზადებული. მათზე აღნიშნული იყო სახელი, გვარი, დაბადების თარიღი, პირველი თანამდებობა და კავშირი ფლოტთან USN (United States Navy) ან ფლოტის რეზერვთან USNr (United States Navy Reserve). ოფიცრების ფერებზე დაბადების თარიღის მაგვრად მითითებული იყო წოდება და მისი მნიშვნელობის თარიღი, ხოლო ფერების მეორე მხარეს თითის ანაბეჭდი.

პირადი მონაცემების ფერებზე გადატანისთვის არსებობდა ხელსაწყოების ნაკრები: პატარა ჩაქურ, გრადემლი, დასაშტამებ უპასონენო ცირკულებსა და ასობის აღნიშვნით. ყველაფერი ხის პატარა ყუთში იყო მოთავსებული

1. 1906 წლის ფეტონი, მონაცემების სტანდარტული ფორმატი; 2. 1906 წლის ფეტონი, დამატებული ჯეკს მეორე ნახევრით მეორე ფეტონის სატარებლად; 3. 1910 წლის ნიშნის ფეტონი. მისი ზომა შედარებით გაზარდილია. ეკუთვნოდა მფრინავს; 4. 1910 წლის ფეტონი; 5. კვადრატული ფორმის ფეტონი, „დამზადებული ექსტრენულად“; ეკუთვნოდა საექსპედიციო ძალებს.

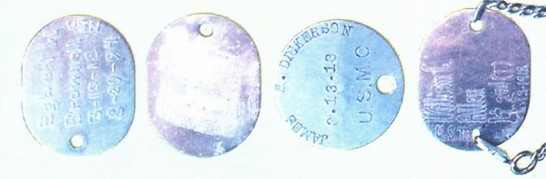
სრული ქაოსი სუფევდა საზღვაო ქვეით ნაწილებში. ქვედანაყოფები, რომლებიც სამსახურს ზომავდნენ, პაპებს ან ფლოტის სხვა ობიექტებზე გადიოდნენ, ფლოტისთვის შესაბამის ფერების ატარებდნენ, მაგრამ წარწერით USMC (United States Marine Corps). ხოლო მათ ვისაც სამსახური სარძიო ნაწილებთან ერთად უხლებილია, იყენებდნენ შრეგულ სტანდარტულ ფერებს, მაგრამ მასზე უკვე მითითებული იყო არა ქვედანაყოფი, არამედ იგივე USMC. ახლა ისინი უკვე „O“-ით იწვევოდა, ნომერი „O“-1 მანიჭეს გენერალ ჯონ პერმინჯს.

თარიღი, რომლითაც ეფერინმა დღეენდელი სახე მიიღო, 1940 წლის 15 თებერვალი გახლავთ ამ დროიდან ეფერინის მართი კოდა ფორმისა, მომრეკვლეული კუთვნილება და მასზე მონაცემების გადატანა ხდება უკვე სპეციალური საბეჭდი პირტატული მანქანით.

ფერების პირველი პარტია სპილენძისა და ნიკელის შენადნობისაგან მზადდებოდა და მათ დამახასიათებელი შეყვრილობა ჰქონდათ ერთ ბოლოში ფეტონს მქუკვის სატარებელი ნახევრები ჰქონდა, ხოლო მეორე ბოლოში სპეციალური ღრმული. საბეჭდ მანქანაზე დასაწესებლად. 1941 წლის ნოემბრიდან ისინი უკვე უმეტეს შემადნობისგან მზადდებოდა: 65% - ნიკელი, 30% -

სპილენძი, 5% - ფოლი, დამატებული მარგანეცი, კაჟი და ნიჰობიანი. დამახასიათებელი ეფერინის ფორმა იგი მზირად აღუქმინში ვერდილია. ისევე როგორც თანამედროვე ფერებზე, მამინდელზე უკვე დატანებული იყო 5 სტრიქონი: 1. გვარი, სახელი; 2. სარგის-ტრაციით ნომერი, გამუქების საწინააღმდეგე აგრის თარიღი, სახლის ვაკუუმი (A.B.A.O მაგრამ არ იყო მითითებული რეკ-ფეტონი); 3. ახლობლის გვარი, ფესვ ატვირთვებზე ფერების მფლობელის გარდაცვალება; 4. ახლობლის მისამართი; 5. მფლობელის საცხოვრებელი ქალაქი. შტატი და მფლობელის აღმსარებლობა. ფერებზე ინფორმაციამ ამ თანამომდევრობით 1943 წლამდე იარეზა, ხოლო 1943 წლიდან, სტრიქონი, სადაც მითითებული იყო ახლობლის მონაცემები, გაუქმდა. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ გზარული ეროვნების ჯარისკაცები, რომლებიც მეორე მსოფლიო ომის ეროპული ბრძოლის ბატალიებში ხვდებოდნენ, თავის აღმსარებლობას იშვიათად უთითებდნენ. ერთმანეთზე ასხმულ ფეტონებს თავისი ნაკლიც გააჩნდა. ფერინტის წინა სახეზე მებრძოლებისათვის უხ-

- 1. სტანდარტული საზღვაო ფლოტის ფეტონი, სადაც მითითებულია სახელი, დაბადების თარიღი და სამსახურის დანერგვის დრო; 2. საზღვაო ფლოტის ფეტონის უკანა მხარეს აღნიშნულია მფლობელის თითის ანაბეჭდი; 3. საზღვაო ქვეითის ფეტონი, რომელიც სამსახურს არმიულ ქვედანაყოფებში გაივლიდა; 4. საზღვაო ქვეითის მე-2 ლეიტენანტის ფეტონი, რომელიც სამსახურს საზღვაო ფლოტში გაივლიდა.

1. 1939 წლის არმიული ფეტონი, მასზე აღნიშნულია სარეგისტრაციო ნომერი; 2. 1940 წლის ფეტონი, 5 სტარტიკონის მაგივრად არის 4, აკლია მფლობელის მისამართი; 3. სტანდარტული 1941 წლის ნომერის ნიმუშის ფეტონი; 4. 1943 წლის ნიმუშის ფეტონი, რომელზეც არ არის მითითებული დადგენილი ჯარისკაცის ახლობლის გვარი და მისამართი; 5. ოფიცრის ფეტონი სარეგისტრაციო ნომრით, რომელიც იწვევბოდა „0“

1. სამხედრო-საზღვაო ძალების რეზერვის ლეიტენანტ-მეთაურის ფეტონი; 2. 1942 წლის დეკემბერში გაცემული ფეტონი; 3. სანაპირო დაცვის ლეიტენანტის ფეტონი; 4. საზღვაო ქვეითი რეზერვის კაპიტანის ფეტონი; 5. სამხედრო-საზღვაო ძალების რეზერვის ოფიცრის ფეტონი

ერხულობას ქნინდა მათი ჟღარუნი, რაც მუიმარს მოწინააღმდეგესთან წყუად მი-ახლოების საშუალებას უსაზობდა. ხმუ-რის თაიდან ასცილებლად მუიმორები მათ ერთმანეთზე ლეუკოპლასტერი ან თხოლენტი ამაგრებდნენ, აგრეთვე აც-მუენერ აირწინაის შლანგისაგან გამოჭ-რულ ეისრო რუხინის რუოლებს და სხვა. იყუნენ ფრანტებიც, განსაკუთრებით ოფიცერთა შორის, რომლებიც ფეტონებ-ისათვის სპეციალურ ტყუის შალითებს,

ძეარფასი ლითონის ძქქეებს და ქვედან-ალოფის შუხაბამისი ფერის თასმებს ატარებდნენ (ციხსფერი ქვეითთათვის, წითელი არტილერიისთვის და ა.შ.). ცუ-ღლებები შუხით როგორც სამხედრო საზღვაო ფლოტს, ასევე საზღვაო ქვეითსაც, 1940 წლამდე ისინი 1917 წლის ნიმუშის ფეტონებს იყენებდნენ. ფლოტის 1940 წლის ნიმუშის ფეტონი უუანგაიე ფოლადისაგან დამზადებულ ოვალურ ფორფტას წარბოადენდა, რომლის წინა

გახლდით ის, რომ პირველზე აღნიშნუ-ლი იყო „USN“, ხოლო მეორეზე „USMC“. ომის შემდგომი პერიოდისათვის, შუიარ-ალებული ძალები უნიფიკაციის გზას დაადგა. ვეულა სახეობის საჯარისო ფორმირებისათვის შუიოღებულ იქნა ერთიანი ფეტონი - სტანდარტული არმი-ული. მოგვიანებით ორმოცდაათიანი წლების ფეტონებიდან გაქნა ტქმეიური ღრძული და მათ საბოლოოდ დღეებდუ-ლი სახე მიიღეს. 1964 წლიდან ოფიცრებ-ისათვის დაიწვეს სარეგისტრაციო ნომ-რის ახალი სერის მინიჭება. ამ სერისი პირველი ნომერი „0-99000“ მიეჩნება ლე-იტენანტ ვერკ ე.სმარტ-ს. ქვესციფორიანი ნომრები ენიჭებოდათ ნაციონალური გვარდიის ოფიცრებს. გარდა ამისა ისინი „OF“-ით აღინიშნებოდნენ.

ჯარისკაცთა სარეგისტრაციო ნომრე-ბის სისტემას მუიერ მსოფლიო ომის ღრიოდან ცელილება არ განუკლია. ნო-მერი ჯარისკაცზე შუიცავდა შემდეგ ინ-ფორმაციას: პირველი ციფრი იძლეუდა სა-შუალებას გაერკვიათ ეკუთვნოდა თუ არა იგი ნაციონალურ გვარდას და იყო თუ არა წყუადმული. მუიერ ციფრი მუითობ-და, თუ ქვეყნის რომელი რეგიონიდან იყო გარწეული. ხოლო მილიანად ნომერი მუ-ითიებდა სამსახურის დაწეების სუარაუ-ღო ღრის.

გაგრძელება შემდეგ ნომერში მიხილ სურცილავა

ყველ თაობის სახვეარელი გახაითი 1934 წლიდან

კავკასიური მოვლენები

დოქტრინის გარეშეც აზერბაიჯანის არმიის რეგიონში საუკეთესოდაა აღჭურვილი

აზერბაიჯანი

● „სპეციალურმა ჯგუფმა სამხედრო დოქტრინის შექმნაზე დაიწყო მუშაობა“, — განაცხადა პარლამენტის უმისპრობისა და თავდაცვის კომიტეტის თავმჯდომარის შირადიგული ალიანის მორჩაზადემ. მისი თქმით, დოქტრინის მომზადებასა და მიღების პროცესს პრეზიდენტი ილჰამ ალიევი აკონტროლებს. დოქტრინის პროექტი პარლამენტს განსახილველად საშუალოდგომო სესიასზე გადაეცემა.

რომლის აუცილებლობა თავდაცვის სფეროში მიმდინარე რეფორმებმა წარმოშვა და მიზნად საზოგადოებრივი კონტროლის გაძლიერებასა და შეიარაღებულ ძალებში ადამიანის უფლებათა დაცვას ისახავს. საბჭო საექსპორტო, განალიზების, შედეგების, კულტურის სფეროთა, ეკოლოგიის, სპორტის, ეკლესიის, საზოგადოებრივ ორგანიზაციათა თაით-თითო და სომხეთში მცხოვრებ ეროვნულ უმცირესობათა ორი წარმომადგენლით დაკომპლექტდება.

სოხეთი

● უახლოეს მომავალში თავდაცვის მინისტრ სეირან ოგანინთან საზოგადოებრივი საბჭოს შექმნა იგეგმება,

ჩრდილო კავკასია

● ჩრდილო კავკასიაში და განსაკუთრებით ინგუშეთში ტერაქტები გაზიზრდა. 7 ფელის თაჟში დაჭრეს ში-

ინგუშეთის პრეზიდენტი იუნუს-ბეკა ევკუროვის ავტომობილი აფეთქების შემდეგ

ნაგზო საექმთა სამინისტროს საექმთარტო-კრინანლისტური ცენტრის უფროსი პოლკოვნიკი მაგომედ გადბორბევი. 4 ფელის დღის 9 სათისა და 30 წუთის მახლობლად ჩახაფრებაში მოქევა ჩქნეთის შინაგან საექმთა სამინისტროს ავტომობილების კოლონა, რომელსაც ცეცხლი ფუძარსატკოროცნებით და ცეცხლსასრული იარაღით გაუხსნეს. დაიღუპა სამინისტროს 9 თანამშრომელი და 10 დაჭრა. 22 ფნის ინგუშეთის პრეზიდენტი იუნუს-ბეკა ევკუროვის კორტევის მწველიობისა დაახლოებით 70-კილოგრამიანი ტროტინის მოწვობილობა აფეთქა და პრეზიდენტის კუსტარულად დაჯგუშული „მერსედესი“ მთლიანად განადგურდა. დაიღუპა მძღოლი, ხილო უმძიმეს მდგომარეობაში მეოფი ინგუშეთის პრეზიდენტის გადარჩენა მოსოფში მოხერხდა. 2004 წელს არილიში ბუჯიკებმა ევკუროვის წინამორბედი — პრეზიდენტი მურატ ზინაოვიც აფეთქეს, რომელიც მაშინ შიუბუქედ დაიჭრა.

● 7 ფელის ციმბირის სამხედრო ოლქის ქალაქ ალჯისკში დისლოცირებულ მოტომსოროლედ ბრიგადაში პარდაბარ პლაცზე 44 დაღუბნულ ახალწვეულს დაახლოებით ორასმა რუსმა სამხედრომ სექმა. როგორც დაღესტნელებმა ჟურნალისტებს განუცხადეს, მათ სისტემატურად აფირობენ, უწოდებენ შაიმუნებს, მადლებსა და „ჩურკებს“. პროტესტის ნიშნად დაღესტნელმა ახალწვეულებმა შიმშილი გამოაცხადეს და სხვა ნაწილებში გადასელა მოითხოვეს.

● ჩქნეთში გაუქმებული ანტიტერორისტული რეჟიმის პირობებში 8 ფელის შატის რაიონში 2 რუსულ სამხედრო შეუღლმფრნეს ტუის მასოვიან ცეცხლი გაუხსნეს. ორგე შეუღლმფრნი დაზინანდა, მაგრამ პილოტებმა დაჯღომა მაინც მოახერხეს. დაიჭრა ერთი სამხედრო მოსამსახურე.

● 10 ფელის ვლიადკეკაზში რუსეთის შინაგან საექმთა მინისტროს მოადგილე არკადი ედელევის განცხადებით, დაიწყო იმ ინფორმაციის გადამოწმება, რომლის თანახმადაც ჩრდილო კავკასიაში გადასვლის მიზნით თანამგობრობის ერთ-ერთი ქვეყნიდან

გიგოსილვა...

სწავლება „კავკაზ 2009“-ის ერთ-ერთი ეპიზოდი

საქართველოში 60 ბოიეცი შეიფიდა. მანვე აღნიშნა, რომ ბოიეცებს საზღვარგარეთიდან მიღებულ დაფინანსება გაეზარდათ და მაგალითად მოიყვანა დოკა უმაროვი, რომელსაც თურქეთიდან 40-50 მილიონი დოლარი გამოუგზავნეს.

● ვლადიკავკაზში შეჯამდა სწავლება „კავკაზ-2009“-ს დროს ოლქის სამხრეთ-დასავლეთ რეგიონში დილოციერბული ჯარების საბრძოლო და მობილიზაციო მზადყოფნის შედეგები. ამასთან დაკავშირებით მოხსენება ვლადიკავკაზის სამხედრო კომისარმა პოლკოვნიკმა მიხაილ შერსტიობიტოვმა გააკეთა. მისი თქმით, ჩატარდა ომის დროს სამხედრო ნაწილებზე მიწოდების მოქალაქეთა გაფრთხილების, გამოძახებისა და შეკრების პროცესი, რისთვისაც გაიმართა შეკრების სამი პუნქტი და მზადყოფნაში იყო სატრანსპორტო ავტოკოლონა. გაფრთხილება 280 კაცმა მიიღო, უმრავლესობა კომისარიატებში მითითებულ დროს გამოცხადდა.

ბენერალი ჩაბანი

სამუშალებები მუდმივი დისლოკაციის ადგილებში არიან. უპილოტო საფრენი აპარატები რუსეთის სახმელეთო ჯარების განკარგულებაშიც არის, მაგრამ ამის შესახებ სახმელეთო ჯარების სარდლობა არაფერს ამბობს.

● საქართველოში პერსონა ნონ გრატად გამოცხადებულმა გენერალ-მაიორმა სერგეი ჩაბანმა სამხედრო კარიერა დასრულა და 54 წლის ცხვირალი უფრონევის ოლქში მიაჯარა ფედერალურ ტრასიერად დაინიშნა. ჩაბანი 2005 წლის 20 აპრილიდან ქართულ-აფხაზური კონფლიქტის ზონაში ე.წ. რუსული სამშვიდობო ძალების სარდალი იყო და 2008 წლის აგვისტოს აგრესიაშიც მონაწილეობდა.

ცხინვალის რეგიონი

● 13 ივლისს რუსეთის პრეზიდენტი დმიტრი მედვედევი რუსული არმიის დამკვეთობილ ცხინვალის რეგიონში წინასწარ, ანონსირების გარეშე ჩავიდა. მას თან ახლდა თავდაცვის მინისტრი ანატოლი სერადიუკოვი. მედვედევმა დაათვალიერა რუსული საოკუპაციო არმიის მე-4 სამხედრო ბაზის ინფრასტრუქტურა და შეხვდა სეპარატისტთა ლიდერ კოიოის. გაიმართა საუბარი, რომელიც სამხედრო სფეროში თანამშრომლობასაც შეეხო. სასაცილოა თავდაცვაზე თანამშრომლობა, როცა ე.წ. სამხრეთ ოსეთის არმიას მილიანად რუსეთი ინახავს, დაკომპლექტებულია რუსეთის არმიის ოფიცრებითა და რაოდენობრივად რუსეთის არმიის ერთი მოტომსროლელი ბრიგადის ტელეფონიც არ იქნება. ბევრად უფრო ხერხიერი საუბარი საოკუპაციო ჯარების მე-4 სამხედრო ბაზის სარდლობასთან იქნებოდა, სადაც „დედოფშინას“ მისეხითი საქართველოში თავშესაფარი უკვე ორმა რუსმა ჯარისკაცმა ითხოვა.

თმშპრ ჩარანიძე

კონფლიქტური კვირბი

აფხაზეთი

● 9 ივლისს რუსეთის სამხედრო-საპაერო ძალების სარდალმა, გენერალ-პოლკოვნიკმა ალექსანდრ ზელინმა უარყო ქართული მხარის ბრალდება, რომ საქართველოს ტერიტორიის თავზე რუსული უპილოტო საფრენი აპარატები დაფრინავენ. ზელინის განცხადებით, სამხედრო-საპაერო ძალების უპილოტო საფრენი აპარატები ბოლო ფრენის საქართველოს თავზე ადარ ფრენის, ხოლო სამხედრო-საპაერო ძალები და

პრეზიდენტი მედვედევი ცხინვალში ჩავიდა

კორეელთა კიდევ ერთი ახალი სოფელი

2007 წლის 12 ივლისს კორეის რესპუბლიკის სამხედრო-საზღვაო ძალებს ამფიბიური სადესანტო ხომალდი LPH 6111 Dokdo გადაეცა, რომლის მშენებლობა ქალაქ ხანძინის Heavy Industry-ის ევრეზე 2005 წლის 12 ივლისს დაიწყო.

ხომალდმა კორეის სამხედრო-საზღვაო ძალების პოტენციალი, როგორც შეტევაში, ასევე თავდაცვით სადესანტო ოპერაციებში ძალზე გაზარდა. სეული ამ კლასის ხომალდების მშენებლობის გეგმელებს აპირებს, მოსალოდნელია, რომ 2020 წლისათვის მათი რაოდენობა 4 ერთეულს მიაღწევს.

Dokdo-ს სრული წყალქვეშა 18800 ტონა, სიგრძე 199 მეტრი და მაქსიმალური სიჩქარე 23 კნობია, ეკიპაჟი 300 კაცისაგან შედგება.

ხომალდი გათვლილია 720 საზღვაო ქვეითის, 10 შევუღმფრენის (სატრანსპორტი UH-60 და საექიზო მხარდაჭერის AH-1), 10 ტანკის, 10 ავტომობილისა და საპაერო ბალიშზე მოცურავე 2 LCAC კატარის მატებაზე.

თავდასაცვად აღჭურვილია უახლესი საზენიტო-სარაკეტო კომპლექს RIM-116 RAM-ითა და ახლო მანძილზე მოქმედი Goal-keeper CIWS სისტემით.

ეროვნული
ბიზნის-ცენტრი

სერბი ავიაკონსტრუქტორების თვითფრინავი

4 აპრილს ბელგრადის მახლობლად ბატაინიკას სამხედრო აეროდრომზე სერბეთში წარმოებული სასწრაფო-საბრძოლო თვითფრინავ lasta-95-ის სადემონსტრაციო ფრენა შედგა.

ეს არის ორადგილიანი (პილოტი-ინსტრუქტორი) მონოპლანი, რომელსაც აფრენა-დაჯდომა ბეტონისა და გრუნტის აეროდრომებზე შეუძლია.

თვითფრინავის წვრილსერიული წარმოება ქალაქ კანჩევოს ავიაქარხანა Utva-ში იგეგმება. სერბეთის სამხედრო-საკავრო ძალებისათვის უკვე 15 lasta-95 არის შეკვეთილი, ხოლო ურავი 20 თვითფრინავის შექმნას აპირებს.

თვითფრინავის სიჩქარე საათში 360 კილომეტრია, ფრენის ჭერი 5200 მეტრი. სასწრაფო ვარიანტში ფრენის სიშორე 1060 კილომეტრს, ხოლო საბრძოლოში 400 კილომეტრს აღწევს.

საბრძოლო დანიშნულებით გამოყენებისას lasta-95-ს ფრინავებზე ტყვიამფრქვევების 2 ან „პაერი-ზედაპირის“ კლასის უმართავი რაკეტების 2 კონტეინერი, ან ორი 100-კილოგრამიანი საავიაციო ბომბი უყენდება.

ეროვნული
ბიზნისთემა

ბირთვული პაჭრობა

ათობინიანი
საკონტინენტთაშორისო
ბალისტიკური რაკეტა P-36
ერთხანს აშშ-ისთვის დიდ
საფრთხეს წარმოადგენდა,
დღეს კი რუსეთის
მხოლოდ 68 ისეთი
რაკეტი აქვს

შორე მსოფლიო ომის დასრულებ-
ის შემდეგ ერთ დროს მოკავშირეები —
საბჭოთა კავშირი და აშშ ბარიკადების
სხვადასხვა მხარეს აღმოჩნდნენ. განსხ-
ვავებული რეჟიმისა და იდეოლოგიის
გამო არ ორი ქვეყნის ურთიერთობა გას-
ცდა დიპლომატიურ ფარგლებს და
სისტემების გლობალურ დაპირისპირე-
ბაში გადაიზარდა, რასაც დროდადრო
მსოფლიოს სხვადასხვა წერტილში
სამხედრო კონფლიქტების განაღება
მოჰყვა. კუროდ, კოჩისა და ვიეტნამის
ომები, ისრაელ-არაბეთის ომები და ა.შ.

აშშ-ისა და საბჭოთა კავშირის და-
პირისპირებაში, რაც ისტორიაში „ცივი
ომის“ სახელით შევიდა, განსაკუთრებუ-
ლი ყურადღება შეიარაღების სფერო-
ში პაექრობას ეთმობოდა, რომელშიც
დაბანდებული თანხების ოდენობა ათო-
ბით მილიარდს აჭარბებდა. 50-იანი
წლებითთვის ორივე ქვეყნის სამხედრო

არსენალებში ბირთვული ქობინების
რაოდენობა იმდენად გაიზარდა, რომ
თავისუფლად შეიძლებოდა დედამიწის
განადგურება.

უკვე 60-იანი წლების დასაწყისში
მსოფლიო ბირთვული ომის ზღვარზე
აღმოჩნდა, როდესაც თურქეთში, ქალაქ
იზმირთან აშშ-მ 2400 კმ მოქმედების
რადიუსის PGM-19 Jupiter-ის ტიპის სა-
შუალო სიშორის 15 ბალისტიკური რა-
კეტა განათავსა. ეს ბირთვულქობინანი
რაკეტები საქართველოზეც იყო დამ-
ოზნებული. საბასუსხოდ საბჭოთა კავ-
შირმა რაკეტები კუბაში განაღება. ეს
მოუღენია ისტორიაში კარიბის კრიზისის
სახელით შევიდა. საბედნიეროდ, მანში
კენედისა და ხრუშჩოვის შორის მოლა-
პარაკეტების წარმატებით დასრულების
წყალობით კაცობრიობამ შეძლო ბირთ-
ვული ომის თავიდან აცილება. გარდა
ამისა, ბირთვული პოტენციალის ზრდა
ორივე ქვეყნის ეკონომიკაზე ძალზე

უარყოფითად მოქმედებდა ეკონომი-
კური ქვეყნის მიუხედავად სწორედ რომ
საჭიროა ბირთვული არსენალის
რაოდენობის ურთიერთგულისობა.

ინტენსიური მოლაპარაკება აშშ-სა და
საბჭოთა კავშირს შორის სტრატეგიული
შეიარაღების შეზღუდვის OCB-I (SALT-I)
თაობაზე 1969 წლის 17 ნოემბერს დაიწ-
ყო. მოლაპარაკების თანხმად, რომლის
ფარგლებშიც პელსინკისა და ვენაში რამ-
დენიმე შეხვედრა გაიმართა, ორივე ქვეყ-
ნა ვალდებული იყო შეიარაღებაში არ-
სებული ბალისტიკური რაკეტებისა და
გამშვები დანადგარების რაოდენობა მო-
ლაპარაკების მომენტისთვის არსებულ
რაოდენობაზე შეეზღუდებინა. ამასთან, დამ-
ველები იქნა შეიარაღებაში ახალი სახის
სახმელეთო და საზღვაო (წყალქვეშა
ნაგებზე) ბაზირების ბირთვულქობინანი
ბალისტიკური რაკეტების მიღება, ოღონდ
მათი რაოდენობა შეიარაღებიდან მოხს-
ნილი ძველი რაკეტების რაოდენობას არ
უნდა გასცილებოდა.

1968 წლიდან საბჭოთა კავშირი
ყოველწლიურად შეიარაღებაში 200-
მდე ახალ ბალისტიკურ რაკეტას იღებ-
და, აშშ-ის შეიარაღებაში არსებული
რაკეტების რაოდენობა კი ამ პერიოდის-
თვის ძლიერ არ იცვლებოდა (საკონტი-
ნენტთაშორისო ბალისტიკური — 1054,
წყალქვეშა ნაგებზე ბაზირებადი ბალის-
ტიკური რაკეტები — 656). სამაგიეროდ,
აშშ თავის რაკეტებზე განცხადებულ
ბირთვულ ქობინებს აყენებდა, რაც
უფრო საშიში იყო.

მოლაპარაკების ერთ-ერთ პუნქტში
რაკეტ საწინააღმდეგო თავდაცვის
სისტემის საშუალებების შეზღუდვაც
ფიგურირებდა. 1971 წლის მაისში, მო-
ლაპარაკების ჩიხში შეკვლის შემდეგ,
რაკეტ საწინააღმდეგო თავდაცვის
სისტემის თაობაზე პირველი ხელშეკ-
რულება დაიდო, ოფიციალურად კი მო-
ლაპარაკება 1972 წლის 26 მაისს მოსკ-
ოში სტრატეგიული შემტევი შეიარ-
აღების ფარგლობითი შეზღუდვისა და
რაკეტ საწინააღმდეგო თავდაცვის
სისტემის შესახებ რიჩარდ ნიქსონისა და
ლენინდ ბრეჟნევის ხელმოწერილი ხე-
ლშეკრულებით დასრულდა. მხარეებს
რაკეტ საწინააღმდეგო თავდაცვის მხო-
ლოდ ორი-ორი სისტემა (დელტა-კლასის
ან საკონტინენტთაშორისო ბალის-
ტიკური რაკეტების გამშვები მარტების
თემიურის გარშემო) უნდა ჰქონოდა,

სადაც 150 კმ რადიუსში 100 ანტირაკეტული მტეი არ უნდა ყოფილიყო.

1974 წელს გაფორმებული დამატებითი ხელშეკრულების თანახმად, ნებადართულ იქნა მხოლოდ ერთი ობიექტის გარშემო განთავსებული სისტემები. საბჭოთა კავშირმა მოსკოვი აირჩია, აშშ-მა კი სამხრეთ დაკოტაში განთავსებული ბაზა გრანდ-ფორქსი, სადაც 200 სტრატეგიული დანიშნულების ბალისტიკური რაკეტა „მინიტმენი“ იყო განთავსებული. ამასთან, დამატებითი ხელშეკრულებით აკრძალულ იქნა რაკეტაწინააღმდეგო სისტემების საზღვაო, საჰაერო, კოსმოსური ან მობილური სახმელეთო კომპონენტებისა და ასევე მილიანი ქვეწიის რაკეტაწინააღმდეგო სისტემების შექმნა, ან მისი კომპონენტების სხვა ქვეყნებში განლაგება.

პარალელურად მიმდინარეობდა სტრატეგიული შეიარაღების შეზღუდვის ფარგლებში მოლაპარაკების მეორე რაუნდი — OCB-II (SALT-II). შეთანხმების თანახმად, მხარეები ვალდებული იყვნენ შეიარაღებაში არსებული სახმელეთო და საზღვაო ბაზრების საკონტინენტთაშორისო ბალისტიკური რაკეტების გამძლეობა დაზღვევისა და სტრატეგიული ბომბდამშენების შეიარაღებაში არსებული ბირთვული ბომბების რაოდენობა 2400 ცალს არ გადასჭარბებოდა.

1981 წლის 1-ლი იანვრიდან მხარეების შეიარაღებაში არსებული საკონტინენტთაშორისო ბალისტიკური რაკეტებისა და სტრატეგიული ბომბდამშენების რაოდენობა 2250 ცალზე მტეი არ უნდა ყოფილიყო.

ჯიმი კარტერი და ლეონიდ ბრეჟნევი 1979 წლის 18 ივნისს ვენაში ხელშეკრულება OCB-II (SALT-II)-ის ხელმოწერისას

1979 წლის 18 ივნისს ვენაში აშშ-ის პრეზიდენტმა ჯიმი კარტერმა და ბრეჟნევა ხელი მოაწერეს ხელშეკრულებას, მაგრამ აშშ-ის სენატს მისი რატიფიცირება არ მოუხდენია, — ხელმოწერიდან 6 თვეში საბჭოთა კავშირმა ავღანიეთში შექმნილი სამხედრო კონტინგენტი შეიყვანა, რამაც აშშ-ის გაღიზიანება და პროტესტი გამოიწვია. მიუხედავად ამისა, ორ ქვეყნის შორის დადებული ხელშეკრულების გაუქმება ვერაფერ გაბედა და მისი პირობების შესრულებას ორივე მხარე შეუდგა.

ბირთვული შეიარაღების გარდა, 70-იანი წლების დასაწყისისთვის აშშ-ისა და საბჭოთა კავშირის შეიარაღებაში ახალი სახის ახლო და შუაღწივლი მოქმედების სარაკეტო კომპლექსები შევიდა, რომლებიც წინამორბედთან განსხვავებით ზუსტი ცეცხლით გამოირჩეოდნენ. ახალი ლიქტრინის ფარგლებში აშშ-მა ასეთი კომპლექსების განთავსება ევროპაში დაიწყო. საბჭოთა კავშირის საპასუხო ნაბიჯს დიდხანს არ დაუგვიანია და 1977 წლიდან ქვეყნის ევროპულ ნაწილში საბჭოთა კავშირმა საშუალო მოქმედების რადიუსის მობილური სახმელეთო სარაკეტო კომპლექსი РСД-10 Пионер-ის განთავსება დაიწყო. 1980 წლისთვის მორთვაობაზე 300 ასეთი კომპლექსი იდგა, რაც საბჭოთა კავშირის რამდენიმე წუთში ევროპაში განლაგებული NATO-ს სამხედრო ინფრასტრუქტურის განადგურების საშუალებას აძლევდა.

საპასუხოდ, 1979 წლის 12 დეკემბერს აშშ-ში გადაწყდა, რომ კომპლექსი Pershing-2-ის რაკეტების რაოდენობა

ევროპაში 1983 წლამდე 572 ცალამდე გაუნარღოთ გამოსვლის საპროექტად 1981 წელს რეჟიმის ადმინისტრაციამ საბჭოთა კავშირის Пионер-ების განადგურების სანაცვლოდ ევროპიდან ახლო და შუაღწივლი მოქმედების რადიუსის რაკეტების სრულად გატანა შესთავაზა. მობილური სარაკეტო კომპლექსების განადგურება, რომლებსაც ასე უფრთხოდნენ ამერიკელები, ევროპაში განლაგებული 250-მდე რაკეტის მხოლოდ რაკეტების სანაცვლოდ სისულელე იყო. ამასთან, აშშ-ის წინადადებაში არაფერი იყო ნათქვამი ფრანგულ და ბრიტანულ რაკეტებზე.

მოლაპარაკების პირველი რაუნდი უშედეგოდ დასრულდა და აშშ-მა გააგრძელა ევროპაში Pershing-2-ების განთავსება. 1983 წლისთვის რაკეტები დიდი ბრიტანეთის, ბელგიის, ობალიისა და ნიდერლანდების ტერიტორიაზე განთავსდა. 1983 წელს გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის ბუნდესტაგმა მხარი დაუჭირა ამ რაკეტების თავის ტერიტორიაზე განთავსებას. ამან საბჭოთა კავშირი გააღიზიანა და ანდროპოვმა 1983 წლის 24 ნოემბერს გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკისა და ჩეხოსლოვაკიის ტერიტორიაზე ოპერატიული-ტაქტიკური სარაკეტო კომპლექსი Oka-ს განთავსება ბრძანა. 400-კმ-იანი მოქმედების რადიუსის წყალობით ეს კომპლექსი, რომელიც წინამორბედებისგან გაცილებით ზუსტი ცეცხლით გამოირჩეოდა, ამერიკელებისთვის ანგარიშგასაწევი ფაქტორად იქცა.

ვითარების განმუხტვის მიზნით, 1986 წელს საბჭოთა კავშირმა აშშ-ს ვეროპიდან სახმელეთო ბაზირების ფიროსანი რაკეტებისა და Pershing-2-ების სრულად გატანის სანაცვლოდ Пионерების ქვეყნის ვეროპული ნაწილიდან გატანა და მათი ურალის ქედს გადაღმა განთავსება შესთავაზა. ამერიკამ დაუყოვნებლო თანხმობა განაცხადა, მაგრამ მოლაპარაკებაში იაპონია ჩაერია, რომელსაც 1987 წელს ჩინეთიც შეუერთდა, — ორივეს საბჭოთა ბირთვულქობინიანი მობილური სარაკეტო კომპლექსების თავის ობიექტებზე გადამონების ემსიონდა. იაპონიის ინტერესების გაზიარების გამო აშშ იძულებული შეიქნა, უარით ეპასუხა.

მოლაპარაკებაში კომპრომისი 1987 წელს იქნა მიღწეული. ვაშინგტონში გამართულ მოლაპარაკებაზე, რომელშიც სსრკ-ის საგარეო საქმეთა მინისტრი ედუარდ შევარდნაძე მონაწილეობდა, საბჭოთა კავშირმა აშშ-ის Ока-ს ტიპის ოპერატიულ-ტაქტიკური კომპლექსების განადგურება შესთავაზა. არადა, ეს კომპლექსი არ ჯდებოდა საშუალო და ახლო სიშორის სარაკეტო კომპლექსების ლიკვიდაციის მოლაპარაკების ფარგლებში, რომლის კლასიფიკაციის თანახმად ახლო მოქმედების სარაკეტო კომპლექსების მოქმედების მანძილი 500-დან 1000 კმ-მდე განისაზღვრებოდა. მაშინ რიდესაც Ока-ს მოქმედების მაქსიმალური მანძილი მხოლოდ 400 კმ იყო. რა თქმა უნდა, აშშ ასეთი შანსს ხელიდან არ გაუშვებდა და 1987 წლის 7-8 დეკემბერს ვაშინგტონში რონალდ რეიგანმა და მიხაილ გორბაჩოვმა საშუალო და ახლო სიშორის სარაკეტო კომპლექსების ლიკვიდაციის შესახებ უვალუ ხელშეკრულებას РСДМ (IFN) მოაწერეს ხელი, რომელიც ძალაში 1988 წლის 1-ელ თვისს შევიდა. მის თანახმად, მხარეებს აეკრძალებათ საშუალო (1000-დან 5000 კმ-მდე) და ახლო (500-დან 1000 კმ-მდე) მოქმედების რადიუსის სარაკეტო კომპლექსებისა და სახმელეთო ბაზირების ფიროსანი რაკეტების შექმნა, წარმოება, გამოცდა და საბრძოლო მორიგეობაზე დაყენება.

სამი წლის განმავლობაში მხარეებს ხელშეკრულებით განსაზღვრული შეიარაღების სახეობები სრულად უნდა განედგურებინათ. მსოფლიო იმსტორიაში ეს პირველი ხელშეკრულება იყო, რომელიც შეიარაღების რეალურ შემცირებას ითვალისწინებდა. ის მძინინაა დადგენილი შეიარაღების ტრანსპორტაზე ინსაექტრების ეტაპისა და უფალისწინებით.

სამშალო დისკონციის სარაკეტო კომპლექსებიდან საბჭოთა კავშირის სრულად უნდა განედგურებინა P-12 და P-14-ის ტიპის თხევადსწავიანი ბალისტიკური რაკეტები და ალექსანდრე ნადირაძის მობილური სახმელეთო სარაკეტო კომპლექსი РСД-10 Пионер-ი, რომელიც აშშ-სთვის დიდი შეშუთების საგანი იყო (დაწერილებით ნადირაძის სარაკეტო კომპლექსებზე შევიძლიათ იხილოთ „არსენალი“ №13(56) 2008წ).

სწორედ ამიტომ შეარქვეს მას დასავლეთში „ეფრობის რისხვა“. უკანასკნელი ასეთი კომპლექსი 1991 წლის 12 მაისს განადგურეს. სულ კი განადგურეს 650 საბრძოლო, 42 სასწავლო და 36 წარმოების ტყადამში მყოფი რაკეტა. თავის მხრივ, აშშ ვალდებული იყო Pershing-2-ის ტიპის მყარსწავიანი ბალისტიკური რაკეტები განედგურებინა.

ახლო დისკონციის რაკეტებიდან საბჭოთა კავშირი Темп-С-ისა და Ока-ს ტიპის, აშშ კი Pershing-1A-ის ტიპის ოპ

დაცვის პოლიცია

www.spd.ge

ბინა + აგახატი

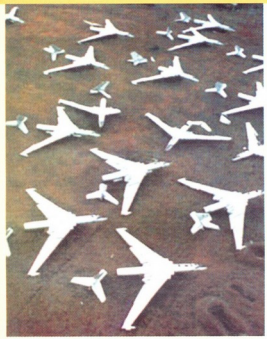
= 135

თუ თქვანი სასოვრობალო ბინა მდებარეობს თბილისში და დაცვლინ სიგნალისაჟიით 836 მიარ, თქვანე ყოვალთქვიარ საავოწნაო ბადასახალს იხდით 80 ლარს, ხოლო თუ თქვანი აბარაი მდებარეობს გყნეთში, საბურაქოში, ზინდისში, ნავანისში, ოყროყანაში, ტაბახმლაში, ბაყარინაში, ბოროქოში, აპარინთში, გონიოში ან სარაჟიში და დაცვლინ ასავა სიგნალისაჟიით - იხდით 100 ლარს, რაკ აბაში 180 ლარს უდრის.

თუ თქვანე ისარგებლავთ ჰაჟინე ახალი სარკისით "ბინა+აბარაი", თქვანე ბეძლავათ საბურაბაჟე ართფროულად დაცვავთ ბინა და აბარაი **135 ლარად**

დაგვიჩავშირდით ნომაროჟა : 025

და იგილეთ დავაბაბითი იფორგავანი 24 საათის ბანავალუაბაში.

1991 წლის ხელშეკრულების ფარგლებში დაქარაღი რუსული და ამერიკული სტრატეგიული ბომბდამშენები

ერატიულ-ტაქტიკური სარაკეტო კომპლექსების განადგურების ვალდებულებას იღებდნენ.

რაც შეეხება სახმელეთო ბაზრების ფრთოსან რაკეტებს, საბჭოთა კავშირი ვალდებული იყო PK-55 Рельеф-ის ტიპის კომპლექსი გაენადგურებინა, რომელზეც მუშაობა 1984 წელს დაიწყო. კომპლექსი მაღალი გამავლობის მანქანაზე დამონტაჟებულ ექვსგამშვებთან პაკეტს წარმოადგენდა. რაკეტა PK-55-ის ფრენის მანძილი 2900 კმ-ს შეადგენდა. მისი საფრთხილი ანალოგი კი ნიშნულ X-55-ითაა ცნობილი. 1989 წელს საბჭოთა კავშირმა ექვსგამშვებიანი დანადგარი და 80 რაკეტა გაანადგურა, ამერიკამ კი კომპლექსი BGM-109G. საერთო სქემის მიხედვით ის საბჭოურის ანალოგი იყო, თუმცა პაკეტი მხოლოდ ოთხგამშვებიანი იყო და ის მოდიფიცირებულ Tomahawk-ის ტიპის ფრთოსან რაკეტებს ისრودა. ბოლო რაკეტა 1991 წლის 31 მაისს გაანადგურეს.

სულ საბჭოთა კავშირს 826 საშუალო და 926 ახლო მოქმედების რადიუსის სარაკეტო კომპლექსი უნდა გაენადგურებინა, აშშ-ს — 689 საშუალო და 170 ახლო მოქმედების. ამგვარად, ხელშეკრულების თანახმად, საბჭოთა კავშირმა ხუთი ტიპის 1752 ერთეული რაკეტა, აშშ-მა კი სამი ტიპის 859 ერთეული გაანადგურა.

პარალელურად აშშ და საბჭოთა კავშირი აგრძელებდნენ თანამშრომლობას ბირთვული პოტენციალის შესანიშნავად. 1991 წლის 30-31 ივლისს მოსკოვში აშშ-სა და საბჭოთა კავშირს შორის სტრატეგიული შეძრვები შეიარაღების შემცირების ხელშეკრულება CHB-1 (START-1)-ს მოწვევა ხელს,

რომლის ვადაც 2009 წლის 5 დეკემბერს იწურება. 19 პუნქტისგან შემდგარი ხელშეკრულება შემდეგ პირობებს ითვალისწინებდა.

ხელშეკრულების გაფორმებიდან მეშვიდე წლისთაზე ორივე ქვეყნის შეიარაღებაში არსებული სახმელეთო და საზღვაო ბაზრების საკონტინენტთაშორისო ბალისტიკური რაკეტების რაოდენობა 1600 ერთეულზე მეტი არ უნდა ყოფილიყო, ბირთვული ქიბინების საერთო რაოდენობა კი — 6000-ზე მეტი. ამასთან, ორივე მხარე იღებდა ვალდებულებას, რომ არ გაზრდიდა მძიმე კლასის ახალ საკონტინენტთაშორისო ბალისტიკური რაკეტების რაოდენობას და უკვე არსებული რაკეტების სასტრატო მასას. განცალკევადი საბრძოლო ქიბინების შემთხვევაში კი მათ რაოდენობას 10-ზე მეტად არ გაზრდიდა.

ხელშეკრულების პირობების მიხედვით კომპლექს OKA-ს განადგურება, რომელიც არ უდგებოდა ხელშეკრულებით გათვალისწინებული იარაღის კლასიფიკაციაში, ხელშეკრავი კავშირის პოზიციების იშკარა დომინანტის მიუთითებდა. მოგვიანებით განადგურებული OKA-ს ნაცვლიად მოსკოვმა Искандер-ი შექმნა

ვით, აშშ იღებდა ვალდებულებას, რომ სტრატეგიულ ბომბდამშენებზე შორი მოქმედების 20 ფრთოსან რაკეტაზე მეტს არ განათავსებდა, საბჭოთა კავშირისთვის კი ანალოგიური კვრტა 16 რაკეტით განისაზღვრა.

თუმცა აშშ ჯერ კიდევ მოლაპარაკების დროს მთავარ პრიორიტეტად საბჭოთა კავშირისთვის მობილურ სახმელეთო და სარკინიგზო სტრატეგიულ სარაკეტო კომპლექსებში არსებული უპირატესობის ჩამორთმევას მიიჩნევდა, რადგან თავად ასეთი კომპლექსები არ გააჩნდა. საბოლოოდ აშშ-მა მთავარი იმას, რომ ხელშეკრულებაში ერთ-ერთ პუნქტად შეიტანეს მობილური სარაკეტო კომპლექსების მოქმედების რაიონის შეზღუდვა და ამ რაიონების გეოგრაფიული კოორდინატების მითითება. დღეს ამ საკითხზე საბჭოთა კავშირის თანხმობა ბევრ კითხვას ბადებს, რადგან მაშინ საბჭოთა კავშირის ხელი

ეროვნული
ბიზნესკლუბი

არსებული ისეთი იარაღი, როგორცაა „ატომური მატარებელი“, ანუ მობილური საბრძოლო სარკინიგზო-სარაკეტო კომპლექსი БХРК, აშშ-სთვის დიდ საფრთხეს წარმოადგენდა. მის სამ ვაგონში, რომლებიც ჩვეულებრივ საარაგზო რეფორიერატორებს ჰგავდა, 10 განცალკევადი ქიბინით აღჭურვილი სამი საკონტინენტთაშორისო ბალისტიკური რაკეტა ინახებოდა. მათ სტრატის აუღბა პირდაპირ ვაგონიდან შექმლით (დაწვრილებით იხ. „არსენალი“ №14(43) 2008წ.) ამ კომპლექსების გარეგე, რომლებიც საბჭოთა კავშირს 12 ერთეული ჰქონდა, ჩვეულებრივი სარკინიგზო შემადგენლობისგან ძალიან ძნელი იყო და მაშინ საბჭოთა კავშირი სხვანაირად რომ მოქცეულიყო, პენტაგონს რუსეთის ვებერული ტერიტორიაზე მოძრავი ათასობით შემადგენლობის შირის თუნდაც ერთი რაკეტული მატარებლის აღმოჩენა, რომელსაც 24თო-ში 1000კმ-ის გავლა შეეძლო, ათობით უნდა გაეზარდა გავაში თანამზავრების დაჯგუფება, რაც აშშ-ის ბიუჯეტს არაერთი ასეული მილიონი დოლარი დაუჯდებოდა.

ამასთან, ხელშეკრულების პირობების შესრულებისას, ამერიკელებმა რაკეტების განადგურების ნაცვლად, მათი

მეორე საფეხურები და საბრძოლო ქიბინები დააკონსერვეს.

1993 წლის 3 იანვარს ბირის ელცინმა და ჯორჯ ბუში-უფროსმა სტრატეგიული შემტკვი შეიარაღების შექცირების ხელშეკრულება CHB-2 (START-II)-ს მოაწერეს ხელი, რომლის მიხედვით აკრძალული იყო განცალკეადი ბირთვული ქიბინების გამოყენება და

ორივე მხარის შეიარაღებაში არსებულ სტრატეგიულ რაკეტებზე ამგვარი ქიბინების შეცვლას მონობლოკურით ითვალისწინებდა. ბირთვული ქიბინების საერთო რაოდენობა 3800-4250 ცალზე მეტი არ უნდა ყოფილიყო. მართალია, ხელშეკრულების რატოიციტრება ორივე მხარის პარლამენტებმა მოახდინეს, მაგრამ ძალაში არ შესუ-

რუსული ბირთვული ბრიადის კონკრეტული და მათი უაზირაფის ოლიაიკა 1990-დან 2009 წლამდე ბირთვული მოიონების რაოდენობა წლავის მიხედვით

მობარევაზი	1990	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
სახეობითი ბაზირების														
PC-10	326	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PC-12	40	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PC-16	189	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PC-20	3080	1860	1800	1800	1800	1660	1480	1160	1080	850	800	760	750	680
PC-18	1800	1020	1008	960	900	900	900	780	780	774	756	738	660	432
PC-22M	560	100	100	100	100	60	0	0	0	0	0	0	0	0
PC-22K	330	360	360	360	360	360	360	150	150	0	0	0	0	0
PC-12M	288	360	360	360	360	360	345	333	315	291	254	243	213	180
PC-12M2	0	0	0	10	20	24	30	36	36	40	42	44	48	50
PC-12M2 მობირთვული	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	6	15
სულ	6612	3700	3630	3590	3540	3364	3115	2429	2331	1955	1852	1788	1677	1357
სახეობითი ბაზირების														
PCM-25	192	16	16	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PCM-40	280	192	192	128	48	36	24	0	0	0	0	0	0	0
PCM-45	12	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PCM-50	672	624	624	624	576	384	336	288	288	288	288	288	246	228
PCM-52	1200	1200	1200	1200	1200	1000	1000	200	0	0	0	0	0	0
PCM-54	448	448	448	448	448	448	384	384	384	384	384	384	360	384
სულ	2804	2480	2480	2400	2272	1868	1744	872	672	672	672	672	606	612
სახეობითი ბაზირების														
Ty-95MC	924	704	704	693	726	693	693	704	704	704	704	704	704	688
Ty-95	63	10	4	4	4	2	0	0	0	0	0	0	0	0
Ty-160	180	72	72	72	180	180	180	168	168	168	168	168	168	168
სულ	1167	786	780	769	910	875	873	872	872	872	872	872	872	856
მობირთვული საბრძოლო რაოდენობა	10583	6966	6890	6729	6722	6107	5732	4173	3875	3499	3396	3332	3155	2825

საბჭოთა PK-55-ის ტიპის ფრონსანი რაკეტების გამშვები კომპლექსები 1987 წლის ხელშეკრულებით განადგურდა

ლა, 2002 წლის 14 თინის აშშ ცალმხრივად გამოვიდა 1972-74 წლებში რაკეტ-საწინააღმდეგო სისტემასთან დაკავშირებით დადებული ხელშეკრულებიდან. საპასუხოდ რუსეთმა უარი განაცხადა CHB-2 (START-II)-ის პირობების შესრულებაზე.

სანაცვლოდ, 2002 წლის 24 მაისს, პრეზიდენტ ჯორჯ ბუშის მოსკოვში ვიზიტისას, ვლადიმერ პუტინთან ერთად ხელი მოეწერა სტრატეგიული შეშტევი პოტენციალის შემცირებას, რომლის მოქმედების ვადა 2012 წლის 31 დეკემბერს იწურება. ხელშეკრულების პირობების თანახმად, ნებისმიერ მხარეს შეუძლია გამოვიდეს ხელშეკრულების ფორმატიდან, რისთვისაც მთავრე მხარე სამი თვით ადრე უნდა გააფრთხილოს. პირობების თანახმად, ორივე ქვეყნის შეიარაღლებაში არსებული ბირთვული ქობინების საერთო რაოდენობა 1700-2200 ცალს არ უნდა აღემატებოდეს.

აშშ-სა და რუსეთს შორის უკანასკნელი ხელშეკრულება ბირთვული შეიარაღების შემცირების თაობაზე 2009 წლის 6 მაისს მოსკოვში პრეზიდენტ ბარაკ ობამას ვიზიტის დროს გაფორმდა. ეჭვობდნენ, რომ ევროპაში აშშ-ის რაკეტსაწინააღმდეგო სისტემის კომპონენტების განთავსების გამო რუსეთი უარს იტვიოდა ბირთვული შეიარაღების შემცირების ნებისმიერ წინადადებაზე, მაგრამ ამერიკამ შეძლო რუსეთთან საერთო ენის გამონახვა.

10-პუნქტიანი ხელშეკრულება, რომელიც 10 წელზეა გათვლილი, სტრატეგიული შეშტევი შეიარაღების შემცირებას ითვალისწინებს, მაგრამ ხელშეკრულებაში ზოგიერთი ციფრის მნიშვნელობა ჯერ კიდევ გასარკვევია. პირველი პუნქტის თანახმად, მხარეებს უფლება

რულებაში ზოგიერთი ციფრის მნიშვნელობა ჯერ კიდევ გასარკვევია. პირველი პუნქტის თანახმად, მხარეებს უფლება

აქვთ, ჰქონდით 500-1100 ცალს სტრატეგიული დანიშნულების ბალისტიკური რაკეტა. თუმცა ციფრების ზღვრად დაგანსკეუება კითხვასწამებს საბრუნული უმცირეს ციფრს მხარე რუქეთისა დეკლარადაღან ქვეყნის სახით. ეს კლასიკური ძალუქს დიდი რაოდენობით სტრატეგიული რაკეტების შენახვა.

2009 წლის მონაცემებით, რუსეთის სტრატეგიული ვარების განკარგულებაში 856 სტრატეგიული მატარებელი ირიცხებოდა, აშშ-ს კი დაახლოებით 1200 რაკეტა ჰქონდა. თუ გავითვალისწინებთ რუსეთის რაკეტების ასაკს დამის, რომ მათი ახლებით ჩანაცვლების პროცესი ძალზე ნელი ტემპით მიმდინარეობს, რამდენიმე წელიწადში მათი რაოდენობა თავისთავად შემცირდება.

რაც შეეხება ბირთვულ ქობინებს, მათი რაოდენობა 1500-1675 ცალით განისახზვრდა. თმცა ეს წინასწარი ხელშეკრულება და შესაძლოა, მომავალში ციფრები შეუცვალოს.

თეიმურ პულუხაშვილი

ჯორჯ ბუში-უფროსი და ვლადიმერ პუტინი ხელშეკრულება CHB-2-ის ხელმოწერისას

აშშ-ის თავდაცვითი — სარკინგზო-სარაკეტო კომპლექსი БЖРК

არსებულვოვრდი

თარგუმალ: 5. XIV-XV სს. შუა-ზელი მუდართმთავარი; 6. სრბეთის წარმოების პისტოლეტი; 7. აშშ-ის თვდაცვის უსუება; 8. საფოსტო გზუნილი; 9. რეპუტაცია; 10. იტალიური საზნებთი-სარაკეტო კომპლექსი; 11. ქვეყანა, რომელიც აწარმოებს „პენელის“ მარკის პისტოლეტებს; 12. ლევენ გითუას რომანი „კმირთა ...“; 13. ერთგვარი სამხედრო ფორმის მარეალი; 14. ქართველი ჩოგბურთელი; 15. ბოვიკი არნილდ შვარცენგერის მონაწილეობით 27. გერმანული პისტოლეტი; 16. ტრეზი; 17. ავანი; 18. კალაქი

საქართველოში; 19. სამხედრო ფორმის ქურთუკი; 20. ინდიელი ტომი.
შვებულად: 1. სამხრეთ აფრიკის რესპუბლიკის წარმოების ავტომობილი; 2. მსკლიმი ჭურვი; 3. ქართველი პოეტი, რომელიც დაიღუპა II მსოფლიო ომში; 4. ქალაქი ერავში; 5. ამერიკელი ფილოსოფი რაკეტა; 6. დაქირავებული პროფესიონალი მხვერაუი აიპონიში; 7. რჩეული ვერასკეცი მუდ ვრობაში, რომელიც გაწერინილი იყო ზელის გრანატის ტვიტრნაში; 8. იტალიელი პოლიტიკური მონაწილე, შუ-

ერალი და სამხედრო თეორეტიკოსი; 9. საქართველოს პარლამენტის თვდაცვისა და უმწროების კომიტეტის თვდაცვისმარე; 10. ფიცის დასაკცი საფარი ფრეგატზე; 11. ფრანგ მუფუთა სახელი; 12. ფრანგი ავტომობილედი, ზუთვზის მსოფლიო ჩემპიონი კლასიკურ რალიში; 13. ფეიდალი მოაერების სახელწოდება მუდ საქართველოში; 14. ჩრდილოატლანტიკური აღინისი; 15. განსაკუთრებული ნიჭი; 16. ესპანელი დიქტატორი; 17. ბასკური ტერიტორიული დაჯგუფება.

ფურნალის წინა ნომერში გამოქვეყნებული „არსებულვორდის“ პასუხები: **თარგუმალ:** 5. ბერნარდელი; 6. კონგსბერგი; 7. ბლოკპაზი; 8. პაქერი; 9. ტოუ; 10. ნოხალი; 11. მესტია; 12. ჭაკანი; 13. ბურეტი; 14. გმირი; 15. ნახიძე; 16. მიკა; 17. ვოლონტიორი; 18. ბარაკი; 19. ამბო. **შვებულად:** 1. ევლროდი; 2. ბალისტა; 3. უდინეზე; 4. სოინი; 5. გრიფინი; 6. ბმინდაუ; 7. უკრაინა; 8. ირეიუნი; 9. მერტრეული; 10. ტრეზი; 11. ავანი; 12. კამუელეტი; 13. ნორმანები; 14. ნამბია; 15. მაიორი; 16. ავზა.

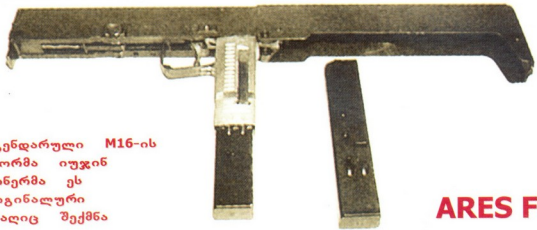
დასაკეხი პისტოლები-გზვიაეზიკვევები

ეროვნული

ARES FMG, M21 და ПП-90

ათიოდე წლის წინ, ჩეჩნეთის ომის დროს, ამ სტატიის ავტორი ერთ-ერთ რუსულ სამხედრო ნაწილში მოხვდა. უფრო სწორად, ეს ნაწილი ყოფილი მე-8 პოლკი იყო, რომელიც 1992 წელს თბილისიდან სტავროპოლის მხარეში გადავიდა. ეს პოლკი აქტიურად მონაწილეობდა ჩეჩნეთის ომში და შესაბამისად, საუკეთესო და თანამედროვე შეიარაღება ჰქონდა.

ჩემი ვურადლება ერთმა, მართლაც რომ უცნაური ფორმის იარაღმა მიამბორო. პიჯაკის გულის ზეობაში თავისუფლად ჩაეჭობა და სიმართლე გითხრაო, უკან დაბრუნების არავითარი სურვილი არ მქონდა, მაგრამ პატრონისთვის გადაცემა მშინიდა.

ლეგენდარული M16-ის ავტორმა იუჯინ სტონერმა ეს ორიგინალური იარაღიც შექმნა

ARES FMG

ჩვენი დონია:
ამერიკული **ARES FMG**-ი ვაშლი მდგომარეობაში 490 მმ სიგრძისაა, დაკეცილში კი 270 მმ; სროლის ტემპი 500-600 გასროლა წუთში. მჭიდში „პარაბელუმის“ 30 ვაზნა ეტევა. უმჭიდოდ პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევი 2,09 კგ-ს იწონის.

ეს დასაკეცი პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევი ПП-90 იყო, რომელიც იმ დროისთვის ახალ ნიმუშს წარმოადგენდა და თავად რუსეთის არმიაშიც ნაკლებად იცნობდნენ.

ПП-90-ის შექმნა ტულის საკონსტრუქტორო ბიუროში გახული საუკუნის 90-იან წლებში დაიწყო. კონსტრუქტორების მიზანი იყო, შეექმნათ ავტომატურად მსროლელი იარაღი, რომლის მალულად ტარება იქნებოდა შესაძლებელი.

ტულელმა კონსტრუქტორებმა ამერიკელ კოლეგებს მიჰმაძეს და პროტოტიპად მათი უნიკალური იარაღი — ARES FMG-ი არჩიეს.

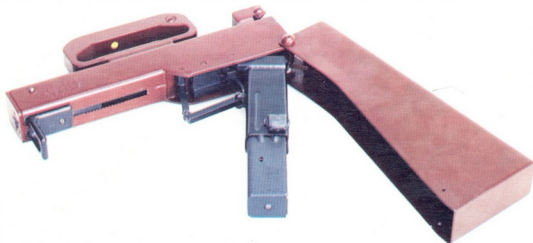
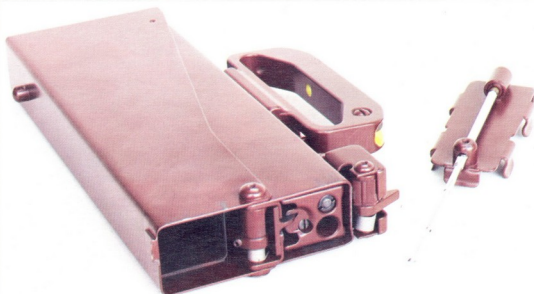
ARES FMG-ის „კამპი“ კი მსოფლიოში ცნობილი ავტომატური შაშხანა M16-ის შემქმნელი იუჯინ სტონერი იყო.

სტონერმა ჩაიფიქრა ისეთი კომპაქ-

ტულელმა კონსტრუქტორებმა სტონერის მიზაძევის ეს ПП-90 ტიპის დასაკეცი პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევი გააკეთეს

6109 / 26

ტური ავტომატური იარაღის შექმნა, რომლის ძალუღად, ტანსაცმლის ქვეშ ტარება შეუძლებლია სპეცსამსახურების აგენტებსა და პირდაპირულად სწონერის პირველი ქმნილება დაკვიცილ მდგომარეობაში სტატუსის მქონე ფორმასა იყო, რომელიც რამდენიმე წაში მრისხანე იარაღად გადაიქცეოდა.

1986 წელს სტონერმა დააპატენტა თავისი ორიგინალური კონსტრუქცია და მხოლოდ 8 ცალის დამზადება მოასწრო, რადგან იმავე წელს აშშ-ის კანონმდებლობით აიკრძალა ავტომატური ცეცხლსასროლი იარაღის კერძო პირებისთვის მიყიდვა, სპეცსამსახურები კი რატომღაც არ დაინტერესდნენ სტონერის ორიგინალური ქმნილებით.

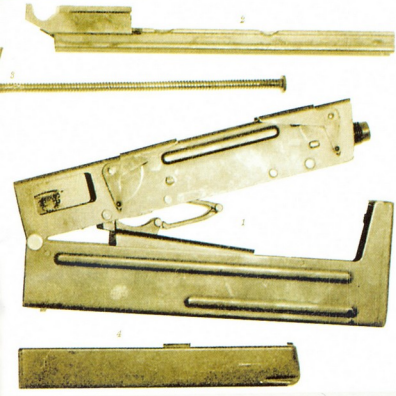
სამაგიეროდ, თითქმის იმავე პერიოდში, აშშ-ში გამოჩნდა მეიარაღე დეივ ბოტმანი, რომელმაც მცირე სერიით, დაახლოებით 100 ცალი დამზადა პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევი M21, რომელიც თითქმის იმეორებდა იუჯინ სტონერის ARES FMG-ის, მაგრამ ბოტმანი კატეგორიულად უარყოფდა პლაგიატობას.

მიუხედავად დიდი მსგავსებისა, განსხვავებაც იგრძნობა. განსაკუთრებით გართა ფორმებში. მეიარაღე ბოტმანი M21 ისე შენიღბა, რომ იგი დაკვიცილ მდგომარეობაში პატარა რადიომიმღებს ჰგავდა (ფალშანტენის ჩათვლით), რომლის ტარება იმ დროს მოდაში იყო.

სამივე დასაკეც პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევს — ამერიკულ ARES FMG-ს, M21-სა და რუსულ ПП-90-ს ერთი და იგივე ნაკლი აქვს, — შენიღბული დაკვიცილი მდგომარეობიდან მათ საბრძოლო მდგომარეობაში გადაყვანას და პირველ გასროლას არანაკლებ 4-5 წამი სჭირდება, რაც არცთუ ისე მცირე დროა. მით უმეტეს, რომ პირისპირ მდგომ მოწინააღმდეგე წვეულებრივი პისტოლეტის ამოსადებად და პირველი გასროლისთვის 2-3 წამიც ყოფილა.

რუსული ПП-90-ის ავტომატიკა დაფუძნებულია თავისუფალ საკეტზე. სროლა ხდება გაღებული საკეტიდან, დამაბრუნებელი ზამპარა ლულის გარშემოა მოთავსებული (ისევე როგორც გერმანული PPK და საბჭოთა ПМ „მაკარუსის“ და АРС „სტეკინის“ პისტოლეტებში). იგივე სქემაა გამოყ-

ამერიკელი მეიარაღე დეივ ბოტმანის დასაკეცი პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევი M21 რადიომიმღებიადაა შენიღბული. მას ეხსენება ფალშანტენა, შუაზე იხსენება და მზადაა სასროლად

ჩვენი დონია: რუსული პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევი **ПП-90**-ის სიგრძე გაშლილ მდგომარეობაში 485 მმ-ია, დაკეცილის გაზარტები კი: სიგრძე — 270 მმ, სიგანე — 90 მმ და სისქე — 32 მმ, სროლის ტემპი წუთში 600-800 გასროლაა. მჭიდში „მკაროვის“ 30 ვაზნა ჩადის.

რუსული ПП-90-ის არასრული დაშლა

ენებელი ამერიკელი სტინერისა და ბოტმანის დასაკეცი პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევის კონსტრუქციებში, რაც კიდევ ერთხელ მიუთითებს რუსული დასაკეცი პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევის ამერიკულ საფუძვლებზე.

ПП-90 გათვლილია „მკაროვის“ 9X18 მმ **PM** ვაზნებზე და მას მხოლოდ ავტომატური ვერხვით სროლა შეუძლია. მოდერნიზებული **ПП-90M** ავტომატურთან ერთად სათითაოდაც ისვრის...

ამერიკულ **ARES FMG**-ისა და **M21**-ის საგზნე მჭიდებში 9X19 მმ **PARA**-ტიპის 30-30 ცალი ვაზნა ჩადის და მათი სროლის ტემპი 500-600 გასროლაა წუთში. **ARES FMG**-ი მჭიდის გარეშე 2.09 კგ-ს იწონის, მაშინ როდესაც რუსული **ПП-90**-ის მასა უმჭიდოდ 1.83 კგ-მდეა შემცირებული.

ПП-90 არ გამოირჩევა კარგი ერგონომიკით, აბასთან, მის დასაკეცი დეტალებში ადვილად გროვდება მტკერი და ჭკუჭი. ანალოგიური პრობლემა მის ამერიკულ წინამორბედებსაც აქვს.

დასაკეცმა პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევებმა ვერც ამერიკაში და ვერც რუსეთში პოპულარობა ვერ მოიპოვა სპეცსამსახურების თანამშრომლებში, რადგან არ გამოირჩევა სროლის დიდი ეფექტანი მანძილითა და მაღალი ხიზუხტით.

სანამ ჯიბიდან მარტოხა ფორმის პენალს ამოიღებ, გადახსნი და გადატყნი, მოწინააღმდეგე გაოცებასაც მოასწრებს, გონზე მოსვლასაც ჩვეულებრივი პისტოლეტით შენკენ ზუღტ სროლასაც...

ირაკლი ალადაშვილი

სტინერის მიზიბვით დასაკეცი Glock-იც გააკეთეს

ქართული
პოლიცია

1-30

ISSN 1986 - 5064
987717695060071

ქართული
პოლიცია

M21

